

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

ISSN 1451-4257
9 771451 425001

BROJ
455

Subotica, 9. prosinca 2011. Cijena 50 dinara

SURADNjom DO BOLJE
VIDLJIVOSTI

OKRUGLI STOLO
MANJINSKOM OBRAZOVANJU

TURISTI U TAVANKUTU

U SUSRET BOŽIĆU

INTERVJU
ZVONKO TADIJAN

VELIKOM POBJEDOM
DO VELIKE
ODGOVORNOSTI

SUBOTICAGAS

Јавно комунално предузеће “Суботицагас” - Суботица

Szabadkai Gázművek Kommunális Közvéllalat - Szabadka

Javno komunalno poduzeće “Suboticaplin” - Subotica

24000 Subotica, Jovana Mikića 58

tel: 024/641-200, fax: 024/641-220

Dežurna služba: 024/641-211

RAZVOJNA BANKA VOJVODINE

Tel: 021 488 4400 / 488 4401

www.rbv.rs

Prodaja kompleta tjednika »Hrvatska riječ«

NIU »Hrvatska riječ« prodaje neukorištene komplete tjednika od 1. do 300. broja, po cijeni od 3000 dinara. Komplet se može preuzeti osobno u prostorijama NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II u Subotici ili preuzeti putem pošte. U tom slučaju, poštanske troškove snosi kupac.

SGINTERNET

KAKO ODOLJETI?

24000 SUBOTICA, KARADORĐEV PUT 2 TEL: 024 555-465

JÖVÖ
VODA POWER
ENERGIA
WATER
BUDUĆNOST
VÍZ FUTURE
ENERGIJA

JKP Vodovod i Kanalizacija
Subotica

Ključni je zakon

Nakon završenih izbora za Hrvatski sabor, u kojem je nadmoćnu i očekivanu pobjedu odnijela koalicija predvođena SDP-om, jedno od glavnih pitanja koje se postavilo za Hrvate izvan matične domovine je – kako će se primjenjivati nedavno usvojen Zakon o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Hrvatske. Ovaj zakon sadrži vrlo konkretne odredbe, procedure, tijela. Međutim, nova vladajuća koalicija nije glasovala za njega i zbog toga će upravo odnos pobjedničke koalicije prema tom zakonu biti ključan, ističe predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća dr. sc. Slaven Bačić.

U izbornoj jedinici 11, u kojoj je glasovala dijaspora, pa tako i Hrvati u Srbiji, HDZ je osvojio sva tri mandata. Tradicionalno, izlaznost hrvatske manjine u Srbiji na izbore je tek simbolična, a ove su godine i Hrvati iz BiH i kompletne dijaspe »podbacili« - tako da je tek oko 5 posto birača glasovalo u ovoj jedinici. No, svejedno, tri su zastupnika u Saboru koji trebaju predstavljati interese Hrvata izvan matične domovine, sva trojica iz BiH. Prve procjene političara i analitičara iz BiH su da se odnos prema Hrvatima u BiH neće mijenjati, a uporište za tu tvrdnju novoizabrani zastupnici nalaze u Ustavu Republike Hrvatske, kao i nedavno usvojenom Zakonu o odnosima Hrvatske prema Hrvatima izvan Hrvatske. Jedan od novoizabranih zastupnika *Ilija Filipović* ističe kako će on i kolege iz dijaspe u novom Hrvatskom saboru zahtijevati da se spomenuti Zakon provede u djelo bez obzira na činjenicu da je prihvaćen bez nazočnosti onih od kojih se očekuje da Zakon provode u sljedeće četiri godine.

O tome što predviđaju i strategija i Zakon o Hrvatima izvan Hrvatske čitajte u feljtonu Hrvatske riječi – u ovome nastavku riječ je o mišljenjima, sugestijama i prijedlozima koje su tijekom javne rasprave o prijedlogu zakona uputili predstavnici hrvatskih institucija u Srbiji. A o tome kako će se on provoditi, »iščitavat« ćemo iz djela novih vlasti u sljedeće četiri godine.

J. D.

SADRŽAJ

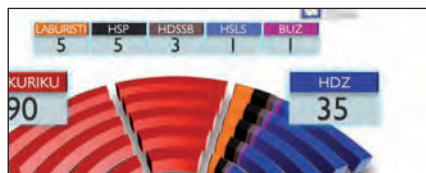
AKTUALNO

Predstavnik HNV-a Ivan Karačić u posjetu tvrtki »Badel 1862«

MOGUĆA POMOĆ HRVATSKOJ ZAJEDNICI.....6

TEMA

U Hrvatskoj održani parlamentarni izbori za sedmi saziv Hrvatskoga sabora

KUKURIKU TRIJUMFIRALA, BIRAČI KAZNILI HDZ.....8-9

Okrugli stol u Novom Sadu: Pravo pripadnika nacionalnih manjina na obrazovanje na materinjem jeziku

NEKI U BOLJEM, NEKI U LOŠIJEM POLOŽAJU.....11

INTERVJU

Zvonko Tadijan, ravnatelj Osnovne škole »Ivan Goran Kovačić« u Sonti i predsjednik KPZH-a »Šokadija« u Sonti

NESMOTRENOST ILI NEZNANJE NE MOGU BITI OPRAVDANJE ZA POSLJEDICE.....12-15

SUBOTICA

U dječjem domu »Kolijevka« sve šira primjena solarne energije

UŠTEDE SA SVAKOM ZRAKOM SUNCA.....21

»Save Subotica« pozvala građane da potpišu peticiju za subotičku deklaraciju

SAČUVATI IDENTITET GRADA.....22-23

DOPISNICI

Održan redoviti radni susret voditelja hrvatskih kulturnih udruga u općini Bač

OD »TAPKANJA U MJESTU« DO POGLEDA U BUDUĆNOST.....25

Ostvaruje se projekt »Bogatstvo različitosti«

TURISTI U TAVANKUTU.....27

KULTURA

U HNV-u održan radni sastanak udruga

SURADNJOM I EDUKACIJOM DO BOLJE VIDLJIVOSTI 32-33

SPORT

Nađa Vidaković Hadnađ, košarkašica KK »Prozivka« iz Subotice

ASISTENCIJE SU MOJA SPECIJALNOST.....49

IDUĆEGA TJEDNA PRAZNIK HRVATSKE ZAJEDNICE

Dan osnutka HNV-a

Hrvatska zajednica u Republici Srbiji obilježava u četvrtak, 15. prosinca, jedan od svojih četiriju praznika – Dan izbora prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća. Ove će godine praznik biti obilježen svečanim programom u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Uz prigodan kulturno-umjetnički program, nazočnima će se obratiti predsjednik dr. sc. *Slaven Bačić*, a bit će upriličeno i predstavljanje knjige *Vojislava Sekelja* »Kako se branilo dostojanstvo«. Program počinje u 19 sati.

Istoga dana, prijedodne, praznik zajednice obilježiti će i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, priređujući znanstveni kolokvij i otvorenje izložbe slika. Znanstveni kolokvij, XVI. po redu, održat će se s početkom u 11 sati. Gošća i uvodničarka bit će doktorandica na Fakultetu političkih nauka u Beogradu mr. sc. *Jasminka Dulić*, koja će održati predavanje na temu »Političko-ideološke orijentacije i stranačke preferencije bačkih Hrvata«. Program obilježavanja praznika hrvatske zajednice u Zavodu bit će nastavljen u 13 sati, kada će povjesničarka umjetnosti *Olga Šram* otvoriti izložbu slika *Katarine Tonković Marijanski*. Nakon toga uslijedit će prigodni domjenak.

ODRŽANA IZBORNA SKUPŠTINA MO DSHV-A ĐURĐIN Za predsjednika izabran Ivan Stipić

Izborna skupština DSHV-a MO Đurđin održana je 6. prosinca 2011. godine u župnom uredu u Đurđinu, uz nazočnost osamdesetak članova i simpatizera stranke.

Izornoj skupštini nazočili su i: *Petar Kuntić*, predsjednik DSHV-a i republički zastupnik, *Martin Bačić*, predsjednik subotičke podružnice DSHV-a, kao i dogradonačelnik Subotice *Pero Horvacki*.

Otvarajući skupštinu član Mjesnog odbora DSHV-a Đurđin *Ivan Stipić* podnio je izvješće o četverogodišnjem radu Mjesne organizacije u Đurđinu, a posebno je istaknuo doček predsjednika Republike Hrvatske *Ive Josipovića*.

Za predsjednika MO Đurđina izabran je Ivan Stipić, za zamjenika predsjednika *Siniša Skenderović*, a izabrani su i članovi Mjesnog odbora. Izabrano je i deset delegata koji će zastupati MO DSHV Đurđin na redovitoj izornoj skupštini stranke. Novoizabrani predsjednik se ukratko obratio nazočnima s budućim planom rada.

IZBORNE SKUPŠTINE U MALOJ BOSNI, BAJMOKU, TAVANKUTU I LJUTOVU

Priprema za izbore u stranci

Tijekom proteklog i ovog tjedna održane su i skupštine MO DSHV-a Mala Bosna, gdje je za predsjednika izabran *Branko Ivković*, zamjenik predsjednika je *Branko Vujić*; Bajmok – predsjednik *Nevenko Ivković Ivandekić*, zamjenik predsjednika *Antun Beneš*; Tavankut – predsjednik *Josip Petreš*, zamjenik predsjednika *Mirko Godar*, Ljutovo – predsjednik *Marin Skenderović*, zamjenik predsjednika *Marinko Šimić*. Na svim skupštinama izabrani su članovi mjesnih odbora i delegati za redovitu izbornu skupštinu DSHV-a.

Na svim skupštinama mjesnih organizacija nazočili su čelnici stranke, koji su u obraćanjima istaknuli značaj izbora na nivou stranke, koji su u tijeku, a završit će se koncem veljače iduće

godine velikom izbornom skupštinom DSHV-a. Također su naglasili značaj izbora na svim razinama u Republici Srbiji, koji će zahtijevati maksimalnu angažiranost svih članova stranke.

Verica Kujundžić

U PETAK, 16. PROSINCA

Skupština Mladeži DSHV-a

Peta redovita skupština Mladeži DSHV-a bit će održana 16. prosinca. Skupština će se održati u velikoj sali Nove općine u Subotici, s početkom u 18 sati. Kako trenutačnom vodstvu Mladeži stranke istječe mandat, skupština će ujedno biti i izborna. Pravo glasa na skupštini imat će delegati iz svih 13 mjesnih organizacija Mladeži stranke. Nakon završetka skupštine mlade će zabavljati ansambl »Širok šor« u podrumu Doma DSHV-a, Beogradski put 31, uz prikladan domjenak.

»Ovim putem pozivamo sve članove Mladeži DSHV-a da prisustvuju skupštini, te mlade koji žele postati članovi ili su simpatizeri da također dođu na skupštinu«, poručuju iz ureda DSHV-a.

PREDSTAVNIK HNV-A IVAN KARAČIĆ U POSJETU TVRTKI »BADEL 1862«

Moguća pomoć hrvatskoj zajednici

U sklopu aktivnosti Odjela za gospodarstvo Hrvatskoga nacionalnog vijeća, na čijem čelu se nalazi *Ivan Karačić*, u Beogradu je održan sastanak s ravnateljem tvrtke »Badel 1862« *Markom Babićem*. Cilj sastanka bio je iznalaženje mogućnosti pomoći hrvatskoj zajednici od strane ove ugledne tvrtke, te preispitivanje proizvodnih kapaciteta zajednice za osiguravanje sirovina neophodnih za proizvodnju alkoholnih pića. Nadalje, Odjel za gospodarstvo HNV-a predložio je ravnatelju Babiću potpisivanje Ugovora o suradnji s odvjetničkom kućom *Ratković-Aleksić*, naglašavajući kako se radi o uglednoj odvjetničkoj tvrtki koja *pro bono* pred nadležnim sudovima u RS zastupa pripadnike hrvatske zajednice u slučajevima ugrožavanja njihovih nacionalnih prava. Sastanku su nazočili ravnatelj tvrtke »Badel 1862« *Marko Babić*, predsjednik Odbora za gospodarstvo HNV-a *Ivan Karačić*, suvlasnik odvjetničke tvrtke *Ratković-Aleksić Vlatko Ratković* i *Anto Franjić*, konzul savjetnik.

Sastanak su svi sudionici ocijenili kao iznimno uspješan, prigodom kojega su dogovoreni konkretni načini suradnje.

HRVATSKA PRED VRATIMA EU

**Danas potpisivanje
Ugovora o pristupanju**

Predsjednik Hrvatske *Ivo Josipović* i još uvijek aktualna premijerka *Jadranka Kosor* trebali bi danas, 9. prosinca, u Bruxellesu potpisati Ugovor o pristupanju EU. Do ulaska u punopravno članstvo hrvatski će predstavnici u europskim institucijama biti promatrači, moći će sudjelovati u raspravama, ali ne i glasovati. Pristupni pregovori Hrvatske su trajali nešto kraće od 6 godina, a u Europskom parlamentu Hrvatska će imati 12 zastupnika. Prema aktualnim istraživanjima, 52 posto hrvatskih građana je za ulazak Hrvatske u EU, a na referendum bi izašlo čak 84 posto građana.

U NEDJELJU, 11. PROSINCA, NA MATERICE

Misa iz subotičke katedrale izravno na HTV-u

Prvi program Hrvatske radiotelevizije prenosit će u nedjelju, 11. prosinca, izravno svetu misu u povodu blagdana Materice iz subotičke katedrale-bazilike svete Terezije Avilske. Misu će, s početkom u 10 sati, HRT prenositi u okviru redovitog nedjeljnog programa kada se prenose sveta euharistijska slavlja iz različitih dijelova Hrvatske ili prostora drugih zemalja u kojima žive Hrvati.

PREDSJEDNIK HNV-A DR. SLAVEN BAČIĆ O REZULTATIMA IZBORA U HRVATSKOJ

Uobičajen ciklus promjene vlasti

»U Hrvatskoj je zapravo napravljen jedan uobičajen ciklus promjene vlasti, prošla je koalicija bila dva mandata na vlasti. Osim toga, poznato je da su vladajuće stranke u europskim zemljama, koje su svoje zemlje uvele u EU, gubile prve sljedeće izbore. Te dvije stvari su najvažnije, a ovoj promjeni su 'kumovale' i neke druge stvari«, rekao je o proteklom parlamentarnim izborima u Hrvatskoj predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća dr. Slaven Bačić.

Govoreći o odnosu Hrvatske prema Hrvatima izvan matične domovine, te sličnom položaju hrvatske zajednice u Srbiji i Mađarskoj, Bačić je rekao kako su »dosadašnje vlasti u Hrvatskoj pokazivale, i praktično i načelno, malo skrbi prema ovim zajednicama. Vidjet ćemo hoće li doći do nekih načelnih promjena i novih političkih stajališta u smislu povećanja pozornosti i boljeg osjećaja prema istočnim zemljama. Mislim da je glavno pitanje kako će se primjenjivati Zakon o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Hrvatske, budući da on sadrži vrlo konkretne odredbe, procedure, tijela, a tim prije što nova vladajuća koalicija nije sudjelovala u glasovanju za taj zakon. Ključan će biti odnos nove koalicije prema tom zakonu«, zaključio je Bačić.

IZMJENA DISKRIMINACIJSKOG I PROTUUSTAVNOG ZAKONA

U policiji ubuduće i manjinski dvojni državljani

Zahvaljujući jučer usvojenim izmjenama Zakona o policiji, ubuduće će se u njezinim redovima moći upošljavati i dvojni državljani, što je onemogućio zakon usvojen 2005. godine, a ta odredba je bila diskriminacijska i protuustavna, rekao je republički zastupnik Saveza vojvođanskih Mađara *Bálint Pásztor*.

Čula su se u vezi s usvojenim izmjenama zakona i mišljenja prema kojima se, zapravo, neće ništa promijeniti u dosadašnjoj praksi, jer su i dosad u policiji mogli raditi dvojni državljani, recimo oni koji imaju državljanstvo BiH i Srbije. Po Pásztorovu mišljenju, koje je iznio za »Magyar Szo«, radi se o tome da je ova odredba zakona iz 2005. zapravo primjenjivana samo u slučaju manjina i danas se ne zna ni za jednu osobu koja radi u policiji i ima mađarsko i srpsko državljanstvo.

BEOGRAD ZA PET GODINA VOJVODINI USKRATIO JEDAN PRORAČUN

Zbog zakidanja pokrajine, prijeti kolaps gospodarstva APV

Iako je rebalansom republičkog proračuna utvrđeno da će Vojvodini do 1. prosinca biti proslijeđena sredstva koja središnja kasa duguje pokrajinskoj, u Banovinu je stiglo tek dvije od ukupno osam milijardi dinara.

Zbog zakidanja Vojvodine, više od 40 poduzeća koja su angažirana na kapitalnim projektima u APV na rubu su bankrota, jer pokrajinska kasa, odnosno Fond za kapitalna ulaganja, nije u mogućnosti isplatiti prispjele obveze.

Ukoliko novac ne stigne do kraja godine, prijeti opasnost bankrota dijela vojvođanskog gospodarstva koji je izravno ili neizravno vezan za građevinsku operativu, upozoravaju iz vojvođanske Vlade. Riječ je o poduzećima koja su bila izvođači radova na projektima među kojima su, između ostalog, Urgentni centar u Novom Sadu, Dječja bolnica, most kod Rače, rekonstrukcija lokalnih cesta...

Naime, pokrajinski Fond za kapitalna ulaganja duguje ovim poduzećima, koja su izvodila velike radove u Vojvodini, više od tri i pol milijardi dinara, jer novac iz Beograda ne stiže onako kako je predviđeno i Ustavom Srbije i Zakonom o proračunu.

Prema riječima potpredsjednika Vlade APV *Istvana Pastora*, novac koji je pristigao nakon rebalansa bit će dovoljan za pokrivanje tek polovice dugova građevinskoj operativi. Pastor je ukazao i na to da se dugovi republike prema pokrajini u posljednjih nekoliko godina samo uvećavaju. On je naveo da je u posljednjih pet godina Vojvodina na osnovi ustavnoga minimuma od sedam posto trebala raspolagati s oko 100 milijardi dinara, ali joj je iz republičke kase proslijeđena tek trećina toga iznosa, tako da je Vojvodina za prethodnih pola desetljeća zakinuta za cio prosječan jednogodišnji proračun.

Kada je riječ o ovogodišnjem sljedovanju, Srbija je od ukupno devet milijardi namijenjenih kapitalnim investicijama u Vojvodini, vojvođanskom proračunu do listopada prenijela samo jednu milijardu dinara. Nakon političkih pritisaka vojvođanskih stranaka u Skupštini Srbije, Vlada Srbije rebalansom se obvezala da ovaj dug izmiri u tri jednake rate do početka prosinca, ali je do tog roka umjesto još osam milijardi Vojvodina dobila svega dvije milijarde dinara.

(Autnomija)

PREMA ODLUCI USTAVNOGA SUDA U HRVATSKOJ

Sanader 12. prosinca izlazi iz zatvora

Prema odluci Ustavnoga suda u Hrvatskoj, 12. prosinca iz zatvora Remetinec izlazi *Ivo Sanader*, bivši hrvatski premijer i predsjednik HDZ-a. Naime, Ustavni sud je usvojio žalbu odvjetnika i ukinuo odluku suda o produljenju istražnog zatvora Sanaderu zbog istrage u slučaju Fimi medija. Prihvaćena je jamčevina od čak 12,4 milijuna kuna, što je najviša jamčevina u povijesti hrvatskoga sudstva, te je zaključeno kako poslije pet mjeseci pritvora postoji neznatna mogućnost od Sanaderova bijega, koja se može eliminirati nekom blažom mjerom koju može donijeti sudac istrage.

D. D.

U HRVATSKOJ ODRŽANI PARLAMENTARNI IZBORI ZA SEDMI SAZIV HRVATSKOGA SABORA

Kukuriku trijumfirala, birači kaznili HDZ

Piše: Dušica Dulić

Kukuriku koalicija osvojila apsolutnu vlast s 80 mandata plus 1 manjinski, dok je poraženi HDZ osvojio 44 mandata u Hrvatskoj i 3 u dijaspori* Jadranka Kosor: »Nisu ponizili HDZ i stavili ga na koljena«* Zoran Milanović: »Preuzimamo veliku odgovornost i nećemo vas iznevjeriti«* Na izbore izašlo 61,95 posto birača * U dijaspori glasovalo tek 5,13 posto *

Kratka i neagresivna predizborna kampanja, s razotkrivenim aferama HDZ-a i unaprijed poznatim ishodom, završila je uvjerljivom pobjedom Kukuriku koalicije koja je, poslije osam godina, dovela do promjene vlasti u Hrvatskoj. Kukuriku koalicija je osvojila 80 mandata (plus 1 manjinski), HDZ 47 (44 + 3 iz dijaspore), Hrvatski laburisti i HDSSB po 6, Samostalna demokratska srpska stranka 3, Nezavisna lista Don Ivana Grubišića 2, a po jedan su osvojili Ruža Tomašić HSP dr. Ante Starčević i HSS. Uz to će u Saboru sjediti još 4 manjinskih zastupnika. Najveći gubitnik ovih izbora je svakako HSS, koji je 2000. imao 17 mandata, a sada je osvojio samo jedan, tek za čelnika stranke. Zatim, debakl je doživio i HSLS, koji više nije parlamentarna stranka, te odmetnuti SDP-ovci Ljubo Jurčić i Milan Bandić, čije neovisne liste nisu prošle niti cenzus. Razjedinjena desnica je, više no ostali, uzrok velikom »propadanju« glasova na ovim izborima. Naime, procjenjuje se da je preko 20 posto glasova izašlih birača otišlo malim strankama koje nisu prošle cenzus. Ove je izborne godine bilo čak 4.359 kandidata za 151 mjesto u Hrvatskom saboru, tj. za svaki zastupnički mandat natjecalo se čak 29 kandidata.

BLAGA KAMPANJA, VELIKA PROMJENA

Za HDZ je ovo zasigurno bila najteža kampanja dosada, budući da su je opteretile brojne

Četveročlana Kukuriku koalicija osvojila apsolutnu vlast u Saboru

aferu te sudski proces protiv Ive Sanadera, što je Kukuriku koaliciji svakako bio vjetar u leđa. Ono što HDZ-u zasigurno

cijela Hrvatska ističe kao pozitivno, jest završetak pregovora s Europskom Unijom i dobivanje zelenog svjetla za pristupanje

EU, 1. srpnja 2013. godine. No, to je bilo premalo za uspjeh. U takvim okolnostima, procjenjujući da im rezultati pregovora nisu dovoljni za izbornu utrku, HDZ-ova premijerka Jadranka Kosor se okrenula prijašnjim vremenima, pa je kampanju počela ispred Nogometnog kluba »Jarun«, gdje je prije 22 godine bio osnovan HDZ, te ju je posvetila palim braniteljima i prvom hrvatskom predsjedniku Franji Tuđmanu. Na listi je bio i Miroslav Tuđman, sin prvog predsjednika Hrvatske, koji je osigurao ulazak u Sabor. Kosor je u svojem obraćanju u izbornoj noći rekla kako za HDZ ovo nije bila ravnopravna utrka, kako politički protivnici nisu ponizili HDZ i stavili ga na koljena, te da je i u oporbi časno služiti svom narodu, spremajući se za pobjedu na sljedećim parlamentarnim izborima. Upadljiva je bila i s negodovanjem komentirana činjenica da svojim političkim suparnicima nije čestitala izbornu pobjedu. No, treba se podsjetiti i da po

PETAR KUNTIĆ, PREDSEDNIK DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

Građani izabrali promjene

»Mnogobrojne predizborne ankete su govorile o uvjerljivoj pobjedi oporbe na parlamentarnim izborima u Hrvatskoj, te visoka pobjeda Kukuriku koalicije nije iznenađenje. Dosada vladajući HDZ se nije mogao oduprijeti mnogobrojnim aferama unutar stranke, a bez novih imena u vrhu stranke se očito više nije moglo postići. S obzirom na beznačajne žalbe na regularnost izbora moramo konstatirati da su građani Republike Hrvatske izabrali promjene. Narod je uvijek u pravu i narod nikad ne griješi, sviđalo se to nekome ili ne. Od nove vlasti se očekuju pozitivne promjene na svim razinama, na čemu im potporu u budućem radu pruža i najjača opcija Hrvata u Vojvodini, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini«, kazao je za HR o promjeni vlasti u Hrvatskoj Petar Kuntić, predsjednik DSHV-a, stranke koja je uvijek blisko surađivala s HDZ-om. »Mi smo imali višegodišnju suradnju s HDZ-om, ali je ta suradnja više bila implementirana na županijskoj razini, osobito s Vukovarsko-srijemskom županijom, a manje s čelništvom stranke. Ne očekujem nikakve promjene na štetu hrvatske zajednice i DSHV-a«, rekao je Kuntić potkrijepljujući to ranijim susretima s Milanovićem, Čačićem, te sa 7 susreta s predsjednikom Ivom Josipovićem, koji je također iz tog političkog bloka.

O slabom odzivu pripadnika hrvatske zajednice u Srbiji, Kuntić je rekao kako se to moglo i očekivati. »Zbog ranijih izbornih malverzacija u Bosni i Hercegovini, donijet je zakon po kojemu se glasovanje može odvijati samo u diplomatskim i konzularnim predstavništvima. To je značilo da će i onako mali broj državljana koji imaju pravo glasovati u XI. izbornoj jedinici, a koji su glasovali u Srbiji, biti još više reducirani, jer je trebalo doći iz raznih dijelova Vojvodine do Subotice ili Beograda, što u ovom ekonomskom momentu nije zanemariva stavka. Drugo, svakako jedan veliki broj glasača, onih koji imaju državljanstvo i pravo glasovati u Srbiji, apsolutno ne zanima nikakva politika koja se odvija u matičnoj zemlji. Treći moment je možda i to što postoje i neke slabosti unutar same zajednice, a eventualno i u diplomatskim i konzularnim predstavništvima«, zaključio je Kuntić.

završetku prošle izborne utrke Zoran Milanović nije čestitao na pobjedi Ivi Sanaderu.

SDP Zorana Milanovića je na listama imao ljude manje-više slične kao na izborima 2007. godine. Svjestan preuzimanja apsolutne vlasti i odgovornosti u vrlo teškim i neizvjesnim okolnostima, Milanovićev trijumf i povratak SDP-a na vlast nije pratila velika euforija. U svojem prvom obraćanju konstatirao je kako je poslije ovih rezultata na Kukuriku koaliciji velika odgovornost te da neće iznevjeriti. Zahvalio se svima koji su radili na ulasku Hrvatske u EU i pozvao sve parlamentarne stranke na suradnju. U jednom kasnijem obraćanju rekao je kako pobjedu posvećuje pokojnom Ivici Račanu.

Pozornosti vrijedni rezultati su svakako i 6 osvojenih mandata Hrvatskih laburista *Dragutina Lesara*, stranke koja je utemeljena tek 2010., te isto toliko mandata HDSSB-a *Branimira Glavaša*, koji je svojim stranačkim kolegama čestitao brzojavom iz mostarskoga zatvora. Činjenica da su svi veći gradovi u Hrvatskoj, osim Gospića, glasovali za Kukuriku koaliciju, čime je HDZ izgubio čak i svoje višegodišnje utvrde, vjerojatno će se reflektirati i na odnose unutar samog HDZ-a. Najava toga mogao bi biti i samo dva dana poslije izbora održan sastanak Predsjedništva HDZ-a kada je za loš izborni rezultat prozvana predsjednica Jadranka Kosor, koja to nije dobro primila.

PRVI POTEZI

Novi kandidat za premijera Zoran Milanović, diplomirani pravnik, najavio je kako očekuje utemeljiteljsku sjednicu Sabora još prije Božića, zatim brzo donošenje tzv. dijetnog proračuna za sljedeću godinu, te da ima samo 50 dana za spasavanje od pada kreditnog rejtinga Hrvatske. Kukuriku koalicija je u pripremi za izbore sastavila svoj Plan 21, o kojemu se nije previše govorilo u kampanji, ali od kojega se sada mnogo očeku-

DORĐE ČOVIĆ, PREDSEDNIK DEMOKRATSKE ZAJEDNICE HRVATA

Prezasićenost HDZ-om donijela promjene

»Demokratska zajednica Hrvata je u dijaspori podržala listu Hrvatske demokratske zajednice, bez namjere da se miješamo u unutarnje stvari Republike Hrvatske. Što se tiče promjene vlasti, to je normalno. Budući da je HDZ na vlasti dva mandata zaredom, glasači su, izgleda, bili već prezasićeni, što je rezultiralo ovim izbornim rezultatom«, rekao je Čović za HR, a na upit o suradnji s novim nositeljima vlasti u Hrvatskoj on je dodao: »Mi surađujemo sa svim strankama u Republici Hrvatskoj, tu ne pravimo nikakvu iznimku, i to nije ništa novo«.

Teški poraz pogodio čelnike HDZ-a

je. Smirujući hrvatske građane Milanović je proteklih mjeseci tvrdio kako po dolasku Kukuriku koalicije na vlast neće biti otpuštanja, kako će čuvati socijalni status umirovljenika, te raditi na smanjivanju inozemnoga duga i dovođenju stranih investitora. Najavio je formiranje strogo političke vlade, od političara koji imaju reputaciju stručnih ljudi.

MANJINE NA ISTOME

Što se tiče manjinskih zastupnika, velikih promjena nema, u Saboru ostaju na 8 Ustavom zajamčenih mandata. Jedina novina je bila u srpskoj zajednici, gdje se za glasove svojih birača nije borio samo SDSS već ovoga puta i Koalicija udruga izbjeglica u Srbiji, čije je sjedište u Beogradu, koja je željela uspostavljati nove srpske politike u Hrvatskoj, tvrdeći da je SDSS vodio politiku koja nije u interesu izbjeglih i prognanih Srba. Prvi puta Srbi su se borili i za četvrti zastupnički mandat u 9. izbornoj jedinici. No, i uz zavidnu organiziranost (oko 20 autobusa glasača iz Srbije je stiglo na birališta te izborne jedinice), srpska zajednica je ipak ostala na tri Ustavom zajamčena mandata, koja će ponovno dati SDSS.

U Saboru će srpsku zajednicu predstavljati: *Milorad Pupovac*, *Vojislav Stanimirović*, te kao novi u Saboru *Jovo Vuković*, građevinski poduzetnik čija je tvrtka obnavljala brojne objekte u Vukovaru, među kojima i veliku bolnicu. U predizbornoj je kampanji Pupovac rekao kako se ova politička stranka nikomu neće nuditi za koaliciju. No, poslije osvajanja apsolutne većine Kukuriku koalicije, činjenica jest da su manjinski zastupnici dovedeni u novi položaj, bez mogućnosti političke trgovine jer o njima ne ovisi formiranje vlasti kao na prošlim izborima. Mađarsku će zajednicu u Saboru predstavljati *Deneš Šoja*, talijansku *Furio Radin*, češku i slovačku *Vladimir Bilek* (kandidat Kukuriku koalicije),

ZANIMLJIVOST IZ SABORA

Svi su tu

Uvidom u popis novoizabranih zastupnika, novinari u Hrvatskoj su brzo izdvojili jednu zanimljivost. Sudeći prema prezimenima nekoliko zastupnika, u klupama novoga saziva sjedit će skupa *Tuđman*, *Milošević*, *Račan*, *Mesić* i *Sanader*.

albansku, bošnjačku, crnogorsku, makedonsku i slovensku *Nedžad Hodžić*, te austrijsku, bugarsku, njemačku, poljsku, romsku, rumunjsku, rusinsku, rusku, tursku, ukrajinsku, vlašku i židovsku *Veljko Kajtazi*. Od 183.992 manjinska birača na izbore je izašlo tek 22.933, što je samo 12,46 posto.

DIJASPORA SVE SLABIJA

Smanjivanje broja biračkih mjesta na diplomatska i konzularna predstavništva, prije svega u Bosni i Hercegovini, drastično se odrazilo na izlaznost birača u dijaspori. Od 411.758 birača, za 7. saziv Sabora glasovalo je tek 21.100 ili 5,12 posto. Prema očekivanjima, HDZ je osvojio sva tri mandata, osvojivši 71,98 posto glasova izašlih glasača. Ponovno se potvrdilo da glasovi hrvatske dijasporice nisu bili ključni za formiranje nove vlasti.

Na izborima 2007. godine birači, državljani Hrvatske u Srbiji, glasovali su u Beogradu Zemunu, Pančevu, Srijemskoj Mitrovici, Indiji, Novom Sadu, Petrovaradinu, Somboru i Subotici, a na izbore je izašlo 3.184 birača. Ovoga puta, u Srbiji je bilo otvoreno šest biračkih mjesta, 4 u Beogradu i 2 u Subotici, a na izbore je izašlo 1.035 glasača. Preciznije, u Subotici je, prema riječima koordinatorice za provedbu izbora *Vesne Njikoš Pečkaj*, izašlo samo 490 birača, a u Beogradu 545. Prema njezinim riječima, većinu tih glasača činili su predstavnici srpske zajednice. Iako, vremen-ski gledano, izbore u Hrvatskoj i počinje i završava dijaspora, njezina zainteresiranost za formiranje vlasti u Hrvatskoj je očigledno sve slabija.

PREDSTAVLJENA STUDIJA TUŽITELJSTVA ZA RATNE ZLOČINE O MEDIJIMA U SRBIJI 1991. I 1992.

Veze novinskih napisa i ratnih zločina

Srbijanski je tužitelj za ratne zločine Vladimir Vukčević rekao kako je tema koja je u knjizi

obrađena važna jer otvara teško i složeno pitanje o ulozi i odgovornosti medija u Srbiji

u ratovima koji su vođeni na prostorima Hrvatske i Bosne i Hercegovine

U petak, 2. prosinca, u Beogradu je predstavljena studija srbijanskoga Tužiteljstva za ratne zločine intrigantno naslovljena »Reči i nedela : pozivanje ili podsticanje na ratne zločine u medijima u Srbiji 1991-1992«. U knjizi su analizirani objavljeni sadržaji u tiskanim i elektroničkim srbijanskim medijima iz toga vremena s nacionalnom i regionalnom pokrivenošću – »Politika«, »Politika ekspres«, »Večernje novosti«, »Dnevnik«, Radiotelevizija Beograd i Radiotelevizija Novi Sad – koji su imali važnu ulogu u, među ostalim, i ratnoj propagandi koju je inicirao i sproveo režim Slobodana Miloševića.

GOVOR MRŽNJE U MEDIJIMA I RATNI ZLOČINI

Studija je pokušala dati odgovor na pitanje, kako je naveo urednik publikacije, zamjenik tužitelja za ratne zločine Bruno Vekarić, »je li govor mržnje u medijima u Srbiji tijekom oružanih sukoba na prostoru Jugoslavije devedesetih godina predstavljao samo neistinito, ostrašćeno i neobjektivno izvještavanje, koje se moglo smatrati više ili manje 'uobičajenom' reakcijom na ratne zločine i događaje koji prate svaki oružani sukob, ili se, pak, može govoriti, u pravnom smislu, o aktivnostima koje su u sebi sadržavale elemente teških kaznenih djela pozivanja i poticanja na ratne zločine?«.

Obraćajući se velikom broju nazočnih – predstavnicima novinarskih udruga, medijskim ekspertima, borcima za ljudska

prava - srbijanski je tužitelj za ratne zločine Vladimir Vukčević rekao kako je tema koja je u knjizi obrađena važna jer otvara teško i složeno pitanje o ulozi i odgovornosti medija u Srbiji u ratovima koji su vođeni na prostorima Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Propaganda u medijima, koje je kontrolirao režim Slobodana Miloševića od konca osamdesetih godina XX. stoljeća, imala je za cilj, kako je istaknuo Vukčević, »potpunu dehumanizaciju protivnika. Takva propaganda je oslobađala

vodile do masovnih zločina, patnji i razaranja. Upravo zbog ubojite snage koju mediji imaju, a napose kada se zloupotrebljavaju, ukazuje se na važnost kaznenog gonjenja lica koja su u tomu sudjelovala«, zaključio je Vukčević.

PROPUŠTENA PRILIKA KAŽNJAVANJA NOVINARA

Tijekom diskusije u više navrata je postavljeno pitanje - mogu li novinari koji su se prije 20

U nakladi od 1000 primjeraka, ovu vrijednu studiju, obima 431 stranice, objavio je Centar za tranzicijske procese iz Beograda. Autori tekstova su mladi stručni uposlenici i imenovana lica u Tužiteljstvu: Ivan Boljević, Đorđe Odavić, Vladimir Petrović, Svetislav Rabrenović, Bogdan Stanković, Jasna Šarčević Janković, Novak Vučo i Milica Vukotić, a recenzenti medijska stručnjakinja prof. dr. Snježana Milivojević i pravnik prof. dr. Vojin Dimitrijević.

potencijalne egzekutore moralnih dilema. I zato je medijska propaganda na prostorima bivše Jugoslavije bila uvod u rat«.

Međutim, činjenica je da još uvijek »nijedan urednik, direktor medija i novinar nije kaznenog odgovarao za doprinos tragediji i ratu«, rekao je Vukčević te dodao da je jasno, na temelju takvih iskustava kada mediji svjesno i ciljano koriste govor mržnje, zašto sloboda izražavanja ne smije i ne može biti apsolutna u slučajevima. »Ona ne može biti apsolutna kako ne bi ostale nekažnjene upravo one osobe koje su svojom retorikom

godina ogriješili o etičke kodekse svoje profesije danas snositi pravne konzekvencije za svoj rad. Bivši novinar Televizije Beograd, sadašnji urednik Radija Slobodna Europa Omer Karabeg, istaknuo je da je davno propuštena prilika da se kazne novinari koji su sudjelovali u širenju mržnje i ratne propagande te da im je, nakon političkih promjena u listopadu 2000. godine, trebalo zabraniti da se bave novinarstvom, recimo primjenom zakona o lustraciji, koji je, premda je usvojen u lipnju 2003., ostao »mrtvo slovo na papiru«.

Direktor Beogradskog centra za ljudska prava Vojin Dimitrijević se založio za primjenu etičke i profesionalne odgovornosti onih koji su sudjelovali u ratnom huškanju, a ne na kaznenom gonjenju, a to je potrebno učiniti iz preventivnih razloga – da drugi novinari kasnije ne bi činili iste nedopustine. Urednik Dnevnika Televizije Beograd početkom 90-ih godina novinar Mihajlo Kovač istaknuo je, pak, da obrađeni primjeri u ovoj studiji predstavljaju tek mali dio onoga što je ratna propaganda sistematski servirala javnosti u to vrijeme. »To nije bio incident, već državni projekt koji je imao svog arhitekta i izvođače radova«, rekao je Kovač, uz napomenu da bi i novinari morali za svoja nedjela odgovarati.

Na koncu je ukazano i na činjenicu da su i pojedini lokalni mediji u Srbiji bili na visokoj razini ratnohuškačkoga »novinarstva« te da su, ne samo reproducirali govor mržnje vjerno prenoseći izjave političara, nego i aktivno i kreativno pridonosili stvaranju atmosfere za činjenje ratnih zločina. Stoga bi se ovakva ili slična studija mogla uraditi i za te medije, predloženo je na kraju skupa.

Tomislav Žigmanov

OKRUGLI STOL U NOVOM SADU: PRAVO PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA NA OBRAZOVANJE NA MATERINJEM JEZIKU

Neki u boljem, neki u lošijem položaju

Otvora se pitanje - imaju li neke nacionalne zajednice veća prava od nekih drugih nacionalnih zajednica, kaže predsjednik Izvršnog odbora HNV-a Darko Sarić Lukendić

Pravo pripadnika nacionalnih manjina na obrazovanje u Vojvodini, bila je tema okruglog stola održanog u utorak u Skupštini grada Novog Sada. Organizator skupa bio je Pedagoški zavod Vojvodine.

U prvom dijelu ovog okruglog stola tema koja se razmatrala vezana je za djelo autorice dr. *Aleksandre Vujić* »Obrazovanje pripadnika mađarske, slovačke, rumunjske i rusinske nacionalne manjine u Vojvodini od školske 1974./75. godine«. O djelu je govorila *Lenka Erdelj*, ravnateljica Pedagoškog zavoda Vojvodine.

BEZ DOVOLJNO ZNANSTVENIH STUDIJA

»Iako je Vojvodina, kao jedna od nacionalno najheterogenijih regija u Europi, dragocjen izvor za analizu višjejezičnosti i multikulturalnosti nema dovoljno znanstvenih i akademskih studija iz ovog područja. Što se tiče podataka o manjinskom obrazovanju, možemo konstatirati da su službeni statistički podaci siromašni, a načini njihove obrade neusklađeni i neujednačeni. Baš zbog ove činjenice istraživanje pred nama dobiva na važnosti primjenjivosti i značaju«, rekla je *Lenka Erdelj*.

Autorica *Aleksandra Vujić* proučava ostvarivanje prava na obrazovanje mađarske, rumunjske, rusinske i slovačke nacionalne zajednice u razdoblju od 1974./75. na ovamo, a pri analizi promatra stanje u obrazovanju kroz razdoblja socijalizma, centralizma i demokracije. O njezinom proučavanju mišljenje su iznijeli i predsjednik

Upravnog odbora Pedagoškog zavoda Vojvodine akademik prof. dr. *Hadži Milutin Stojković* i recenzenti prof. dr. *Zoroslav Spevak* i prof. dr. *Janko Ramač*.

URADITI ANALIZU I ZA NOVE NACIONALNE ZAJEDNICE

U drugom dijelu održavanja okruglog stola sudjelovali su predsjednik Izvršnog odbora HNV-a *Darko Sarić Lukendić* i *Pero Horvacki*, član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za obrazovanje. Tema koja je otvorena ticala se tiskanja udžbenika i funkcioniranja obrazovanja na manjinskom jeziku. *Sarić Lukendić* je pohvalio iznesenu analizu glede spomenutih nacionalnih zajednica, ali je ukazao na činjenicu da bi bilo korisno uraditi analizu za nove nacionalne zajednice, kao što je naša koja tek gradi sustav obrazovanja na materinjem jeziku. On je napomenuo i da HNV izdvaja veliki iznos sredstava za kupovinu radnih bilježnica, što je kontinuirana potreba i za što se ne dobiva nadoknada, niti se mogu osigurati donacije svake godine. Također je otvoreno i pitanje traženja suglasnosti na uvezene udžbenike

koja se zahtijeva svake godine, bez obzira što se radi o istim udžbenicima, s istim nastavnim programom i planom, kao i od istih izdavača. Ravnateljica Pedagoškog zavoda Vojvodine je ukazala na činjenicu da je prošle, kao i ove školske godine, stigao velik broj naslova na hrvatskom jeziku na njihovu adresu koje su oni uradili i proslijedili Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, kao i da su sve škole i Nacionalno vijeće, koji su dostavili pojedinačan popis, dobili odgovor. Ona je iznijela mišljenje da bi bilo dobro da se HNV obrati Zavodu za udžbenike i da uradi svoje udžbenike na osnovi postojećih nastavnih programa i planova, kao i da pronađe stručnjake koji će uraditi udžbenike i dodatke.

O okruglom stolu i pokrenutim pitanjima *Darko Sarić Lukendić* nam je rekao: »Jedno od pitanja o kojem smo ovdje imali priliku dobiti informaciju jest činjenica da je prije nekoliko godina u organizaciji Zavoda za izdavanje udžbenika

iz Beograda, odjel u Novom Sadu pripremio i izdao udžbenike za pripremno predškolsko razdoblje iz predmeta materinji jezik, matematika i Svijet oko nas. Intresantno je da su ovi udžbenici izdani samo za neke nacionalne zajednice, ali ne i za hrvatsku nacionalnu zajednicu. U tom smislu otvara se pitanje - jesu li neke nacionalne zajednice u boljem položaju i imaju li veća prava od nekih drugih nacionalnih zajednica? Kao što znamo, u Republici Srbiji postoji 19 nacionalnih zajednica koje su registrirane, pa ako se sustavno, od strane države, rade udžbenici za ova tri predmeta, onda bi bilo potrebno da se isti urade za sve nacionalne manjine.«

Okruglom stolu, između ostalih, nazočili su i *Ljiljana Dulić*, članica Odbora za obrazovanje pri HNV-u, i *Zvonko Tadijan*, član Odbora za obrazovanje.

»Pozitivna stvar održavanja ovog okruglog stola jest što smo vidjeli jedno sustavno istraživanje koje nam je predstavilo probleme obrazovanja na manjinskim jezicima u Vojvodini. Međutim, hrvatska zajednica nije obuhvaćena iz razloga što je kod nas još sve prilično novo, ali se nadam da ćemo u budućnosti i mi biti obuhvaćeni ovakvim istraživanjem, kao i da će se i kod nas popraviti stanje na polju obrazovanja«, rekao je *Tadijan*.

Ankica Jukić-Mandić

ZVONKO TADIJAN, RAVNATELJ OSNOVNE ŠKOLE »IVAN GORAN KOVAČIĆ« U SONTI I PREDSEDNIK

Nesmotrenost ili neznanje ne mogu biti opravdanje za posljedice

Razgovor vodio: Ivan Andrašić

Diplomirani biolog, profesor *Zvonko Tadijan* ravnatelj je OŠ »Ivan Goran Kovačić« i predsjednik KPZH-a »Šokadija« u rodnoj Sonti. U tekućem mandatu je i vijećnik krovne institucije Hrvata u Srbiji. Potpisao je i knjigu »Šokačke narodne nošnje u Bačkoj«, koja se pred čitateljima našla u rujnu ove godine, u nakladi Šokadije.

HR: U rujnu ove godine pred čitateljima se našla knjiga »Šokačke narodne nošnje u Bačkoj«, čiji ste autor. Što vas je motiviralo na njezinu pripremu?

Za sustavna antropološka istraživanja zaintrigirao me je davni susret s djelom »Zlatna grana – podrijetlo religijskih obreda i običaja«, škotskog antropologa Sir *Jamesa George Frazera* (1854.-1941.), a kasnije i nekih drugih autora. Od 2006. godine uključio sam se u projekt »Urbani Šokci« Udruge građana Šokačka grana iz Osijeka. Od tada sam redoviti sudionik na njihovim okruglim stolovima, a moji prilozi su objavljivani u zbornicima nakon svakog okruglog stola. Također, ukoliko potražimo literaturu o bačkim Šokcima, brzo ćemo utvrditi koliko je oskudna, koliko je malo pravih napisa o njima. Radeći različite projekte prikupio sam dosta podataka i svjedočanstava koji su jednostavno tražili da budu uobličeni i objavljeni. Tek zadnjih godina počele su se objavljivati i knjige vezane uz život Šokaca, što je postalo dobro ozračje za objavljivanje ovakve knjige.

HR: Zaobišli ste već poznate nakladnike u okviru hrvatske

zajednice u Srbiji, poput NIU »Hrvatska riječ«, ZKVH-a, HAD-a, Katoličkog instituta »Ivan Antunović«, pa je vaša knjiga tiskana u nakladi KPZH »Šokadija«. Iz kojih razloga?

Uopće nije riječ o traženju ili izbjegavanju nekog od poznatijih izdavača. Riječ je o viziji čelništva Šokadije u posljednjih pet godina i našim težnjama da ova udruga postane što ozbiljnija i respektabilnija. Naime, KPZH »Šokadija« je više godina aplicirala na natječe s projektom Šokačko narodno ruho i ovi projekti su prolazili kod Pokrajinskog tajništva za nacionalne manjine. U sklopu projekta bilo je predviđeno da sve ostane zabilježeno i u jednoj knjizi, no, odobrena sredstva nisu bila dostatna. Uvjeti su stvoreni 2010. godine, kad je Ministarstvo kulture Republike Srbije prihvatilo ovaj projekt i tako su širom otvorena vrata za izdavanje ove knjige. Od samog početka obnašanja dužnosti predsjednika Šokadije želja mi je da prerastemo u ozbiljnu zajednicu, u instituciju koja će davati prinose na svim poljima kulture, a ne samo prikazivati folklor. Podsjetit ću čitatelje da smo u ovom razdoblju, u suradnji s NIU »Hrvatska riječ«, izdali i pilot broj novina »Glas Šokadije«, ali razvoj financijske situacije nije nam išao na ruku, pa je zasad sve ostalo na prvom broju. Snimili smo CD s himnom »Šokadija«, u suradnji s Cro Mediom, profesionalno smo snimali naše dramske predstave, a kako od preregistracije našim Statutom imamo predviđenu i nakladničku djelatnost,

eto odgovora. Dakle, nije riječ ni o kakvom »zaobilazanju« bilo koga, nego o našim nastojanjima da uz pomoć ozbiljnih projekata realiziramo sve djelatnosti predviđene Statutom. Probleme ne možemo svoditi samo na »kuknjavu« kako nema novca, nego se moramo sami potruditi glede stvaranja potrebnih uvjeta i rezultati neće izostati.

HR: Umjesto laganog prikaza i opisa nošnji, kako su mnogi po nazivu očekivali, vaša knjiga govori i o povijesti i o socijalnim momentima u životu Šokaca na prostorima između Dunava i Mostonge. Koliko su ovi podaci relevantni?

Nikada mi nije bio cilj pisati o onome što drugi poznaju bolje od mene, pa tako ni u ovoj knjižici koja bi se mogla nazvati studijom ili esejom. Prezentirani podaci utemeljeni su na dokumentima, stručnoj literaturi i fotografijama i kao takvi su vrlo provjerljivi. S obzirom da pišem i objavljujem od studentskih dana, a da sam davno položio ispite iz metodologije znanstveno-istraživačkog rada, nastojim prema svakoj temi uspostaviti korektan pristup. Ukoliko se negdje i potkrala neka pogreška, bit će ispravljena u drugom izdanju.

HR: U pripremi građe tijesno ste surađivali s povjesničarom *Zdenkom Samaržijom*, koji je i urednik vaše knjige. Koliko je vama ta suradnja olakšala rad?

Samaržija je iskusan u ovoj oblasti jer živi od pisanja knjiga i njegova pomoć kao urednika u konačnom uobličavanju knjige bila je više nego važna. Nije isto

objavljivati radove u zbornicima i časopisima i izdati samostalnu knjigu, tu neke stvari naprosto morate znati. On me je uveo u mnoge tajne zanata stvaranja knjige, a to je neprocjenjivo ne samo za mene, nego i za buduća izdanja u nakladi Šokadije. Također, u pripremi knjige rabio sam i puno literature na koju me je Zdenko upućivao. I pokraj svog dosadašnjeg rada u oblasti prosvjete i kulture, ovo je za mene novo, ali vrlo dragocjeno iskustvo, pa me raduje što Samaržiji i javno mogu iskazati svoju veliku zahvalnost.

HR: Možemo li očekivati nastavak vašeg rada na istraživanju i zapisivanju prošlosti Šokaca na ovim prostorima?

»Šokačke narodne nošnje u Bačkoj« samo otvaraju jednu veliku priču o Šokcima s ove strane Dunava, koju tek treba ispričati. Nadam se da će nastavak te priče uslijediti vrlo brzo. Već nekoliko godina prikupljam materijal za stvaranje jedne velike monografije o Sonti. Ta knjiga bi svakako vrlo detaljno obuhvatila problematiku Šokaca općenito. Velika količina materijala se već uveliko obrađuje, ali nedostaju još neki segmenti iz Budimpešte i Beča kako bi se slika kompletirala, no, radi se na rješavanju toga problema. Isto tako u pripremi je jedan zajednički rad sa Samaržijom o rijeci Mostongi, kojega ćemo započeti već ove zime. Ideja je puno materijala za obradu ima dovoljno, pa se nadam i realizaciji u bliskoj budućnosti.

HR: Ovogodišnjom jubilar-nom manifestacijom »Šokačko veče« KPZH »Šokadija«, čiji ste predsjednik, započela je

EDNIK KPZH-A »ŠOKADIJA« U SONTI

Zadovoljstvo mi je što i danas gotovo jedna trećina naših učenika pohađa nastavu iz predmeta hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, iako im ponekad to bude i sedmi sat i predsat * HNV bi i trebao biti nestranačka organizacija i primarni bi trebali biti neki drugi, a ne stranački interesi

s aktivnostima obilježavanja desete obljetnice od osnivanja. U uvjetima u kojima djeluje - je li to malo, ili puno?

Okrugle obljetnice su uvijek lijepe i interesantne i potrebno ih je obilježiti na dostojan način. Svi koji plivaju u ovim vodama znaju da je deset godina dosta dug period i sada se već može vršiti izvjesna valorizacija rada. Šokadija je na moje zadovoljstvo svih ovih godina išla uglavnom naprijed, usprkos svim teškoćama i krizama. Moram naglasiti da ništa od ovog ne bi bilo moguće bez vrijednih i sposobnih članova koji redovito rade u svim uvjetima. U našim raznim projektima postoji široka paleta mogućnosti koja se nudi našim članovima i simpatizerima i svatko se može naći u nekoj od naših aktivnosti. Je li jedno desetljeće puno ili malo, dobit ćemo odgovor u budućnosti, kad budemo slavili, recimo, pedeset godina rada.

HR: Teče vam drugi mandat na dužnosti predsjednika »Šokadije«. Povucite paralelu između »Šokadije« u vrijeme vašega dolaska na poziciju predsjednika i »Šokadije« danas.

Teško je tu povlačiti suvisle paralele, imajući u vidu drastične promjene okolnosti u posljednjih deset godina. Svakako, neprocjenjivo je vrijedna zasluga ljudi koji su imali sposobnosti i hrabrosti osnovati Šokadiju, jer to su bile godine nakon velikih prevrata, ratova, nestajanja jedne države i nastanka novih, godine velike konfuzije i šoka u glavama ljudi. Pa i danas u Sonti imamo žive ljude koji su promijenili šest

država, a da se nisu makli iz svojega sela. Srećom, neki su prepoznali značaj čuvanja svojega identiteta i tako smo dobili Šokadiju. Mi se danas trudimo da ta ista Šokadija bude jedna respektabilna zajednica koja će se eksponirati u svim poljima navedenim u njezinu imenu: kultura, prosvjeta, zajednica, a s jasnom nacionalnom odrednicom naroda čiju kulturu i tradiciju njeguje i unapređuje.

HR: Treći mandat ste i na dužnosti ravnatelja OŠ »Ivan Goran Kovačić« u Sonti. Kako, u vrijeme kad iz svih škola na ovim prostorima stižu informacije o lošim radnim uvjetima, nedostatku ogrjeva, velikim dugovima prema dobavljačima i sl., izlazite na kraj s općim problemima u ovim kriznim vremenima?

Problem školstva u Srbiji vrlo je kompleksan i ne možemo niti jednu školu promatrati izvan tog konteksta. Osnovni problem je manjak učenika, pa onda iz toga dolaze i drugi problemi. Istu kvadraturu smo imali s pet stotina učenika prije deset godina kao i sada s tristotinjak. Situacija zahtijeva velika materijalna ulaganja za održavanje škole, a novca nema dovoljno za sve. Moram reći da ipak, preko raznih projekata, uspijemo ponešto dotjerati i što je važno, kupiti dosta nove opreme, tako da bih se usudio reći kako je škola ljepša iznutra, nego što bi se sudilo po njezinoj fasadi. U takvoj situaciji snalazimo se na razne načine, ali eto 'plivamo' nekako. Naši dobavljači imaju razumijevanja, a mi često po sustavu »sam svoj majstor« ličimo, sve što možemo popravljati

mo i tako sve funkcionira. Jasno je da se pamte i bolja vremena, ali i u ovakvim uvjetima mora se raditi.

HR: U vašoj školi deveta generacija učenika izučava hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Kako je cijela priča počela i kako se ta nastava odvija danas?

Zadovoljstvo mi je što i danas gotovo jedna trećina naših učenika pohađa ovu nastavu, iako im ponekad to bude i sedmi sat i predsat. Počeli smo s jednom učiteljicom i puno entuzijama, a danas to rade njih tri i to vrlo dobro i odgovorno. Mnoge situacije u nastavnom planu i programu ne idu nam na ruku, recimo kad se roditelj u V. razredu suoči s izborom između informatike i hrvatskog jezika, no i pokraj toga imamo još uvijek zavidan broj učenika na ovoj nastavi. Isto tako smatram da je besplatna podjela »Hrvatske riječi« s podliscima »Hrcko« i »Kužiš« lijepa gesta, odlično primljena kod učenika i roditelja

i vrlo lijep poticaj. Naši mali učenici sudjeluju u nagradnim igrama »Hrcka« i nema kraja njihovoj radosti kad stigne i po koja nagrada.

HR: Od strane struktura hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji već odavno se očekivalo i formiranje odjela s cjelokupnom nastavom na hrvatskom jeziku u sončanskoj školi. Koliko su ta očekivanja realna i što je kroz sve ove godine priješlo formiranje odjela u vašoj školi?

Za nekoga tko gleda sa strane i »odozgo« situacija izgleda vrlo jednostavna, ali kad malo uđete u problematiku vidite da postoje mnoge barijere koje su naprosto nepremostive. Takvu nastavu je jedino Subotica mogla organizirati i organizirala je, jer jedina ima potrebnu infrastrukturu za to, pa i pokraj toga evidentno je da broj učenika u odjelima na hrvatskom jeziku stalno opada. Još veći problemi nastaju kad izađete iz Subotice, rekao bih već u Tavankutu. Sombor

je grad i ima mogućnosti, a znamo kakva je situacija tamo. U Sonti organizirati cjelovitu nastavu na hrvatskom bi se još i moglo do petog razreda, a što kasnije? Nastavnike koji bi predavali na hrvatskom jeziku od V. do VIII. razreda naprosto nemamo. Roditelji postavljaju još niz drugih pitanja za koja nemamo adekvatne odgovore. U takvoj situaciji roditelji koji svake godine pri upisu u I. razred dobiju ovu mogućnost prosto ne žele. Ovo je samo dio problema, ima ih još jako puno, no, to bi zahtijevalo i puno više prostora od raspoloživog.

HR: U ovom sazivu vijećnik ste HNV-a na tzv. oporbenoj listi. Kako s te pozicije gledate na rad krovne institucije hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji?

Ne doživljam sebe kao oporbu, a najmanje u jednoj instituciji u kojoj bi briga za interese našeg naroda u području kulture, obrazovanja, uporabe jezika, informiranja i svega ostalog što je od interesa za bilo koju drugu nacionalnu zajednicu, ne samo našu, trebala biti primarna. Žao mi je ukoliko je netko bilo koju moju izjavu shvatio kao oporbeni, jer mi nije namjera bilo koga kritizirati i politizirati. Naprotiv, volio bih da me razumiju kao konstruktivnog i otvorenog za zajednički rad. Kad sam sakupljao potpise za elektora nisam ni mislio da ću ući u HNV. Cilj mi je bio da na neki način, makar jednim svojim glasom, utječem na izbor Vijeća, zato jer mislim da svima nama treba biti od interesa kako radi i što radi naša krovna institucija. Stvari su se, međutim, odigrale onako kako su se odigrale i eto mene u Vijeću. Od prve sjednice sam shvatio da Vijeće neće funkcionirati onako kako sam ja mislio da bi trebalo, oslobođeno dnevne politike, da će realno sagledavati potrebe i mogućnosti hrvatske zajednice i još puno toga. Većina mojih očekivanja nije prepoznatljiva u radu HNV-a, ali možda su i moja očekivanja bila odviše

velika i idealistička. Čini mi se ipak da je sve to samo bura u čaši vode. HNV se prema državnim tijelima nije isprofilirao kao ozbiljan partner i pregovarač i iz toga slijedi sve što se događa, a zašto je tako, trebali bi odgovoriti oni koji u našim institucijama rade za plaću, a ne mi volonteri.

HR: Vodi li se donošenje odluka u HNV-u stranačkom stegom, ili osobnim stavovima vijećnika i potrebama institucija i mjesta koje zastupaju?

Na ovo pitanje ne mogu precizno odgovoriti iz prostog razloga što smatram da svaki punoljetan građanin zna što je uradio kad digne ruku kako bi glasovao »za« ili »protiv«. Je li to uradio iz osobnog uvjerenja ili nečeg drugog, to neka svaki od nas sagleda kad ostane sam sa sobom, jer od samog sebe čovjek se ne može skriti. Nesmotrenost ili neznanje ne mogu biti opravdanje za posljedice koje dolaze. Što se tiče stranačke steg, to je opet stvar izbora pojedinca. Ukoliko te je stranka dovela tu gdje si, normalno je da si joj dužan punu lojalnost. Ustvari, HNV bi i trebao biti nestranačka organizacija i primarni bi trebali biti neki drugi, a ne stranački interesi. No, nije to ništa novo, cijeli sustav u državi je postavljen partitokratski, pa zašto bi onda i mi bili izuzetak, zar ne?

HR: U Sonti postoje dvije institucije s hrvatskom odrednicom u nazivu. Kakva je njihova međusobna suradnja?

Ja bih to naslovio ovako: postoji jedna zajednica i jedna politička stranka. Polja naše djelatnosti se ne preklapaju puno, iako bi stranka više mogla pomoći zajednici iz čega bi onda, valjda, proizišlo da bi i zajednica pomogla stranci. Bolja suradnja bi svakako bila na obostranu korist, bojim se da su ipak u osnovi svakog problema sitne personalne nesuglasice i osobni animoziteti, ali kako sam ja otvoren za svaku suradnju i sa svakim, s moje strane nikada neće biti problema. Sadašnje

stanje bih nazvao »pasivna miroljubiva koegzistencija«. Osobno ne vidim nikakve probleme za tješnju suradnju s naše strane, ali pošto je to dvosmjerni proces, želim vjerovati da će stvari jednom biti puno bolje, jer smatram da su nam globalni ciljevi isti.

HR: Kažu da ste u najboljim godinama za politiku. Može li se prof. Zvonko Tadijan i u budućnosti uspješno nositi s problemima na svim frontama navedenim u ovom razgovoru?

Cijelog života se trudim da se ne bavim politikom, ali kako je danas sve politika, valjda i nije moguće bez nje. Svatko ima rok trajanja, pa tako i ja. Dokle god budem u mogućnosti, dok mi taj rad pričinjava i najmanje zadovoljstvo i dok daje rezultate, ja ću ga raditi. Nadam se da ću imati dovoljno mudrosti povući se u trenutku kad to još ima smisla, mislim na onu narodnu »Idi da te ne tjeramo«. Iskreno, volio bih da se kroz naš rad isprofiliraju nove, mlađe snage, obrazovane i spremne nastaviti dalje.

HR: Svojim radom nametnuli ste se za nezvaničnog lidera podunavskih Šokaca. Što biste im poručili u povodu budućih božićnih i novogodišnjih blagdana?

Priznajem da ovo s liderom prvi put čujem i ako je to tako, onda je to vrlo, vrlo neslužbeno. Ja sebe ne doživljam u tako nekoj ulozi, a najmanje bih volio povrijediti nečiju taštinu. Smatram da svi trebamo biti jednaki i da bi svatko trebao dati svoj doprinos u skladu sa svojim mogućnostima, ali bez rezerve i zadnjih namjera. Šokci, od svih svojatani, a uvijek svoji, neka takvi budu i u budućnosti. Vratimo se zajedničkim projektima, pomozimo jedni druge, privucimo nove članove, osobito mlade, i rezultat neće izostati. Svima puno sreće i zdravlja i puno druženja i zajedništva u nastojanju očuvanja šokačke grane hrvatskoga naroda na ovim prostorima.

DAN OTVORENIH VRATA, TR

Bez ljudski

Ljudska su prava neprestani

izazov, potreba da učimo, da

ih primjenjujemo i proširuje-

mo, poručio je Sándor Egeresi

Priznavanje urođenoga dostojanstva i jednakih i neotudivih prava svih članova ljudske obitelji temelj je slobode, pravde i mira u svijetu. Od 1948. godine, kada je potpisana Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima koja definira da se sva ljudska bića rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima, pa do danas svjedoci smo svakodnevnog neuvažavanja i kršenja ljudskih prava. Podsjećajući da je tolerancija poštovanje, prihvatanje i uvažavanje raznovrsnosti kultura u svijetu, oblika iskazivanja i oblika humanosti, Skupština AP Vojvodine u subotu, 3. prosinca, upriličila je tradicionalnu manifestaciju Dan otvorenih vrata u povodu Međunarodnog dana osoba s invaliditetom i predstojećeg Međunarodnog dana ljudskih prava.

U cilju jačanja demokratskih kapaciteta i svijesti mladeži o važnosti nadilaženja nejednakosti, nepravde, rasizma, stereotipa i predrasuda, kao i reagiranja na ove pojave, nazočnima se obratio predsjednik Skupštine APV Sándor Egeresi. On je istaknuo kako je tema ljudskih prava izazovna i aktualna i kako ovakvi skupovi za svrhu imaju i to da se na postavljena pitanja dobiju i odgovarajući odgovori.

OHRABRUJUĆE ZA ČOVJEKA

»Sustav ljudskih prava utvrđen međunarodnim ugovorima počiva na pojmovima s posebnim značajem, a to su sloboda, poštovanje drugih – jer suprotno znači da se ne cijeni nečija individualnost, nediskriminacija – zato što jed-

TRADICIONALNA MANIFESTACIJA SKUPŠTINE AP VOJVODINE

ih prava nema dostojanstva pojedinca

nakost u ljudskom dostojanstvu znači da ne trebamo suditi o ljudima na temelju beznačajnih fizičkih karakteristika, tolerancija – jer ukazuje na nedostatak poštovanja razlika, pravda – zato što su ljudi jednaki u svojoj ljudskosti i zaslužuju pravično postupanje. Pravni okviri međunarodnih dokumenata, Ustava Srbije i mnogih zakona zvuče ohrabrujuće za čovjeka i njegova prava. Nažalost, kako su primjena ovih akata i ostvarivanje ljudskih prava neodvojivo dio svakodnevnog života koji ne možemo ignorirati, susrećemo se sa slikom koja nas treba zabrinuti. Jesmo li društvo zavidnog znanja o ljudskim pravima, nacionalnim, vjerskim, rasnim, socijalnim, ekonomskim, kulturnim, samo teorijski, u definicijama, ili ih stvarno, suštinski prepoznajemo? Bojim se da je raskorak još uvijek velik», rekao je Egeresi. On je istaknuo i činjenicu da bez obzira na pravni okvir često čujemo i govorimo o povredi i kršenju ljudskih prava, često imamo otvorene akte nasilja, diskriminacije i govor mržnje, a odgovor države je blaga osuda i spora reakcija tužiteljstva i sudstva.

»Ljudska su prava neprestani izazov, potreba da učimo, da ih primjenjujemo i proširujemo«, ocijenio je predsjednik Egeresi i ukazao na probleme s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom, koje često žive bez adekvatne pomoći i potpore cijele zajednice. Egeresi je također naglasio da je u Vladi Vojvodine pokrenuo inicijativu da se zgrada Skupštine AP Vojvodine prilagodi boljem kretanju osoba s invaliditetom, kao i da se osiguraju sredstva za angažiranje osoba za gestovni govor.

Potpredsjednik Skupštine APV Martin Zloh istaknuo je da su ljudska prava, prava nacionalnih zajednica i druga manjinska prava već dulje vrijeme u žiži interesa pokrajinske administra-

cije i da su po tom pitanju učinjeni mnogobrojni koraci. On je posebno ukazao na značaj donošenja i implementaciju Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, ističući moralni, legislativni, ali i materijalni značaj koji ova vijeća imaju u procesu ostvarivanja prava nacionalnih zajednica. Zloh je svoje izlaganje posvetio elaboriranju prava nacionalnih manjina, donošenju Zakona o nacionalnim vijećima, govoreći o njegovom značaju u sredini kao što je Vojvodina, gdje je kulturno-običajni oblik upravo ta izražena multikulturalnost, naglašavajući da je osnivanje vijeća od osobitog značaja, te da su na ovaj način umnogome otvorene veće

»Ova Skupština pokazala je europsko lice Srbije, očuvala je dostojanstvo zastupnika i građana Vojvodine koje je predstavljala. Pravo na osobno dostojanstvo predstavlja jedan od temelja ljudskih prava. Sva ljudska prava se štite zbog očuvanja dostojanstva ljudske ličnosti i bez tih prava dostojanstvo pojedinca je nemoguće očuvati, a time i dostojanstvo svih birača, koje predstavlja ovo tijelo, treba biti očuvano«, rekao je Korhecz, ističući kako skupština nije sama sebi svrha već predstavlja način ostvarivanja narodnog suvereniteta. Govoreći o pravu na jednakost, profesor je ukazao da postoji razlika u shvaćanju mehaničke jednakosti pred zako-

pravnik za ljudska prava (YUCOM). On je ukazao i na veliku odgovornost koju mediji nose, kako za širenje ljudskih prava tako i za njihovo kršenje, kao i na nekoliko najčešćih stereotipa koji također snažno utječu na ovo područje.

Dr. Aleksandra Vujić, ravnateljica Vojvodanskog centra za ljudska prava iz Novog Sada, koji pruža besplatnu pravnu pomoć ugroženim sugrađanima, u svom je izlaganju kroz predstavljanje pet najdrastičnijih primjera iz prakse, koji se svakodnevno događaju, istaknula kako dolazi do zaključka da smo u našoj zemlji svaki dan sve nesigurniji. Ona je 'približila' nazočnima Univerzalnu deklaraciju o

moćnosti za bolje ostvarivanje prava iz područja kulture, obrazovanja, informiranja i službene uporabe jezika i pisma za sve pripadnike nacionalnih zajednica koji u Vojvodini žive.

EUROPSKO LICE SRBIJE

Nazočnima se obratio i prof. dr. Tamás Korhecz, predsjednik Nacionalnog vijeća mađarske nacionalne zajednice. U svom se izlaganju osvrnuo na Skupštinu APV izdvojivši dvije stvari, odnosno jedinstvo ove Skupštine, koja je u odnosu na sva predstavnička tijela i Narodnu skupštinu RS bila jedinstvena i u njoj je, po njegovim riječima, većinu činila uvijek ona politička opcija koja je predstavljala 5. listopada i koja je beskompromisno zagovarala integraciju Srbije u EU.

nom, jer pravo na jednakost ne znači u svakoj situaciji mehanički identičan tretman. »Bit prava na jednakost je u tome da zakon mora važiti za sve, ali ukoliko zakon uređuje neke stvari u kojima su pojedinci bitno različiti, onda bi zakon formalno i mehanički jednako tretirao pojedinca i on bi zapravo diskriminirao kada je riječ o posljedici zakonskog tretmana. Korhecz je naglasio da Vojvodina, sa svim svojim različitostima, mora uložiti više truda, energije, znanja i posvećenosti u to da različitosti ne budu problem, već velika prednost i izvor različitih mogućnosti.

O značaju otvorenog dijaloga i potrebi otvorenog priznavanja društva i države da pojedini problemi u ostvarivanju ljudskih prava postoje govorio je Milan Antonijević, ravnatelj Komiteta

ljudskim pravima, ukazujući na to kako je pojam ljudskih prava danas ispolitiziran i nerijetko zlorabljeno.

»Kaže se da se stanje ljudskih prava u jednom društvu mjeri prema stanju prava onih koji su najslabiji. Potrebno je razumjeti što su to ljudska prava i koju odgovornost mi imamo jedni prema drugima«, rekla je ravnateljica.

Nazočni su imali prigodu pogledati i nekoliko dokumentarnih filmova na temu ostvarivanja ljudskih prava, kao i obični zdanje, dvorane i kabinete Skupštine APV. Manifestaciji su nazočili učenici osnovnih i srednjih škola, studenti i predstavnici nacionalnih vijeća, kao i predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća Ankica Jukić-Mandić.

M. A. J.

SUBOTICA KOJA NESTAJE

Kuća Antuna Kovačića – Somborski put 46

Piše: dr. Viktorija Aladžić

Zatvaranjem parnog mlina Subotičani su se opet morali osloniti na konjski pogon, odnosno mljevenje žita u suvačama, pa je tako i Antun izgradio svoju suvaču

Četvrta po redu seoska kuća, koja je pripadala obitelji *Francisković* 1838. godine, na Somborskom putu 46, pokraj kuća na brojevima 40, 42, i 44; pripadala je *Matiji*, udovici *Ivana Franciskovića*. Ona je kuću prodala *Josipu Skenderoviću* 1847. godine¹, da bi potom prešla u vlasništvo *Antuna Kovačića*, koji će 1874. godine gradskom senatu predati molbu za izgradnju suvače² na svojoj parceli. Uz molbu je priložen projekt *Nándora Wágnera*, odnosno situacija na kojoj je prikazana osnova kuće i suvače.

U naslovu se navodi da je Antun Kovačić kuću kupio od *Agneze Kulunčić*. Dozvolu dobiva uz uvjet da ona bude udaljena od susjedne parcele barem dva hvata, a ne kao što je u situaciji bila prikazana bezmalo naslonjena na susjednu parcelu. Također se, u obrazloženju za izdavanje dozvole, traži da ona bude pokrivena drvenom šindrom.

SUVAČA

Suhi mlin, ili suvaču, za razliku od vodenice, pokreće zaprega. Najčešće par konja, ali je u slučaju potrebe moglo biti upregnuto i više parova. Za jedan sat par konja mogao je samljati 100 kg žitarica. Pokraj toga, mljeli su se paprika, papar, a rjeđe cimet. U Subotici je 1778. godine bilo razmjerno mnogo suvača. U pisanim dokumentima s početka stoljeća navodi se kako u Subotici ima stotinu

suvača³. Iz analize katastarskog premjera grada (1838.) vidljivo je kako manje-više svaka veća obitelj (obiteljska zadruga) ima vlastitu suvaču, te da su domaćinstva jedne obiteljske zadruge, posebice u Trećem kvartu, raspoređena oko nje. Suvače iz tog vremena su se najčešće sastojale od kružnog dijela objekta u kojem su se kretali konji pokrećući mehanizam za mljevenje, i pravokutnog, nižeg dijela objekta u kojem se nalazio mlinski prostor, kao i kuhinja s poddimnjakom i soba, odnosno stan mlinara. Takva je bila i suvača *Ignacija Ostrogonca* u Petom kvartu, a izgrađena je 1866. godine⁴. U svojoj osnovi ona izgleda kao spoj trodijelne seoske kuće s dvovodnim krovom i kružnog prostora suvače s visokim kupastim drvenim krovom. Jedina još uvijek očuvana suvača u Vojvodini nalazi se u Kikindi i proglašena je nepokretnim kulturnim dobrom od iznimna značaja.⁵ To je dragocjen objekt, budući da se u projektima suvača nije detaljno crtala konstrukcija ovih objekata. Suvače su se gradile na osnovi znanja koje su majstori prenosili s generacije na generaciju i o tome jedva da ima nekih pisanih podataka.

U slučaju *Antuna Kovačića* seoska kuća se već nalazila na placu, te je on izgradio samo kružni objekt suvače, čiji se crtež može vidjeti i na katastarskom premjeru grada iz 1878. godine⁶, a izgradio ju je u vri-

3 doktorat

4 HAS, F:2, 1025/polg. 1866.

5 <http://www.kikindskimlin.rs/mlinnekad-suvaca.htm>

6 Republički geodetski zavod, Služba za katastar nepokretnosti u Subotici, karta br. 137.

jeme kada su one uvelike bile tehnološki zastarjele.

PARNI MLIN

Dok je u prvoj polovici XIX. stoljeća Ugarska proizvodila žitarice samo za svoje potrebe, početkom 50-ih godina započinje izvoz u Njemačku, a poslije Krimskog rata izvozni poslovi širili su se na Sredozemlje⁷. Od 1860. godine uvoznik postaje i Engleska, a iduće godine velike količine se izvoze u Francusku⁸. Stanovita udjela u ovome ima iznimno velik i plodan atar Subotice.

Dio pšenice izvozi se samljeven u brašno. Potreba za bržim reagiranjem i mljevenjem većih količina žitarica uvjetovala je pojavu prvog značajnijeg industrijskog objekta: prvog subotičkog paromlinskog d.d. Koncesiju za parni mlin sa strojem od 30 KS i placom na mjestu isušene Rogine bare dobio je 1856. godine tehničar *Antun Pein*. Poslije pet godina izgradio je veliki dvokatni objekt, ali mu je ponestalo kapitala, pa je svoju ideju morao finalizirati u formi dioničarskog društva. Pokraj Peina dioničari su bili: *Antal Bíró*, *Albert Dörner*, *Pavle Antunović*, *Đuro Vilov*, *Franjo Zomborčević* i *Aurel Mukić*.⁹ Pravila dioničar-

⁷ Bosányi E., A malomipar szerepe és jelentősége közgazdaságunkban, Budapest 1891, 10.

⁸ S. Mezei, Razvoj industrije u Bačkoj, Novi Sad 1959, 40.

⁹ G. Ulmer, Mlinarstvo u Subotici do Nagodbe 1867, Zbornik za dru-

skog društva su bila odobrena 1863. godine i mlin je počeo s radom. Velike ambicije o proširivanju kapaciteta i izgradnji parne kupaoice raspršile su se kada je Pein netragom nestao iz Subotice. Već 1867. godine zgradu je bez postrojenja kupio »Budimpeštanski d. d. mlin na valjke«, da bi je 1873. godine ugarska vlada i grad otkupili za 70.000 forinti i u adaptiranom objektu otvorili žensku učiteljsku preparandiju.¹⁰

Zatvaranjem parnog mlina Subotičani su se opet morali osloniti na konjski pogon, odnosno mljevenje žita u suvačama, pa je tako i Antun izgradio svoju suvaču. Na staru seosku kuću, koja je na placu postojala još 1838. godine, Antun Kovačić je dogradio trijem 1880. godine prema projektu *Istvána Kosa*,¹¹ a 1895. godine je mijenjao trsku na krovu.¹² Kovačić je bio vlasnik ove parcele i 1906. godine, kako o tomu svjedoči »Maluševljević adresar«¹³. O građanskoj kući koja se danas nalazi na ovoj parceli zasad nema nikakvih podataka.

tvene nauke Matice srpske 51, Novi Sad 1968, 98.

¹⁰ Aladžić, V., Prčić, V. G., Grlica, M., Vaš, G.: Građansko društvo i arhitektura u Subotici od 1867. do 1914., Istraživački projekt financiran od Research Support Scheme Centralnoeuropskog sveučilišta u Pragu, br. projekta: RSS/HESPNO.:68/1995., 1995. – 1997., str. 29-30 (u rukopisu).

¹¹ HAS, F:2, ép. eng. V kör 5/1880.

¹² HAS, F:2, ép. eng. V kör 9/1895.

¹³ Malusev, S., *Czim és lakjegyzéke*, Szabadka: Kladek és Hamburger, 1906, str. 177.

Davanje mišljenja na prijedlog strategije

Piše: Tomislav Žigmanov

Jednodušno pozdravivši praksu javne rasprave među Hrvatima u svijetu o prijedlogu »Strategije o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske« i vodeće institucije Hrvata u Vojvodini – Hrvatskog nacionalnog vijeća, NIU »Hrvatska riječ« i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iznijeli su svoje mišljenje, sugestije i prijedloge. Njih su u pisanom obliku dostavili diplomatsko-konzularnim predstavnicima RH u Srbiji tijekom rujna i listopada 2010. godine.

TOČKA NA SJEDNICI HNV-A

Hrvatsko nacionalno vijeće je na svojoj drugoj redovitoj sjednici, održanoj 8. listopada u Hrtkovcima, imalo zasebnu točku dnevnog reda koja je bila posvećena prijedlogu Strategije. Uvodnu riječ imao je predsjednik HNV-a dr. sc. Slaven Bačić, a nakon toga je održana rasprava. Glavni akcenti i prijedlozi s rasprave, u kojoj je sudjelovalo neko-

liko vijećnika, dostavljeni su u obliku zasebnog dokumenta Generalnom konzulatu RH u Subotici.

Prema javno objavljenim informacijama, vijećnici HNV-a su na ovoj sjednici pozdravili najavljeno donošenje Strategije, uz napomenu nekog od govornika kako je Republika Srbija u listopadu 2009. usvojila Zakon o dijaspori i Srbima u regiji. Sam prijedlog Strategije, pak, na sjednici HNV-a ocijenjen je kao »kvalitativnom novinom u odnosu na ranije tekstove«.

S druge strane, istaknute su i slabosti u prijedlogu. Ne dovodeći u pitanje iznijeta načela, napose u dijelu koji se odnosi na zaštitu prava i interesa Hrvata izvan RH i jačanju njihovih zajednica, u dopisu HNV-a je istaknuta potreba da se u Strategiji preciznije odrede »jasne obveze, mehanizmi i procedure radi provođenja proklamiranih načela, da ona ne bi ostala forma bez učinka«. Isto tako, u dijelu koji se odnosi na razvitak suradnje s Hrvatima izvan RH, na temelju dotadašnjih iskustava Hrvata u Vojvodini, ukazano je da »državna tijela i institucije Republike Hrvatske mnogo veću pozornost, čak i afinitet, posvećuju suradnji s državnim tijelima i institucijama Republike Srbije, što može biti razumljivo, ali je za nas neprihvatljivo da se to čini tako da interesi Hrvata u Vojvodini budu u potpunosti zanemareni«. Stoga su predložili da se u Strategiji jasnije odredi »na koji će način Hrvati u Srbiji moći biti subjekti suradnje i izravno u različitim resornim područjima«.

PRIJEDLOZI DRUGIH INSTITUCIJA

Slične je primjedbe imao i ravnatelj NIU »Hrvatska riječ« Ivan Karan na dijelove koji se odnose na suradnju Hrvatske s Hrvatima izvan RH. Ukazavši na dosadašnje probleme (nemogućnost sudjelovanja na natječajima u RH, nepostojanje otkupa knjiga, nerazmjer u dodjeli financijskih sredstava za Hrvate iz pojedinih država...) on je predložio nekoliko konkretnih poboljšanja glede obavješćivanja Hrvata u Hrvatskoj o aktivnostima Hrvata izvan Hrvatske, zatim u svezi s pojedinim kriterijima za kadrove koji će biti uposleni u novim tijelima predviđenim Strategijom koja će brinuti o Hrvatima izvan Hrvatske, glede pružanja financijske pomoći treba uvesti kriterij broja Hrvata u pojedinim državama...

Na koncu, primjedbe na nacrt Strategije dao je i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Na početku je njihova dopisa ukazano na načelni problem – dojam je da se Strategijom »hoće stvoriti pretpostavke za jednostavniji i brži povratak hrvatskih iseljenika i staviti u funkciju njihove potencijale u razvoj RH, što jest legitimni interes Republike Hrvatske, no to predstavlja samo jedan aspekt 'suradnje'; istodobno to ni na koji način ne dotiče hrvatske manjine, koje nemaju namjeru napustiti prostore koje više stoljeća naseljavaju«. Drugim riječima, piše u mišljenju ZKVH-a o Strategiji, »Hrvatima izvan RH ne bi trebalo pripisivati samo ulogu u 'optimalnom razvoju RH', već bi RH trebala stvarati pret-

postavke za optimalni razvoj hrvatskih zajednica izvan RH«, što je u prijedlogu Strategije izostalo.

ZKVH je također napisao zamjerku kako prijedlog Strategije »u nekoliko segmenata ima snažne obrise državnog paternalizma prema Hrvatima izvan Hrvatske, a ne partnerske suradnje«, navodeći primjer da »nigdje nema naznake o mogućnosti uključivanja predstavnika Hrvata izvan RH u procese donošenja odluka o onim pitanjima koja se njih neposredno tiču«. Isto tako, zamijećeno je kako je u prijedlogu Strategije »komunikacija i suradnja s Hrvatima izvan RH jednosmjerna – oni su objekti informacija i suradnje koja dolazi iz RH, a pri tomu oni nikoga ne informiraju i nisu subjekti suradnje«.

Na koncu, jedna od značajnijih primjedbi ZKVH-a je i to što »u prijedlogu Strategije nema jasno naznačenog mjesta i uloge od strane države osnovanih kulturnih, znanstvenih i visokoškolskih ustanova, kao autonomnih subjekata hrvatskog društva, u suradnji s Hrvatima izvan RH, već se samo govori o tijelima državne uprave, čime se stvara, čini se, preuski i vjerojatno pretromi kanal za postizanje glavnog cilja Strategije 'hrvatskog kulturnog zajedništva'«. Također, Hrvatima izvan RH u prijedlogu Strategije se propisuje »nešto što će oni teško moći postići – npr. 'promocija i međunarodna afirmacija hrvatskog društva i kulture', a što ne prati i sukladan uzvratni proces – integracija hrvatske kulture Hrvata izvan RH u kulturni prostor matice«.

(nastavit će se)

U SLAVONSKOJ METROPOLI PROSLAVLJEN DAN GRADA

Osijek u Europi, Europa u Osijeku

Ovaj je grad, zahvaljujući ljudima koji su ga upoznali i zavoljeli, grad u kojemu ljubav nije tek puka floskula, kazala je književnica Ivana Šojat-Kučić

Gradonačelnik Osijeka
Krešimir Bubalo

Slavonska metropola ovih je dana zablistala europski. U tom ozračju obilježen je Dan grada Osijeka, 2. prosinca, pa je to bila i najbolja prigoda da se Osječani prisjete povijesti koju grad na Dravi ispisuje već 815 godina, ali i Dana ujedinjenja, kada je carica Marija Terezija tri gradske cjeline spojila u jednu – Osijek, a on je ponosno ponio titulu slobodnoga kraljevskoga grada.

POSTIGNUĆA

Europa je bila prisutna i u izlaganjima gradonačelnika Krešimira Bubala i župana Osječko-baranjske županije Vladimira Šišljagića. Bubalo je u kratkim crtama predstavio postignuća u posljednje vrijeme, što je dokaz da je ova garnitura i ostvarila ono što je obećala Osječanima, od infrastrukturnih i komunalnih radova do nastavka izgradnje koridora V-c i otvaranja poduzetničkih zona, koje nagoviješćuju otvaranje tisuća novih radnih mjesta. Te slobodne zone i stalno participiranje prema EU fondovima, kao i briselski Ured Osijeka i županije, samo su potvrda tvrdnji da je Osijek već u Europi.

Institucije koje odlično odrađuju svoje poslove i kompetentni kadrovi omogućili su da Osijek već ove, 2011. godine sudjeluje s 35 projekata čija je ukupna vrijednost 12,43 milijuna eura. »To je naš Osijek, nepokoreni grad, to je metropola čiji brži razvitak zagovaramo«, istaknuo je gradonačelnik Krešimir Bubalo.

I župan Vladimir Šišljagić podvukao je proeuropsku suradnju sa susjednim državama kroz različite programe i projekte, koji će i naredne godine participirati za sredstva EU fondova u iznosu od 122 milijuna eura. Aludirajući na parlamentarne izbore, Šišljagić je istaknuo obveze nove Vlade da osigura fiskalnu decentralizaciju u funkciji značajnog financijskog jačanja lokalne i regionalne samouprave, jer trenutačno je na snazi sustav koji omogućava da od prihoda građana općinama i županijama ostane tek 8 posto, a čak 92 posto odlazi u državnu blagajnu. Istina, dio tih sredstava kroz programe se vraća u bazu, ali ne prema valjanosti i isplativosti projekata već prema stranačkoj pripadnosti.

Hvale vrijedan program za Dan grada osmislio je redatelj Robert Raponja, a nastupili su HPD »Lipa«, studenti

Umjetničke akademije i Plesni studio HNK-a u Osijeku.

PRIZNANJA

Dan grada je i prigoda za dodjelu priznanja najzaslužnijima, pa su tako dodijeljene nagrade Zlatna plaketa »Grb grada Osijeka« i Pečat grada Osijeka za 17 sugrađana. Zahvalnice, koje dodjeljuje gradonačel-

i Društvu njemačko-hrvatskog prijateljstva iz Pforzheima. U ime nagrađenih zahvalila se osječka književnica Ivana Šojat-Kučić:

»Čast nam je i zadovoljstvo živjeti u gradu koji bez zadržke prepoznaje rad, red, kreativnost i marljivost svojih građana. Osijek je ovakav zahvaljujući ljudima koji su ga upoznali i zavoljeli, grad u kojemu lju-

Dobitnici priznanja

nik, otišle su u ruke Istvána Ormaia, Erfalvyne Ludvig-Borbala, Lászla Roszasa i Zoltána Ponikfara iz Republike Mađarske, a zlatne plakete dodijeljene su Hrvatskoj školi »Miroslav Krleža« iz Pečuha

bav nije tek puka floskula, grad Vilme Vukelić, Jagode Truhelke, nobelovaca Ružičke i Preloga, dobroga Strossmayera, Paje Kolarića i Julija Njikoša, pa sve do ovovremenih Ante Gardaša, Branka Mihaljevića i aktualnih Mirne Rajli-Brođanac, Roberta Seligmana, Davora Šukera i mnogih drugih. Utkani su tu ostaci uredbe kojom je mudra Marija Terezija troslojnu urbanost našega grada spojila u jedno, do Domovinskoga rata kada smo uspjeli ostati i opstati, pa do danas, nama nepojmljivog vremena kojega ćemo se samo sjećati. Zato što je Grad u nama, a mi u Gradu«.

Slavko Žebić

Pozdravni telegram Saše Vučinića

Pozdravni telegram gradonačelniku Krešimiru Bubalu poslao je subotički gradonačelnik Saša Vučinić i poručio da suradnja Osijeka i Subotice traje već desetljećima, a podignuta je na najvišu razinu potpisivanjem Povelje o prijateljstvu i suradnji 2010. godine, od kada se na počasnoj ploči u Gradskom poglavarstvu nalazi ime i grb Subotice. Dodao je još da dobru i intenzivnu suradnju treba razvijati u smjeru ostvarivanja specifičnih ciljeva, gospodarske suradnje u oblastima transporta, poljoprivrede i turizma, a daljnja sudbina dva prijateljska grada leži u zajedničkom pozicioniranju u odnosu na sve benefite koje prekogranična suradnja donosi u procesu pridruženja EU.

VERBALNO UTJERIVANJE ISTINE ASOCIJACIJE POLJOPRIVREDNIKA I RESORNOG MINISTARSTVA O DOGOVORU GLEDE PROMETNIH KAZNI NAKON PROSVJEDNIH BLOKADA PUTOVA

Veće uši ili dulji nos?

Dok Asocijacija poljoprivrednika demantira demanti Ministarstva poljoprivrede da u ljetošnji dogovor nije bila uključena i točka o nekažnjavanju sudionika prosvjeda, na površinu izbija činjenica da nije niti važno tko je u pravu – jer je nema na papiru * Ono čega ima su policijske kazne, ovjerene i s potpisima, pristigle na adrese pedesetak poljoprivrednika iz Novog Bečaja, u iznosu od 15.000 dinara zbog ometanja prometa na magistralnim i ljetnim cestama

Sa stajališta prava stvar oko prošlotjednih prometnih kazni za pedesetak poljoprivrednika iz Novog Bečaja polovično je jasna: ili predsjedavajući Asocijacije poljoprivrednika *Miroslav Kiš* laže ili Ministarstvo poljoprivrede i trgovine ne govori istinu!

U prvom slučaju to bi značilo da *Miroslav Kiš* svjesno zaoblazi istinu u svojim tvrdnjama da je 4. lipnja ove godine jedna od točaka dogovora predstavnika poljoprivrednika s ministrom *Dušanom Petrovićem* bila i ona da nitko od sudionika prosvjeda neće biti kazneno gonjen. U drugom se isto to može reći za Ministarstvo – i ministra.

U IME NAVODA

Stanemo li u obranu *Miroslava Kiša* i više od 10.000 poljoprivrednika, koji su od 30. svibnja do 4. lipnja traktorima blokirali ceste diljem Vojvodine, tada ostaje činjenica da nitko iz Ministarstva poljoprivrede nije demantirao njegove više puta izgovorene riječi po kojima je dogovoreno da se praksa iz 2007. - kada su poljoprivrednici nakon prosvjeda također dobivali kazne za ometanje prometa - »nikad više ne ponovi«. Istina, nije Ministarstvo demantiralo niti ostale dijelove dogovora, a koji se odnose na to da će poticaji u iznosu od 14.000 dinara po hektaru – zbog kojih su poljoprivrednici napravili šestodnevnu izložbu

svojih traktora po magistralnim i ljetnim cestama – biti isplaćeni do konca ove i kraja siječnja sljedeće godine, kao niti da će do konca kolovoza ove godine izaći s pripremljenom strategijom poljoprivrede za 2012. ili, pak, udvostručiti poticaje za stočare. Istina je i to da nešto s kalendarom Ministarstva nije u redu, jer obećana strategija za kolovoz nije urađena niti do Mikulaša, iako je savjetnik u Ministarstvu *Tomislav Topalović* na »Subotičkoj brazdi« u rujnu izjavio kako njezina izrada samo što nije gotova. Istina je i da ne manjka poljoprivrednika koji tvrde da nešto u Ministarstvu »škripi« i kada je riječ o osnovnim matematičkim operacijama, jer su od obećanih 25.000 dinara po grlu stoke dobili tek polovicu sredstava.

U IME NARODA

Želimo li, pak, svoju lojalnost državi iskazati i tako što ćemo se solidarizirati s ministrom *Dušanom Petrovićem* – koji umjesto zahvale poljoprivrednika što štiti njihove interese i sve čini da im uljepša život od istih trpi samo napade i kritike – onda prihvatimo činjenicu koja je tek ovih dana izašla na vidjelo: sporna točka dogovora s poljoprivrednicima ne postoji na papiru, jer je, po riječima *Miroslava Kiša*, takva vrsta obećanja izrečena usmeno. Olakotna okolnost za predstavnike države u ovom slučaju je što su i njezini zastupnici samo

ljudi, pa nije čudno da se, nakon iscrpljujućih natezanja s pao-rima, ne sjećaju svih detalja o kojima je bilo riječi.

Nakon ovoga samo će naivni građanin zapitati zašto se Ministarstvo u svom prošlotjednom demantiju priopćenja Asocijacije poljoprivrednika tek sada sjetilo o čemu izričito nije bilo riječi jedne kasne subotnje večeri prije pola godine? S obzirom na tradicionalno harmonične odnose između ministara i ministarstava nije teško zaključiti kako se, i radi poštovanja zakona i radi slike u javno-

sti, Ministarstvo poljoprivrede odlučilo po službenoj dužnosti linearno solidarizirati sa svojim kolegama iz Ministarstva unutarnjih poslova. Tako dolazimo do kristalno jasne slike da je okretanje Ministarstva poljoprivrede protiv svojih štićenika uslijedilo kao nevoljni čin krajnje samoobrane radi zaštite vlastitog integriteta i ugleda.

Poljoprivrednici iz Novog Bečaja, a moguće i oni s drugih salaša, slabu će utjehu imati u hipotetičnom ustanovljavanju činjeničnog stanja tko je u krivu, a tko u pravu. Jer, pokazalo se i ovoga puta da ono što nije stavljeno na papir, uredno ovjereno i vlastoručno potpisano, kao i da ne postoji niti je ikada postojalo. A odgovor na pitanje kome nakon izgovorenih riječi rastu uši, a kome nos, isključivo je ekonomske, a ne etičke ili estetske naravi.

Z. R.

Sjećanja blijede

Usporedo s kaznama od 15.000 dinara poljoprivrednicima iz Novog Bečaja, prošlog tjedna sudionik prosvjeda *Marinko Čović* iz Đurđina dobio je poziv da se 6. prosinca javi u Osnovno javno tužiteljstvo u Subotici na saslušanje zbog »ometanja ovlaštene službene osobe u obavljanju dužnosti«. Riječ je, podsjetimo, o incidentu koji se prvih dana poljoprivrednog prosvjeda dogodio između pripadnika policije i *Marinka Čovića* i koji je, bar za sada, tema o kojoj se nerado govori čak i unutar samih sudionika prosvjeda. U prilog tome ide i činjenica da je *Marinko Čović* odbio davati bilo kakve izjave o tom događaju bez suglasnosti svoje odvjetnice. Jedino što se za sada pouzdano zna jest da je prvo saslušanje odgođeno i da će biti održano tijekom ovog mjeseca. Hoće li nakon toga *Marinko Čović* potvrditi ili zaniijekati riječi očevidaca da je od strane policajaca izvučen iz traktora, brutalno pretučen i da mu je stavljana cijev pištolja na čelo i što je svemu tome uzrok, nije samo njegova nego i stvar svih onih kojima je stalo do čiste slike odnosa pojedinaca i države. Prve naznake, kao i do sada s Ministarstvom poljoprivrede, govore u prilog tome da ne manjka onih koji su naprasno izgubili sjećanje. Primjerice, ni u policiji, ni u sudu nismo uspjeli saznati niti jednu relevantnu informaciju tko je protiv *Marinka Čovića* podnio prijavu, kao što niti od *Marinka Čovića* nismo uspjeli doznati zbog čega ju on nije podnio dok su sjećanja još bila svježija.

Stroži uvjeti za ovjeru zdravstvenih knjižica

Uposleni, članovi njihovih obitelji, te ostali osiguranici i umirovljenici više ne mogu dobiti markicu za ovjeru knjižice ukoliko nemaju izabranog liječnika. To je jedna od izmjena koje su se počele primjenjivati stupanjem na snagu Pravilnika kojim se uređuje ovjera knjižica. Knjižice će ubuduće biti ovjeravane na šest mjeseci, a za uposlene kod poslodavaca koji duguju doprinose ili su ih tek počeli uplaćivati, na tri mjeseca. Tako će sljedeća ovjera markicom važiti do 30. lipnja 2012., osim za one kojima su knjižice već ovjerene do kraja sljedeće godine.

Prosvjed upozorenja komunalaca

Predstavnici Samostalnog sindikata u subotičkim komunalnim poduzećima pridružili su se jednosatnom prosvjedu upozorenja koji je u Vojvodini održan u srijedu. Povod je usvajanje republičkog Zakona o komunalnim djelatnostima i Zakona o javno-privatnom partnerstvu i koncesiji, koji daje pravo lokalnim samoupravama da privatiziraju komunalna poduzeća čiji su osnivači. Predsjednik Gradskog odbora Sindikata uposlenih u komunalno-stambenoj djelatnosti *Momčilo Petrović* iznio je niz primjera iz zemalja u okruženju, gdje je u tijeku proces reprivatizacije, budući da se model javno-privatnog sektora pokazao pogubnim za komunalnu djelatnost.

Festival »Omladina«

Povodom 50 godina od prvog Festivala »Omladina« u Subotici će u subotu, 10. prosinca, biti održana retrospektivna večer s tridesetak proslavljenih pjevača i grupa, što će biti podsjećanje na desetljeća koja je obilježio subotički Omladinski festival na ex-yu glazbenoj sceni. Prema najavi organizatora program će trajati oko tri sata, bit će izvedeno 30-ak pjesama, a sudjelovanje su potvrdili svi najavljeni izvođači, među kojima su: *Ibrica Jusić, Lado Leskovar, Zafir Hadžimanov, Bisera Veletanlić, Tomaž Domicelj, Maja Odžaklijevska, Kemal Monteno*, Generacija 5, Atomsko sklonište i mnoga druga poznata imena glazbene scene koja su se afirmirala na Omladinskom festivalu. Svi izvođači nastupit će uživo uz pratnju festivalskog orkestra pod vodstvom *Gabora Bunforda*, a putem video snimki publici će se obratiti muzičke zvijezde koje nisu mogle osobno doći na koncert. Rasprodano je više od 2.000 ulaznica, a koncert počinje u 20 sati u Dvorani sportova. Emitiranje festivala predviđeno je na RTS-u i RTV-u.

Koncerti za vikend

Večeras, 9. prosinca, u Velikoj vijećnici s početkom u 20 sati bit će održan koncert »Latino momenti« orkestra *Aleksandra Dujina*. Kao vokalna solistica nastupit će mlada novosadska umjetnica *Nevena Reljin*. Ulaz je besplatan. U nedjelju, 11. prosinca, na koncertu, također u Velikoj vijećnici, s početkom u 19 i 30 nastupit će dva tamburaška orkestra istog naziva – Ravnica. Ulaznica po cijeni od 300 dinara može se kupiti u Platou.

Izložba »Mnogo haljinica za malog Isusa«

Do kraja godine u Suvenimici ispod Gradske kuće možete pogledati božićnu izložbu »Mnogo haljinica za malog Isusa«. Izložba je nastala po ideji *Valérie Beszédes*, a haljinice su osmislile i izradile:

Valéria Bárdos, Mária Bilicki, Zsuzsanna Korhecz Papp, Viktória Kreszánkó, Andrea Ledényák, Maja Rakočević, Marija Šabić, Laura Sagmeister Peity i Valéria Sebők.

Organizatori izložbe su Etnološko društvo »Lajos Kiss«, Župni ured crkve svetoga Jurja i Gradski muzej Subotica.

»Winterfest«

Zimski sajam »Winterfest« ove godine je prvi put na prostoru Zmalog Korza, gdje je postavljeno 16 drvenih kućica, 11 drvenih tezgi i štandovi s gurmanskim specijalitetima. Bogata i raznovrsna ponuda bit će pred Subotičanima do 12. siječnja sljedeće godine. Osim ukrasa za bor, nakita, garderobe, u ponudi su i rukotvorine, proizvodi rijetkih i starih zanata, razna jela, med i proizvodi od meda, domaći suhomesnati proizvodi, džemovi i komopoti, domaća vina i rakije, slastice, čestitke i drugo.

Blagdanske radionice u Gradskoj knjižnici

Gradska knjižnica organizira božićno-novogodišnje kreativne radionice 17. prosinca. Prijave se primaju putem telefona 553-115 ili osobno na Dječjem odjelu. Cijena sudjelovanja je 150 dinara, a broj mjesta je ograničen. Radionice će se održavati od 9 do 11 sati, a ako bude većeg zanimanja bit će organizirana i treća radionica od 13 sati, priopćeno je iz Gradske knjižnice.

SKUPŠTINA GRADA SUBOTICE

Komisija za planove

OGLAŠAVA

Javni uvid u

IZMJENU I DOPUNU PLANA DETALJNE REGULACIJE ZA DIO PROSTORA MZ »MALI BAJMOK« NAMIJENJEN ZA KOMERCIJALNE FUNKCIJE NA POTEZU JUŽNO OD MAGISTRALNOG PUTA M-17.1 SUBOTICA-SOMBOR U SUBOTICI

Javni uvid može se obaviti od 9. prosinca 2011. godine do 9. siječnja 2012. godine, radnim danima od 8 do 14 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg Slobode 1.

Zainteresirana pravna i fizička lica mogu izvršiti uvid u Plan i dobiti informacije o Planu u Gradskoj upravi Subotice, u Službi za građevinarstvo, Gradska kuća, ured br. 202-2.

Primjedbe na planirana rješenja u tijeku javnog uvida, mogu se u pisanoj formi dostaviti Službi za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 14 ili 15), do 9. siječnja 2012. god.

Javna sjednica Komisije za planove održat će se 12. siječnja 2012. god. u 13 sati u Gradskoj upravi (u Plavoj dvorani), Trg Slobode br. 1. Pravna i fizička lica mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku poslane tijekom javnog uvida.

Komisija za planove Skupštine Grada Subotice je donijela Odluku da se Nacrt izmjene i dopune Plana detaljne regulacije za dio prostora MZ »Mali Bajmok« namijenjen za komercijalne funkcije na potezu južno od Magistralnog puta M-17.1 Subotica-Sombor u Subotici, uputi na javni uvid, na osnovu članka 50. stav 1. Zakona o planiranju i izgradnji (»Službeni glasnik RS«, br. 72/09, 81/09-isp., 64/10-odluka US i 24/11).

U Dječjem domu »KOLIJEVKA« SVE ŠIRA PRIMJENA SOLARNE ENERGIJE

Uštede sa svakom zrakom sunca

Od 2004. godine, kada su u Domu za djecu »Kolijevka« postavljeni prvi solarni kolektori, do danas postignuto je da se gotovo sva voda za potrebe kuhinje i praonice zagrijava iz obnovljivih izvora, tj. sunčevim zrakama, što doprinosi velikim uštedama električne energije i novca ustanove * Dodatnih 48 solarnih kolektora za dom u Subotici donirala slovačka tvrtka »Termosolar«, a ovaj oblik opreme osigurava i za dječje domove u Stannici i Kragujevcu

Dio krova Doma za djecu »Kolijevka« prekriven je kolektorima kojima se sunčeva energija iskorištava za zagrijavanje vode u ustanovi. Prvi korak prema korištenju prirodnih izvora energije učinjen je 2004. godine, kada su montirana 32 kolektora, a zatim je kroz projekte implementacije štedljivih, tj. obnovljivih izvora energije u razvojni put ove institucije, i donacijama, postignuto da se sunčeva energija sada prikuplja i upotrebljava

zahvate, čiji je cilj još veća energetska učinkovitost.

Posljednjih 48 solarnih kolektora ugrađenih na dom u Subotici donirala je slovačka tvrtka »Termosolar«, u okviru Sporazuma o partnerstvu s Ministarstvom rada i socijalne politike kojim se implementira projekt »Solarna energija za hendikepiranu djecu u Srbiji«.

Projektom su obuhvaćene tri ustanove, Centar za djecu i omladinu s posebnim potrebama »Dr. Nikola Sumenković«

studenoga, ističući da je riječ o projektu koji se realizira u okviru pomoći Vlade Slovačke Srbiji. »Posebno sam zadovoljan što je donacija došla na pravu adresu, u što sam se uvjerio obilaskom ove ustanove«, rekao je Novak na konferenciji za novinare tim povodom, iznoseći zadovoljstvo dojmovima o uvjetima u kojima u »Kolijevci« zbrinjavaju i njeguju djecu, uz uvjerenje da će suradnju nastaviti i u budućem periodu. Zadovoljstvo što je donacija sti-

i što je na neki način i grad primatelj ove pomoći.«

Danijela Janković, savjetnica u Ministarstvu rada i socijalne politike, zahvaljujući na donaciji za tri ustanove u oblasti socijalne zaštite, navela je: »Drago mi je što su 'Termosolar' i Vlada Slovačke oblast socijalne zaštite u našoj zemlji prepoznali kao partnere. Ovaj projekt je omogućio da se u naše ustanove uloži gotovo 180.000 eura, u tri naša doma. Koliki je značaj ovog projekta govori činjenica da suma koju Ministarstvo na godišnjoj razini može pružiti za ulaganja u infrastrukturu iznosi oko 600.000 eura.«

PRAVI EFEKTI TEK SLIJEDE

Mada efekte u štednji električne energije, a time i u iznosu novca za utrošak, u »Kolijevci« bilježe već izvjesno vrijeme, ravnateljica Mira Čabrić ističe da prave rezultate tek očekuju. »Onim što je dosada urađeno, kao i planovima i projektima koji još predstoje, vjerujem da smo na putu da postanemo ekološka kuća.«

U planu je ugradnja toplinskih crpki za korištenje geotermalne energije (uz potporu Fonda za zaštitu okoliša), čime bi se osiguralo vlastito grijanje do minus pet stupnjeva, kao i izolacija objekta zaštitnim građevinskim materijalom. Osim toga, sljedeće godine »Kolijevku« čeka vrlo važan projekt – realizacija mini solarne energane u kojoj će se proizvoditi struja za dom, a bit će »viška« i za druge potrošače.

Katarina Korponaić

posredstvom oko 160 kolektora postavljenih na krovu objekta.

Time se »na sunce« grije tehnološka voda i voda za potrebe kuhinje i praonice ovog velikog objekta u kojem se zbrinjava oko 180 djece sa smetnjama u razvoju. Zahvaljujući korištenju sunčeve topline u praktične svrhe manji su izdaci za električnu energiju i veće mogućnosti za planiranje i ulaganje u naredne

iz Stannice, Dom za djecu bez roditeljske skrbi »Mladost« u Kragujevcu i »Kolijevka« u Subotici.

DONACIJE ZA DJECU

Donaciju »Kolijevci«, 48 solarnih kolektora (vrijednost donacije oko 50.000 eura), zvanično je uručio ravnatelj »Termosolara« Milan Novak 30.

gla na adresu subotičke institucije iznio je i gradonačelnik Subotice Saša Vučinić, ističući da će korištenje alternativnog izvora energije pomoći domu da dio sredstava koji je, inače, trošila za ovu namjenu, preusmjeri u druge potrebe i razvoj kvalitete: »Prije svega želim istaknuti zadovoljstvo što je naša subotička institucija, kojom se ponosimo, dio ovog velikog projekta

»SAVE SUBOTICA« POZVALA GRAĐANE DA POTPIŠU PETICIJU ZA SUBOTIČKU DEKLARACIJU

Sačuvajmo identitet grada

*Autori i potpisnici
Subotičke deklaracije
su stručnjaci iz Srbije,
Mađarske, Engleske,
Austrije i Španjolske, a
tim dokumentom žele se
obvezati gradske vlasti
da čuvaju, restauriraju
i odgovorno se odnose
prema kulturnom i gradi-
teljskom naslijeđu*

odrediti politiku, upravljanje i ponašanje prema kulturnom naslijeđu i da zapravo zajedničkim snagama utječemo na lokalni parlament kako bi taj dokument bio usvojen i bio smjernicom kako ćemo tretirati kulturno naslijeđe Subotice«, kaže dr. Aladžić.

GRAĐANE NITKO NE PITA

Grupa domaćih i mađarskih nevladinih udruga koje se bave zaštitom kulturnog i graditeljskog naslijeđa zajednički su pripremile Subotičku deklaraciju, odnosno započele prikupljanje potpisa za peticiju, kako bi dokument usvojila gradska Skupština te se time obvezali svi sudionici u donošenju odluka da štite, restauriraju i u konačnici preuzmu odgovornost za grad, kako bi se sačuvala tradicijska, povijesna i urbana struktura Subotice.

Subotička deklaracija donijeta je za okruglim stolom tijekom seminara »Zaštita graditeljskog naslijeđa u okvirima urbanističkog razvoja«, održanog u Subotici 27. i 28. svibnja ove godine, a u njoj izradi sudjelovali su stručnjaci iz Srbije, Mađarske, Engleske, Austrije i Španjolske. Organizatori seminara bili su »László Teleki«

fundacija i Nacionalni ured za kulturnu baštinu iz Mađarske, u suradnji s Gradom Suboticom i udrugama građana »Urbis« i »Authentic Vojvodina«.

SKENIRANJE SITUACIJE

»Pokušali smo okupiti stručnjake s raznih strana koji bi bili u stanju skenirati situaciju sa subotičkim graditeljskim naslijeđem, jer smo smatrali da ovdje imamo problema s time. Želja nam je bila da se na seminaru prikažu primjeri iz drugih gradova, kako se oni rješavaju i da se daju smjernice kako bi se to moglo uraditi i u Subotici«, kaže dr. Viktorija Aladžić, profesorica s Građevinskog fakulteta. Tekst Subotičke deklaracije sačinjen je u prvom dijelu tako da se može primjenjivati i u drugim gradovima, ali u drugom dijelu dane su konkretne pre-

poruke i moguće buduće akcije koje bi se trebale provoditi u Subotici. Predložene akcije podrazumijevaju sudjelovanje civilnog sektora, a zahvaljujući tomu okupila se i neformalna grupa organizacija civilnog sektora »Save Subotica«, koja ima namjeru u budućnosti se baviti provođenjem Subotičke deklaracije.

»Pokrenuli smo kampanju da građani potpisuju Subotičku deklaraciju i izjašnjavaju se ako smatraju da ona može biti u budućnosti dokument koji može

Dvije subotičke srušene secesijske zgrade koje je projektirao *Ferenc Reichl*, a na čijem se mjestu grade stambeni objekti, te rušenje Narodnog kazališta, povodom čega su svojedobno bezuspješno prosvjedovali i građani i stručnjaci, samo su dio drastičnih primjera kakvi su zabilježeni, a i danas se događaju u brojnim drugim gradovima. Primjerice u Minneapolisu gdje je srušeno nekoliko stotina zaštićenih secesijskih objekata, u Bruxellesu, Moskvi, u Mađarskoj i Rumunjskoj, gdje

»Coup de fouet« o Subotici

U posljednjem broju poznatog međunarodnog časopisa »Coup de fouet«, koji izlazi u Barceloni i bavi se isključivo secesijom, objavljen je manji tekst o aktivnostima koje su se događale u Subotici - od seminara do projekta »Nasmiješi se Subotici« i formiranja neformalne grupe »Save Subotica«, a od sljedećeg broja, koji će se pojaviti na proljeće, krenut će serija tekstova o Subotici u kojima će biti nabrojani najznačajniji subotički objekti, te priče o pojedinim zgradama.

su srušena cijela zaštićena naselja.

»Građani nikada i nigdje nisu pitani što misle o tome. Politička vlast odlučuje kako se treba razvijati jedan grad, nikada ne pitaju civilno društvo, a odluke o kojima odlučuje politika uvijek imaju dugoročno loše posljedice«, kaže *Ildikó Deák* iz Nacionalnog kulturnog fonda Mađarske, koji je s Fundacijom »László Teleki« dio grupe »Save Subotica«. Potpisnik Subotičke deklaracije je i »Europa Nostra Srbija«, udruga koja je dio šire europske mreže »Europa Nostra«, koja predstavlja oko 250 nevladinih udruga, 150 pridruženih organizacija i 1500 individualnih članova iz više od 50 zemalja posvećenih očuvanju kulturnog naslijeđa.

»Civilni sektor u području kulturnog naslijeđa u Srbiji je gotovo nepostojeći. S te strane ova inicijativa donosi potpuno novu perspektivu na nacionalnoj razini i koraci koji će se poduzimati u Subotici mogu biti dobar model za mnoge druge gradove u Srbiji. Ono čime se Deklaracija bavi jesu načini na koje se kulturno naslijeđe može uklopiti u daljnji razvoj grada – ekonomski, urbani, kulturni.

S. Mamužić

Stoga, za razliku od zavoda za zaštitu spomenika kulture koji uglavnom inzistiraju na pojedinim zgradama od velike važnosti, Subotička deklaracija donosi novinu u tome da se zalaže za revitalizaciju cijelog grada i na tome da se postigne balans u cijelom urbanom pejzažu Subotice«, kaže *Višnja Kisić*, predstavnica »Europa Nostra Srbija«.

Subotička deklaracija, odnosno peticija, može se online potpisati na sajtu www.save-subotica.org, kao i u gradskim slastičarnama, a da bi građanska inicijativa kao peticija došla na dnevni red lokalne skupštine potrebno je prikupiti oko 14.000 potpisa, odnosno 10 posto biračkog tijela u Subotici. Prema riječima *Vlatka Jovičevića*, pokrajinskog zastupnika Demokratske stranke i predstavnika NVO »AŠC«, ovu inicijativu dosad su podržali i gradonačelnik *Saša Vučinić*, Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika i dva republička ministarstva, a planira se i formiranje Kruga prijatelja Subotice, koji će činiti poznate javne osobe koje će svojim potpisom podržati Subotičku deklaraciju.

Subotička deklaracija

U Subotičkoj deklaraciji preporučuju se konkretne akcije u Subotici kako bi se sačuvala tradicionalna povijesna urbana struktura grada i njen karakter od iznimne vrijednosti:

1. Poduzimati mjere na način da se povijesna tekstura, kao i tradicionalni karakter grada s njegovim povijesnim građevinama, parcelama i identitetom sačuva.

2. Osigurati da vrijedne prizemne kuće, šira infrastruktura i prirodno okruženje također budu zaštićeni. U tom cilju treba: provesti detaljno istraživanje kako bi se identificirali i izvršio inventar svih objekata graditeljskog naslijeđa u povijesnim dijelovima grada, izgrađenih krajem XIX. i početkom XX. stoljeća, koji pridonose osobitom historijskom karakteru grada; izvršiti reviziju postojećih regulacijskih planova prema valorizaciji provedenoj u sastavljenom inventaru, kako bi se jamčilo očuvanje svih objekata vrijednih za tradicionalni karakter grada; dok se ne napravi inventar vrijednih građevina primjenjivati postojeće planove jedino u tijesnoj konzultaciji i u suradnji s formiranim lokalnim civilnim tijelom definiranim dolje pod točkom 4; ne odobravati ni na koji način rekonstrukciju, restrukturiranje i rušenje bilo kojeg povijesnog objekta tako identificiranog; više obazrivosti primijeniti kada se podižu nove građevine u zaštićenim zonama, kako bi se osiguralo da se tradicionalni povijesni karakter zone poštuje na najbolji mogući način.

3. Dati prednost podizanju svijesti o značaju kulturnog naslijeđa Subotice među školskom djecom i u lokalnoj zajednici, zbog toga pripremiti obrazovni materijal o problematici veza- noj za zaštitu spomenika kulture koji će biti uveden u školske programe,

4. Treba obrazovati civilno tijelo uz sudjelovanje svih organizacija civilnog sektora (CSO) koje promoviraju očuvanje kulturnog naslijeđa Subotice, koje će predstavljati lokalne interese i djelovati kao partner gradskoj upravi u području koje se odnosi na subotičko naslijeđe, te vršiti monitoring i periodično podnositi izvješće o primjeni preporuka navedenih u ovom dokumentu.

5. Tekst Deklaracije treba proslijediti svim relevantnim lokalnim i nacionalnim institucijama i organizacijama i omogućiti njeno potpisivanje od strane građana.

6. Potpisnici Deklaracije dragovoljno pristaju preuzeti ulogu savjetodavnog tijela gore navedenom civilnom tijelu u području koje se odnosi na zaštitu subotičkog graditeljskog naslijeđa, kao i osigurati da se tekst ove Deklaracije i periodična izvješća prosljede inozemnim organizacijama koje se bave zaštitom graditeljskog naslijeđa i istodobno im dati širok inozemni publicitet.

BOŽIĆNI SUSRET HRVATSKE MLADEŽI BAČKE I SRIJEMA U ZAGREBU

Sudionici božićnog susreta
Hrvatske mladeži Bačke i Srijema

Od običaja do umjetnosti

Prošle nedjelje, 4. prosinca, u Zagrebu je u prostorijama Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata i Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, u Ulici grada Vukovara 235, održan božićni susret Hrvatske mladeži Bačke i Srijema. Bila je to ponovna prigoda da se mladi podrijetlom iz Vojvodine, koji sada žive u Republici Hrvatskoj, i studenti hrvatskih sveučilišta iz Vojvodine bolje upoznaju i otvoreno progovore o konkretnim i praktičnim problemima s kojima se susreću u novoj sredini, ali i iskažu iskrenu namjeru razvijanja međusobnog prijateljstva i pomoći jedni drugima u novim životnim okolnostima.

RADIONICA IZRADE SLIKA

U sklopu susreta održana je i radionica izrade slika i predmeta od slame, autentične naivne umjetnosti u tehnici slame ponikloj na sjeveru Bačke, u sastavu narodne umjetnosti bunjevačkih Hrvata. Voditeljica ove prigodne slamarske radionice nazva-

ne »Od običaja do umjetnosti«, održane ususret nadolazećim božićnim i novogodišnjim blagdanima, bila je Maja Buza, prof. hrvatskoga jezika, književnosti i pedagogije, podrijetlom iz Tavankuta, koja je još u osnovnoj školi pohađala Likovnu koloniju u tehnici slame kod Jozefe Skenderović, u okviru HKPD-a »Matija Gubec« iz Tavankuta.

U uvodnoj riječi Maja Buza je upoznala mlade s činjenicom da je riječ o autentičnoj naivnoj umjetnosti u tehnici slame, prožetoj posebnom poetikom koju uvjetuje materijal, te da je slama oduvijek bila jedan od zaštitnih znakova ravnice, oda životu, poetika, sentiment i nostalgija ravnice, vedrina i lepršavost prepuna svjetla, što se iz samog sunca pretočilo u krhku bit slame. »Slike nastaju pletenjem i građenjem reljefnih oblika u kombinaciji s linearnim nizanjem i apliciranjem slame na podlogu, a oslikavaju čudesan spoj mašte i realnosti, sanjanog i pomalo zaboravljenog prizore ravnice, salaša, bunjevačke običaje. One su

Bila je to ponovna prigoda da se mladi podrijetlom iz Vojvodine, koji sada žive u Republici Hrvatskoj, i studenti hrvatskih sveučilišta iz Vojvodine bolje upoznaju i otvoreno progovore o konkretnim i praktičnim problemima s kojima se susreću u novoj sredini

svojevrсна afirmacija ljepote i bogatstva tradicije, diskretan doprinos proslavi života, dok su slamarke svojom magijom pokazale svijetu novu vrstu umjetnosti. Od one davne, prve u javnosti objavljene slike u tehnici slame 'Rit', koju je izradila Ana Milodanović 1962. godine, počelo se govoriti o kreaciji koja nadmašuje narodnu umjetnost, iskazuje osobni, definirani stav nadahnut ljepotama duha i mašte«, rekla je Maja Buza, a Naco Zelić, jedan od malobrojnih živih sudionika vremena kada je grupa slikara amatera 1961. godine osnovala u Tavankutu Likovnu koloniju »Grupa šestorice«, podsjetio je

zvijezde od slame, a zatim je uslijedila prigodna tombola u povodu blagdana Sv. Nikole.

ROĐENDAN

U božićnom ozračju mladi su se prisjetili i 9. siječnja ove godine, kada su nakon brojnih susreta odlučili napraviti novi organizacijski iskorak i zajedničke susrete podići na višu kvalitativnu razinu te im odrediti oblik i formu osnivanjem Hrvatske mladeži Bačke i Srijema. Svoj prvi rođendan odlučili su 21. siječnja sljedeće godine proslaviti svečanim susretom na koji bi pozvali svoje prijatelje i goste, te izabrati svoje nove

Mladi su u tehnici slame izrađivali anđele i zvijezde

koliko je duga tradicija ove umjetnosti te da svaka riječ o njoj i o svim umjetnicima i ljudima koji su je podigli na pijedestal koji danas ima, zaslužuju zahvalnost i u isti tren divljenje u dostojanstvenosti koju ona sa sobom nosi.

Nakon uvodnoga, teorijskog dijela, članice i članovi Hrvatske mladeži Bačke i Srijema izrađivali su anđele i

predstavnike. Naime, u skladu s dogovorom da mandat prvih predstavnika Mladeži »primus inter pares« traje jednu godinu, dosadašnji predstavnici dr. Mirela Stantić, Josip Čović, Luka Tadijan i Stanislav Prčić odlučili su svoje dužnosti prepuštiti novim predstavnicima, koji će biti izabrani na sljedećem zajedničkom susretu.

Zlatko Žužić

Od »tapkanja u mjestu« do pogleda u budućnost

Svi su sudionici sastanka izrazili želju za ostvarivanjem boljih odnosa i suradnje među udrugama, te međusobnim pomaganjem i razvijanjem inicijativa i kreativnosti.

Predstavnici hrvatskih kulturnih udruga koje djeluju u općini Bač održali su u petak, 2. prosinca, radni sastanak u Plavni, na kojemu su analizirali zajedničke aktivnosti ostvarene u prvoj godini od potpisivanja povelje o trajnoj suradnji.

Osim izvješća o dosadašnjem radu i tekućim pitanjima, na dnevnom je redu bilo i imenovanje novog predsjedatelja, budući da je koordinatrici radnih sastanaka i suradnje među udrugama *Kati Pelajić* istekao mandat. Skupu su nazočili predsjednici HKUPD-a »Dukat« Vajska, Bođani, HKUPD-a »Mostonga« Bač, HKUPD-a »Matoš« Plavna i HKPU »Zora« Vajska, te tajnik HNV-a *Željko Pakledinac*. UG »Tragovi Šokaca« iz Bača nitko nije predstavljao.

ZAJEDNIČKE AKTIVNOSTI

Izvješće o zajedničkim aktivnostima u prethodnoj godini podnijela je Kata Pelajić. Ona je podsjetila da je na inicijativu »Matoša«, točno prije godinu dana, održan prvi susret predsjednika 5 hrvatskih kulturnih udruga u općini Bač i da se tom prigodom razgovaralo o strategiji djelovanja i potrebi tijesne suradnje između udruga. Tada su u raspravi, među ostalim, dominirale dvije teme: uvođenje izučavanja hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture u tri osnovne škole i pitanje daljnjeg rada emisije na hrvatskom jeziku na Radio Bačkoj. Na prvom sastanku svi su predsjednici udruga potpisali povelju o trajnoj suradnji, radi

poticanja jedinstvenih oblika djelovanja u cilju međusobnog uvažavanja i zajedničkog očuvanja tradicijske kulture i običaja Hrvata, te povijesti, obrazovanja i kulturne baštine na ovom prostoru.

U detaljnom izvješću navedeno je 13 zajedničkih aktivnosti, od kojih su neke od osobitog značaja kao, primjerice, susret predsjednika svih hrvatskih udruga s predsjednikom općine Bač i predstavnicima hrvatskih institucija u Srbiji, predstavljanje NIU »Hrvatska riječ«, sastanci na kojima se

popisom stanovništva koje su u ovim mjestima uspješno provedene.

Nakon otvorene i iscrpne rasprave izvješće je pozitivno ocijenjeno i jednoglasno prihvaćeno.

Tajnik HNV-a *Željko Pakledinac* naglasio je učinkovitost posjeta čelnika hrvatske zajednice ovoj općini, što je urodilo pozitivnim pomacima glede produljenja emisije »Zvuci Bačke ravnice« na dva sata, uvođenja nastave hrvatskoga jezika s elementima nacionalne kulture u školama

pohvalio angažiranje pojedinih udruga pri popisu stanovništva. Pakledinac je izrazio i zahvalnost dosadašnjoj koordinatrici na dobro vođenom poslu, u kome je pokraj određenih poteškoća bilo i uspjeha.

PAVLE PEJČIĆ NOVI KOORDINATOR

Predsjednica HKUPD-a »Mostonga« *Dara Filipović* pozvala je sve udruge na zajednički rad i bolju suradnju. Pri tome je istaknula da je potrebno još više međusobnog povjerenja među pripadnicima udruga kako bi se što više povezivale i djelovale u prijateljskom ozračju, jer će samo tako rezultati biti bolji. Ukazala je na potrebu da se prekinu govori o zaslugama u prošlosti, a da se udruge u svom djelovanju okrenu budućnosti.

Pavle Pejčić, predsjednik HKUPD-a »Dukat« Vajska-Bođani govorio je o problemima s kojima se susreće u vođenju emisije na hrvatskom jeziku i o potrebi da mu se više pomaže u realizaciji programa, jer je u pitanju zahtjevan i složen proces, a uredništvo često ima i tehničkih poteškoća. Naveo je da HKUPD »Dukat«, čiji je on predsjednik, priprema i neka iznenađenja, pogotovo iduće godine, kada ova udruga proslavlja jubilarnu desetu obljetnicu postojanja.

Upravo iz ovih razloga Pejčić je jednoglasno odabran za koordinatore suradnje među udrugama u sljedećoj godini, a svi su sudionici sastanka izrazili želju za ostvarivanjem boljih odnosa i suradnje među udrugama, te međusobnim pomaganjem i razvijanjem inicijativa i kreativnosti.

Ovome treba dodati da svaka udruga mora osigurati dostupnost informacija o svome radu komunikacijom i priopćenjima. To je osnova međusobnog uvažavanja i unapređenja zajedničkog cilja – očuvanja kulture Hrvata na ovom prostoru.

Zvonimir Pelajić

odlučivalo o produljenju emisije na hrvatskom s novim i boljim konceptom, predstavljanje zbornika »Identitet bačkih Hrvata«, organiziranje kazališne predstave »Atentatori« *T. Zajeca* u izvedbi dramskog odjela HKUPD-a »Stanislav Preprek« iz Novog Sada, te predstavljanje monografije »Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688.-2008.«. Ovome treba dodati i zajedničke aktivnosti u svezi s

u Plavni i Vajskoj, a za očekivati je da se to provede i u školi u Baču. On je istaknuo potrebu i mogućnost da se u Baču osnuje Hrvatski kulturni centar, što bi poboljšalo položaj Hrvata u ovome kraju, a kada su u pitanju zajedničke aktivnosti i manifestacije, potrebno je da se sve udruge odazivaju, a ne da svojom pasivnošću i ravnodušnošću ostavljaju svoje članove po strani. Također je

INTENZIVNE PRIPREME ZA TURISTIČKU PROMIDŽBU MULTIETNIČNIH SELA U OKVIRU PROJEKTA »BOGATSTVO RAZLIČITOSTI«

Stvaranje vojvođanskog brenda

U dvodnevnu edukaciju bili su uključeni, među ostalim, predstavnici Stapara, Tavankuta, Bačkog Monoštora, Bezdana, Golubinaca, Belog Blata, Krčedina, Kovilja, Skorenovca, Banoštora...

U Apatinu je posljednjih dana studenoga održana dvodnevna edukacija za predstavnike izabranih sela, u okviru projekta »Bogatstvo različitosti« podunavskog turističkog klastera »Istar 21«, o kojemu smo ranije pisali. Naime, tijekom provedbe toga projekta izabrana su multietnična vojvođanska sela, koja su po procjeni stručnog povjerenstva najspremnija za turističku promidžbu i formiranje jedinstvenog turističkog proizvoda.

Edukacija je održana u ponedjeljak i utorak, 29. i 30. studenoga, u Banji Junaković, a među stotinjak sudionika, osim predstavnika pokrajinskih tajništava, turističkih agencija, lokalnih samouprava i dr., bili su i ljudi uključeni u razvoj turizma iz sela kao što su: Stapar, Tavankut, Bački Monoštor, Bezdan, Golubinci, Belo Blato, Krčedin, Kovilj, Skorenovac, Banoštor...

Voditeljica projekta i tajnica klastera *Biljana Marčeta* otvorila je seminar, ukazujući na ostvarene aktivnosti i one koje tek predstoje, a iskazala je i zadovoljstvo

zainteresiranošću i odazivom sudionika, što potvrđuje da je ovaj projekt na dobrom putu, kao vojvođanski brend temeljen na bogatstvu različitih kulturnih i tradicijskih elemenata naroda koji žive u Vojvodini. Na ovim je edukacijama akcent bio na primjerima iz prakse, gdje su svi sudionici mogli dobiti uvid u načine na koje i gdje mogu pribaviti sredstva za realizaciju projekata bitnih za lokalnu zajednicu i razvoj turizma, na koji način se mještani mogu organizirati radi realizacije i pisanja projekata i poduzimanja konkretnih mjera povezanih s razvojem.

Teme su bile još i: uloga lokalne samouprave u razvoju turizma sela, značaj nevladinih udruga,

privatne inicijative i udruživanje snaga, kreiranje prvog dojma ili kako održavati selo urednim i čistim, uloga škole u podizanju svijesti stanovnika o značaju očuvanja tradicije i ekologije, kreiranje turističkih sadržaja, suvenir kao sredstvo za stvaranje dodatnih prihoda i prepoznatljivost sela, organizacijska shema u seoskom turizmu, projekti – izvori sredstava i fondovi – primjeri iz prakse i primjena modernih tehnologija u promidžbi sela.

Osim izlaganja stručnjaka iz navedenih oblasti, osobito interesantni sudionicima su bili primjeri pojedinih sela koja već imaju iskustva, pa je na taj način cijela tematika približena ovim ljudima, spremnim krenuti

u nove projekte i učiniti nešto dobro za svoje selo.

Nakon službenoga dijela programa, u utorak je upriličen posjet Bačkom Monoštoru, a sudionici su mogli na licu mjesta utvrditi primjenu novostečenih saznanja u vezi turizma i ponude. Posjetili su etno kuću »Mali Bodrog«, crkvu sv. Petra i Pavla, kao i privatni smještaj kod *Marije Leke*. U Bezdanu su sudionici seminara razgledali čuvenu tkačnicu damasta »Novitet«, kao i ekološku učionicu »Baračka«. Cilj izleta je bila razmjena iskustava iz prakse, budući da je to ono što se uvijek najbolje upamti i na najadekvatniji način primjenjuje u daljnjem radu.

Zdenka Mitić

RAVANGRAD WINE FEST

Vino, hrana i dobar ugođaj

Festival u Somboru ove godine okupio blizu 50 izlagača i oko 1000 posjetitelja

Vinskom pjesmom u izvođenju mješovitog zbora »Juventus Cantat«, u subotu je u Somboru otvoren III. Ravangrad Wine Fest. Od prepoznatljivih imena u vinskom svijetu predstavili su se, među ostalim, Vinarija »Aleks« iz Srijemskih Karlovaca, čiji je vlasnik *Nenad Bermet Aleks Ratković* europski, srpski i kraljevski šampion u proizvodnji bermeta, a svoje sorte vina prikazala je i Vinarska kuća »Spasić« iz Tržaca, vlasnika *Milana*

Spasića. Iz njihova asortimana može se izdvojiti tamnjanika, koja se odlikuje prepoznatljivom voćnom aromom, koju je i osobno preporučio proizvođač Spasić. Osim ove dvije vinarije, istaknula se još i Vinarija »Kiš« *Predraga Crnkovića*, koji u svom asortimanu posjeduje tri vrste bijelog vina (rajnski rizling, talijanski rizling i chardonnay), tri sorte crnog vina (merlot, frankovka i portogizer), kao i bermet.

»Preporučujem bermet koji pravimo po starom obiteljskom

OSTVARUJE SE PROJEKT »BOGATSTVO RAZLIČITOSTI«

Turisti u Tavankutu

Pet turističkih agencija iz Vojvodine posredovalo je da u Tavankut pristigne 50-ak turista iz Novog Sada i Beograda

Projekt »Bogatstvo različitosti« ima za cilj da kroz razvoj multikulturalne ture kroz Vojvodinu i Podunavlje predstavi ovaj dio Europe kao jedinstven turistički proizvod.

Izabrano je 14 najspremnijih sela za prijam turista, među kojima je i Tavankut.

U subotu, 3. prosinca, Tavankučani su imali prigodu ugostiti svoje prve turiste. Naime, pet turističkih agencija Vojvodine posredovalo je da u Tavankut pristigne 50-ak turista iz Novog Sada i Beograda.

Gosti su primljeni u Subotici, jer se u tom tjednu održala božićna izložba slamarki HKPD-a »Matija Gubec« iz Tavankuta u vestibulu Gradske kuće.

Turisti su imali prigodu vidjeti izložbu kao i Veliku vijećnicu Gradske kuće.

S obzirom da je na ovom projektu ostvarena dobra suradnja i s Gradskim muzejom, sljedeća postaja bila je muzej. Svetislav Milanković, tajnik Gradskog muzeja, dočekao je turiste i

govorio o njegovom radu.

Poslije toga, turisti su se uputili u Tavankut, gdje je bio organiziran obilazak crkve Srce Isusovo i župnog dvora. Mjesni župnik Franjo Ivanković govorio je o crkvi, kao i o krunama od slame s ranijih dužijanci, koje se čuvaju u župnoj dvorani. Uslijedio je obilazak Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame, gdje su turisti imali prigodu vidjeti djela slamarki, a imali su prigodu i kušati »zamedljanu« rakiju, koja ih je oduševila. Neki su tražili i recept, jer je dosad nisu kušali, a nisu niti čuli za ovu vrstu rakije.

Nakon što su se turisti dobro zgrijali, predsjednik HKPD-a »Matija Gubec« Ladislav

Suknović, koji je osim uloge domaćina imao i ulogu turističkog vodiča, odveo je turiste do Osnovne škole »Matija Gubec«, gdje ih je doče-

kala ravnateljica škole Stanislava Stantić-Prčić, koja je predstavljala radionice u školi. Prvo je prikazala kompostiranje, potom su predstavljeni neki od starih zanata (roljanje), a u jednoj od učionica slamarke su predstavljale svoj zanat. U svim ovim radionicama turisti su mogli i sudjelovati, pa su neki od njih i probali glačati, dok su neki probali isplesti ukras od slame.

U holu škole nalazi se Muzej bačkih Hrvata, gdje su nazočni vidjeli sakupljene stare predmete, kako oni kažu – naših baka i djedova.

Na prodajnim štandovima u dvorani za tjelesni odgoj škole

svoje su radove izložile slamarke, učiteljice škole iz Gornjeg Tavankuta su pokazale svoje božićne radove, a na jednom štandu predstavljena je hrana organske proizvodnje.

Na samom kraju obilaska, folklorna skupina HKPD-a »Matija Gubec« svoje plesno i pjevačko umijeće pokazala je »kraljičkim pismama«, kao i splotom bunjevačkih plesova. Ples je zamišljen kao još jedna radionica u kojoj su mogli sudjelovati i turisti. Tako su neki od njih naučili svoje prve plesne korake baš ovdje.

Poslije progama uslijedio je ručak za koji je poslužena tradicionalna krumpirača, a nazočne su zabavljali članovi Tamburaškog sastava »Klasovi«.

Svim nazočnima škola je podarila »Suvenir prijateljstva«, koji je brend ove škole.

Suzana Gagić

Mješoviti zbor »Juventus Cantat«, Nataša Turkić i Žika Gojković

receptu od 24 vrste ljekovitih trava koje su toliko savršeno ukomponirane da se stapaju u jedinstven okus«, rekao je Crnković. Zapažen nastup imale su i udruge »Ridički vinogradi« i vinari »Telečke visoravni«.

Osim vina, posjetitelji su mogli uživati i u raznovrsnim delicijama, od raznih vrsta sireva, preko suhomesnatih proizvoda, pa sve do riječnih i morskih riba koje su pripremali ugostitelji iz Sombora i Apatina. Štand koji je, između ostalih, privukao pozornost posjetitelja, bio je štand s raznim vrstama sireva proizvođača »Stokuća« iz Sombora.

Nataša Turkić, ravnateljica TOGS-a, je izjavila: »Ravangrad Wine Fest u Somboru posta-

je tradicionalna manifestacija. Svake godine imamo sve više izlagača, kao i sve veći broj posjetitelja. Ove godine objedinjeno su nastupili apatinski ugostitelji, pod okriljem Turističke organizacije Apatin. Sam festival prate brojna stručna predavanja i promocije, kao i glazbeni program. Iznenađenje je ove godine bio nastup ženskog tamburaškog sastava iz Kutjeva »Garavuš«.

O uspjehu »Ravangrad Wine Festa« govori činjenica da je okupio blizu 50 izlagača i oko 1000 posjetitelja. Organizator je bila Turistička organizacija Grada Sombora, a festival je održan u hotelu »InterNacion«.

Tatjana Antunović

Darovi HNV-a za djecu

SOT – Povodom blagdana Sv. Nikole, u nedjelju 4. prosinca, u Sotu su djeci uručeni darovi Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Svetoj misi u župnoj crkvi svete Katarine Aleksandrijske, koju je predvodio župnik u Sotu *Zdravko Čabrac*, nazočio je, pokraj velikog broja vjernika, i predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća *Slaven Bačić*.

NESKRIVENA DJEČJA RADOST

Poslije svete mise, u prostorijama župne kuće, mališanima iz Sota uručeni su darovi – pokraj uobičajenih slastica djeca su dobila i pribor za školu.

Predsjednik HNV-a *Slaven Bačić* je ovom prigodom pozdravio Soćane i izrazio zadovoljstvo što je gost u ovom dijelu Srijema i posebno istaknuo:

»Drago mi je što sam danas ovdje, među vama gdje se ponovno počela buditi svijest o vjerskoj pripadnosti i očuvanju nacionalnog identiteta.

Došla su druga vremena i ne treba se više plašiti reći kojoj vjeri i nacionalnosti pripadate. Drago mi je što je u ovom dijelu Srijema počelo kulturno organiziranje i što postoji jedno od najmlađih hrvatskih kulturnih društava i što vidim da se vjernici u velikom broju okupljaju u crkvi. Hrvatsko nacionalno vijeće pokrenulo je inicijativu za uvođenje hrvatskoga jezika u službenu uporabu i uspjeli smo u dogovoru s lokalnom samoupravom postići sporazum. Trenutačno se čeka promjena Statuta općine, nakon čega bi trebalo prijeći u primjenu. To ne znači puno, ali budi samopouzdanje. Svima čestitam predstojeće blagdane, a pomoć od HNV-a uvijek možete očekivati kada su kultura i jezik u pitanju. Otvorena je i mogućnost da se u nižim i višim razredima uvede fakultativni predmet hrvatski jezik s elementima kulture, a za to je potrebno samo da izrazite želju«, rekao je Bačić.

RAZGOVOR SA SOĆANIMA

Nakon govora je predsjednik HNV-a bio na raspolaganju svim zainteresiranim Soćanima da mu se obrate s pitanjima koja ih najviše muče. Jedno od svakako najbitnijih jest pitanje dugog čekanja na hrvatske dokumente, koji se u ovom dijelu Srijema čekaju dvije do tri godine. Predsjednik Bačić je odgovorio da se prikupi spisak svih ljudi koji još uvijek čekaju na dokumente i izrazio spremnost da pomogne.

Bila je ovo prigoda i da ga upitamo za gestu osiguravanja darova za djecu s ovih prostora: »Željeli smo obradovati djecu iz Sota i pokazati da HNV pomaže svim Hrvatima, što će i ubuduće raditi. Za sve probleme iz oblasti manjinskih prava, kulture, obrazovanja i informiranja HNV stoji na raspolaganju.«

Na pitanje o kriterijima prilikom dodjele sredstava kulturnim udrugama kojima će se HNV sljedeće godine voditi, predsjednik je odgovorio da će osnovni kriteriji biti kvaliteta projekta i teritorijalna rasprostranjenost.

Posjet predsjednika HNV-a od iznimnog je značaja za pripadnike hrvatske zajednice na ovim prostorima, kojima je još jednom potvrđeno da nisu sami i zaboravljeni, te da im HNV stoji na raspolaganju u zaštiti njihovih manjinskih prava.

Suzana Darabašić

Paketići HNV-a i za djecu iz Šida

ŠID – Povodom blagdana Svetoga Nikole, u utorak 6. prosinca, u župnoj crkvi Presvetog Srca Isusovog u Šidu djeci su uručeni paketići Hrvatskog nacionalnog vijeća. Tom se prigodom u ovoj crkvi okupio veliki broj vjernika, kao i mnoštvo djece koja su s nestrpljenjem iščekivala dolazak Svetog Nikole i njegove darove. Vlč. *Nikica Bošnjaković* priredio je još jedno iznenađenje i ispunio još jedno od mnogih obećanja. Prvi put nakon dvije godine u ovoj su se crkvi oglasila novopostavljena elektrificirana zvona, koja će se ponovno oglašavati s novopostavljenog tornja.

Bilo je pravo zadovoljstvo vidjeti ovako veliki broj djece. Za sve njih Hrvatsko nacionalno vijeće pripre-

milo je bogate darove - slastice i školski pribor. Predsjednik HNV-a *Slaven Bačić* nazočio je svetoj misi i priredbi, koju su za ovu priliku pripremili djeca. Predsjednik HNV-a je iskazao zadovoljstvo što se nalazi u Šidu i ima priliku uručiti darove djeci, te iskazao spremnost HNV-a da pomogne svima onima koji mu se obrate i kojima je pomoć potrebna, jer ta institucija štiti prava hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

Poslije igrokaza, pjesama i recitacija, došao je i Sveti Nikola i obradovao najmlađe. Osmijesi na dječjim licima bili su dovoljna nagrada svima koji su se potrudili da djeca predstave svoje znanje i umijeće, a također i predstavnicima HNV-a koji su sve to pažljivo pratili. To je bio način da djeca od srca zahvale za nagrade i darove koje su dobili.

S. Darabašić

Manifestacija dječje razdraganosti

BAČKI BREG – Manifestacija dječje razdraganosti »Pismom i igrom ususret Svetom Nikoli«, peta za redom u organizaciji HKPD-a »Silvije Strahimir Kranjčević«, održana je u subotu, 3. prosinca, u velikoj dvorani Doma kulture u Bačkom Bregu. Osim domaćina u maštovitom programu sudjelovala su i djeca – članovi KUDH-a »Bodrog« iz Bačkog Monoštora, HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora, HBKU-a »Lemeš« iz Svetozara Miletića i HKUPD-a »Matoš« iz Plavne.

U jednosatnom programu djeca su pjesmom, igrom i stihovima pozdravljala i prizivala svetoga Nikolu, zaštitnika moreplovaca, putnika, ribara i djece.

Voditelji ove simpatične manifestacije *Milica Lerić* i *Milorad Stojnić* pozdravili su nazočne gledatelje i sudionike

i zahvalili HNV-u i Generalnom konzulatu RH u Subotici, bez čije potpore ova manifestacija ne bi bila održana. Pri kraju programa voditelji su pozvali sve sudionike manifestacije, prije nego što se sveti Nikola pojavio među njima s torbom punom darova: »Pozivamo svu djecu da dođu bliže pozornici, jer se bliži čas kada će sveti Nikola doći među nas«. Program je završen božićnim recitalom, a na koncu su sva djeca, skupa sa svetim Nikolom, otpjevala pjesmu »Radujte se narodi«.

I. Andrašić

Paketići za 130 djece

SRIJEMSKA MITROVICA – Priredba i podjela paketića povodom blagdana Sv. Nikole održana je i u Srijemskoj Mitrovici u nedjelju, 4. prosinca. Na priredbi su sudjelovali učenici osnovnih i srednjih škola koji pohađaju fakultativni predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

U prvom dijelu predstave učenici su kroz igru predstavili hrvatske narodne nošnje poslije čega je uslijedilo čitanje »Legende o dolasku Hrvata« i recitiranje pjesama hrvatskih pjesnika *Antuna Gustava Matoša*, *Tina Ujevića*, *Gustava Krkleca*, *Zvonimira Baloga*, *Augusta Šenoa* i *Vesne*

Parun. Najmlađi su učenici na kraju recitala pjesme posvećene svetom Nikoli, nakon čega je on podijelio paketiće. Podijeljeno je 130 paketića koje su osigurali Hrvatsko nacionalno vijeće (za učenike osnovne škole) i Hrvatski kulturni centar »Srijem - Hrvatski dom«, koji je darovao paketiće učenicima srednjih škola. Predstavi je, osim učenika, nazočilo više od dvije stotine roditelja, baka i djedova koji su došli bodriti svoju djecu i unučad te uživati u predstavi.

D. Španović

Upoznavanje, igra i slastice

PETROVARADIN – HKPD »Jelačić« iz Petrovaradina već godinama obilježava blagdan Svetoga Nikole. Tako je bilo i ove godine, pa se 6. prosinca u podrumu crkve svetog Jurja u Petrovaradinu okupio velik broj mališana, uzrasta do deset godina, koji su s nestrpljenjem iščekivali da se pojavi Sveti Nikola s darovima.

Program su upriličili najmlađi članovi tamburaške sekcije ovog društva pod ravnanjem profesora *Stevana Mošoa*. Izvedbe raznih kompozicija pratile su i recitacije mališana iz publike. Svakako je najveću gužvu i pometnju izazvala pojava Svetog Nikole, kada su svi odgovarali kako su bili dobri cijele godine, iščekujući dar.

Ovogodišnju je dodjelu paketića, pokraj HKPD-a »Jelačić«, pomogao i vlč. *Stjepan Barišić*, a velikim doprinosom i Liga socijal-

demokrata Vojvodine. Tom prilikom, kao predstavnik LSV-a, nazočnima se obratio i *Aleksandar Jovanović*, predsjednik Skupštine Grada Novog Sada, koji je najmlađim članovima publike poželio da i dalje budu dobri u godini koja dolazi.

Nakon uručenih paketića, najmlađi su se mogli zasladiti slasticama i međusobno upoznati i poigrati.

A. J. M.

Najava blagdanskog predaha

TAVANKUT – Svake godine tradicionalno, uoči blagdana Svetog Nikole, HKPD »Matija Gubec« u Tavankutu organizira podjelu paketića za sve mališane, članove društva, kao i za djecu nižih razreda i vrtića koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u Osnovnoj školi »Matija Gubec« u Tavankutu.

Ove godine je u školi priređen blagdanski program, bogat dječjim pjesmama i recitalima, kojim su djeca radosno dočekala Mikulaša.

Nakon što je Mikulaš svakoga ponaosob priupitao o poslušnosti u ovoj godini, svima je uručio darove.

Zahvaljujući blagonaklonosti donatora i ove godine u domove mališana su pristigli darovi koji će ih razveseliti. Uz pjesmu i ples mladi članovi ovog društva najavili su kratki blagdanski predah u pripremi za novu programsku godinu, a Mikulaš je svim mališanima obećao ponovno dolazak i iduće godine.

L. S.

VOJVOĐANSKA Svaštara

Ansambli »Hajo« zapažen na »Zlatnoj tamburici«

NOVI SAD – Ansambl »Hajo« iz Subotice je po prvi puta sudjelovao na poznatom festivalu tamburaške glazbe »Zlatna tamburica 2011.«, te imao zapažen nastup. »Vojvodina iz sićanja mojih« naziv je pjesme koja je dobila nagradu za najbolji tekst. Autor nagrađenih stihova je *Hrvoje Bogutovac* iz Županje, a pjesmu je izveo *Tomislav Vukov* uz pratnju ansambla »Hajo« i festivalnog tamburaškog orkestra. Festival je ove godine održan po 23. puta, u subotu, 3. prosinca u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, gdje je izvedeno 20 novih vojvođanskih pjesama, pisanih namjenski za ovaj festival.

Dani Kerempuha u Novom Sadu

NOVI SAD – Satiričko kazalište »Kerempuh« iz Zagreba gostuje u Srpskom narodnom pozorištu (SNP) u Novom Sadu od 8. do 11. prosinca.

Večeras (petak, 9. prosinca), na programu je predstava »Metastaze« *Ive Balenovića* u režiji glumca *Borisa Svrtana*, a sutradan predstava »Prevaranti razigrane duše« redatelja *Georgija Para*, koja je svojevrsni hommage osnivaču Satiričkog kazališta »Jazavac« (od kojega je nastalo Satiričko kazalište »Kerempuh«) *Fadilu Hadžiću* koji je preminuo ove godine.

Posljednje večeri »Dana Kerempuha u Novom Sadu« bit će odigrana predstava novinara i pisca *Ante Tomića*, čiju je knjigu »Čudo u Poskokovoj Dragi« dramatisirala *Željka Udovičić*.

Znanstveni kolokvij posvećen Josipu Buljovčiću

SUBOTICA – Znanstveni kolokvij na temu »Josip Buljovčić – arheolog kulturnoga pamćenja« održat će se danas (petak, 9. prosinca), s početkom u 11 sati u prostorijama Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (Harambašićeva 14) u Subotici.

Uvodničar je dr. sc. *Petar Vuković*, docent na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Izložba fotografija Slavena Gabrića

SUBOTICA – Večeras (petak, 9. prosinca) u Modernoj galeriji »Likovni susret« u Subotici bit će otvorena izložba fotografija *Slavena Gabrića*, likovnog umjetnika iz Subotice. Na izložbi će biti prikazani njegovi fotografski i video radovi. Otvorenje izložbe zakazano je za 18 sati.

»Nazorovci« obilježavaju 75 godina rada

SOMBOR – HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora povodom obilježavanja 75. obljetnice u Hrvatskom domu u Somboru večeras (petak, 9. prosinca) s početkom u 19 sati organizira Godišnji koncert na kojemu će se predstaviti sve sekcije društva i prikazati dio ovogodišnjeg rada. Bit će upriličena i promocija monografije koja prati posljednjih 25 godina rada, s osvrtom na 50 prijašnjih godina, kao i promocija lista »Miroljub«.

Sutradan, u subotu 10. prosinca, održat će se svečana akademija s koncertom Tamburaškog društva »Pajo Kolarić« iz Osijeka.

Z. G.

Ciklus hrvatskog filma u Subotici

SUBOTICA – Program »Ciklus hrvatskog filma« održat će se po drugi puta u Subotici od 10. do 12. prosinca u organizaciji Udruge za audiovizualno stvaralaštvo Artizana iz Zagreba i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Bit će predstavljeni filmovi *Tomislava*

Gotovca, animirani filmovi *Borivoja Dovnikovića Borde* i dokumentarni filmovi *Miroslava Mikuljana* iz doba amaterskog stvaralaštva.

U subotu, 10. prosinca, na programu su filmovi *Tomislava Gotovca* »Glenn Miller 2000« i »Dead Man Walking«. Gost večeri je *Slobodan Šijan*.

U nedjelju, 11. prosinca, na repertoaru su animirani filmovi *Borivoja Dovnikovića Borde* - »Ceremonija«, »Znatiželja«, »Krek«, »Ljubitelji cvijeća«, »Putnik drugog razreda«, »Škola hodanja«, »Jedan dan života« i »Uzbudljiva ljubavna priča«. Gosti večeri su *Borivoj i Vesna Dovniković*.

U ponedjeljak, 12. prosinca, na programu su filmovi *Miroslava Mikuljana* iz amaterskog razdoblja - »Nadgradnja«, »Seisana«, »Arijadna«, »Single Cross«, »Rodendan stalagmita«, »Post sezona«, »Putnici Eldorado expressa«, »Jesenice – Stuttgart«, »Intermezzo«, »In Continuo« i »Druga obala«. Filmove će predstaviti *Silvio Mirošničenko*.

Sve projekcije se održavaju u Art kinu »Aleksandar Lifka«, svakoga dana od 20 sati.

Manifestacija »U susret Božiću«

LEMESŠ – U nedjelju, 10. prosinca, u Domu kulture u Svetozaru Miletiću (Lemešu) u 19,30 sati, bit će održan tradicionalni koncert »U susret Božiću – Materice«. Uz domaćine HBKUD »Lemeš«, nastupit će pjevačka skupina KUDH »Bodrog« iz Bačkog Monoštora, tamburaška sekcija HKUD-a »Ljutovo«, djevojački zbor »Musica viva«, MD »Nemet Laszlo«. U okviru programa bit će otvorena izložba kolača »božićnjaka« koje su izradile Somborke i Lemešanke.

Obljetnica organiziranog naseljavanja kolonista

STANIŠIĆ – U Stanišiću se u subotu, 10. prosinca, održava obilježavanje 66. godišnjice od organiziranog naseljavanja kolonista Hrvata u Stanišić i Riđicu. Skup će biti održan u Domu kulture MKUD »Ady Endre«, a u sklopu večeri predavanje će održati prof. *Mario Bara*. Organizatori večeri su HKD »Vladimir Nazor« iz Stanišića i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Početak je u 17 sati.

S. T.

Božićni koncert HKC »Bunjevačko kolo«

SUBOTICA – Božićni koncert HKC-a »Bunjevačko kolo« bit će održan u iduću petak, 16. prosinca, u Velikoj dvorani Centra (Preradovićeve 4.) u Subotici. Ulaznice po cijeni od 200 dinara mogu se kupiti u uredu HKC-a. Početak koncerta je u 19,30 sati.

Promocija knjige »Šokačke narodne nošnje u Bačkoj« u Vinkovcima

VINKOVCI – U sklopu obilježavanja 10. obljetnice djelovanja KPZH »Šokadija« iz Sonte, Hrvatska matica iseljenika – Podružnica Vukovar, Matica hrvatska - Ogranak u Vinkovcima i Gradski muzej Vinkovci organiziraju predstavljanje knjige »Šokačke narodne nošnje u Bačkoj« autora *Zvonka Tadijana*.

Knjiga će biti predstavljena u Gradskom muzeju u Vinkovcima u petak, 16. prosinca, u 18 sati. U predstavljanju će sudjelovati: muzejska savjetnica-kustosica etnologije mr.sc. *Ljubica Gligorević*, predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Vinkovcima doc. dr. sc. *Dražen Švagelj*, voditelj vukovarske podružnice Hrvatske matice iseljenika *Silvio Jergović*, urednik knjige, povjesničar i publicist prof. *Zdenko Samaržija*, lektorica knjige mr. sc. *Antonija Čota* i autor *Zvonko Tadijan*.

I. A.

U HNV-U ODRŽAN RADNI SASTANAK PREDSTAVNIKA UDRUGA

Suradnjom i edukacijom
do bolje vidljivosti

Na sastanku je naglašena potreba zajedničkih programa i nastupa udruga
* Predstavници udruga imali prilike naučiti kako predstaviti udrugu i manifestaciju u javnosti

Hrvatsko nacionalno vijeće je u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata organiziralo treći redoviti susret hrvatskih kulturnih udruga, koji je održan u subotu, 3. prosinca, u prostorijama Vijeća u Subotici. Na dnevnom redu sastanka bilo je: formiranje kalendara kulturnih događaja za sljedeću godinu, predlaganje kriterija za natječaj o dodjeli sredstava za kulturne udruge, te predavanje o prezentaciji događaja i udruga u javnosti.

Sastanku u Subotici nazočili su predstavnici tridesetak udruga iz Vojvodine i Beograda.

KALENDAR MANIFESTACIJA

Prigodom sastavljanja kalendara kulturnih manifestacija za iduću godinu događaji su podijeljeni u dvije skupine: na glavne, odnosno stalne, i ostale. »Glavne su one manifestacije koje se kontinuirano održavaju svake godine, a u glavne su ušle

i one koje se ekskluzivno organiziraju, poput stote obljetnice od rođenja Ante Jakšića, koja je sljedeće godine u Bregu«, kaže za HR Katarina Čeliković, menadžerica za kulturne aktivnosti ZKVH-a. »Predstavници udruga su pokazali međusobno razumijevanje i napravili smo radnu verziju kalendara. Dodatna usklađivanja bit će rađena do 20. prosinca, a nakon toga Zavod će napraviti konačnu verziju kalendara koja će biti poslana svim udrugama i institucijama«.

Na sastanku je naglašena i potreba zajedničkih programa i nastupa udruga. »Iskristaliziralo se da Srijemci žele jednu zajedničku manifestaciju kakva je 'Divan je kićeni Srijem' i da će to iduće godine biti njihova središnja manifestacija. Za šokačke udruge iz Podunavlja to će biti 100. obljetnica rođenja Ante Jakšića. Također, konstatirali smo i to da se čak tri tamburaške manifestacije održavaju na različitim lokacijama, i da

bi bilo zgodno da se one pretvore u bijenalne susrete. To bi značilo da udruge ne gase svoje manifestacije, ali da se svi tamburaši jednom godišnje nađu na jednom mjestu. Slično je i u slučaju dramskog stvaralaštva, budući da imamo dvije smotre amaterskog teatra u Ljutovu i u Lemešu. Ovi su razgovori tek započeti, a koliko će se od toga realizirati, stvar je daljnjih dogovora«, kaže Katarina Čeliković.

PREPOZNATA POTPORA

Član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu Andrej Španović ističe bolji odziv udruga sastanku nego prošle godine, ocjenjujući kako to znači da su udruge prepoznale važnost ovakvog oblika suradnje i zajedničkog rada.

»Mislim da su udruge shvatile važnost ovakvih sastanaka, od toga da zajednički rade na sastavljanju kalendara mainifestacija kako ne bi dolazilo do preklapanja događaja, što se i

sada događa, do mogućnosti dobivanja dodatne edukacije. Ovo vodstvo HNV-a nastoji pomoći radu udruga, o čemu govore i dva natječaja za sufinanciranje njihovih programa koja su realizirana u ovoj godini. Svjesni smo kako ta dva milijuna dinara nisu dovoljna, ali se nadamo da im pomažu u radu«, kaže Andrej Španović, dodajući kako će ova praksa biti nastavljena i iduće godine.

PREZENTACIJA I KRITERIJI

Predstavници udruga su također imali prilike naučiti kako predstaviti udrugu i manifestaciju u javnosti. Predavanje na temu predstavljanja kulturnih događaja i udruga u javnosti održala je Marija Skala.

Također se raspravljalo i o kriterijima za dodjelu sredstava prilikom natječaja koji raspisuje Hrvatsko nacionalno vijeće, za sufinanciranje kulturnih udruga i manifestacija. Predstavници udruga su s tim u

126 manifestacija iduće godine

Prigodom sastavljanja kalendara za iduću, 2012. godinu prijavljeno je 126 programa udruga, što je 24 manifestacije više u odnosu na ovu godinu. Od toga je, po mišljenju udruga, određeno 57 tzv. glavnih manifestacija.

svezi iznijeli različite prijedloge: da se određeni dio ukupnih natječajnih sredstava opredjeli samo za redovitu djelatnost udruga; da komercijalni i zabavni programi poput prela i balova za koje se plaća ulaznica ne budu sufinancirani; da se izvrši kategorizacija na velike, srednje i male udruge radi ravnopravnije raspodjele; kao i da povjerenstvo koje donosi odluke bude neovisno, tj. da bude formirano od članova koji nisu članovi udruga.

Svi ovi, kao i drugi prijedlozi

koji u HNV stignu do 15. prosinca bit će usuglašeni i temeljem njih Vijeće će odrediti kriterije za iduću natječaj.

Predsjednik Knjižnice i čitaonice »Ilija Okrugić« iz Zemuna Zvonimir Rajković kaže kako ovakvi susreti doprinose stjecanju novih saznanja, koja bi se trebala pozitivno odraziti na djelovanje udruga.

»Mi smo relativno mlada udruga i ovakvi nam susreti pomažu da se bolje informiramo i snađemo o načinima pribavljanja sredstava. Zemun je

daleko od Subotice, pa bi nam odgovaralo da ovakvi sastanci budu i češće, i zbog razmjene iskustava s predstavnicima drugih udruga«, kaže Zvonimir Rajković.

Potpredsjednik HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora Stipan Pekanović ističe da su ovakvi sastanci znak potpore za ljude iz udruga, te se nada da će jedan od ishoda ovoga susreta biti i bolja vidljivost manifestacija koje organiziraju hrvatske udruge u široj javnosti.

D. Bašić Palković

U SUBOTICI ODRŽANA KNJIŽEVNA VEČER MILOVANA MIKOVIĆA

Tekstualna potraga za tračkom svjetla

Iza Milovana Mikovića je bogata književna, urednička i publicistička karijera što ga čini značajnom figurom u kulturnom životu Subotice, ocijenjeno je na književnoj večeri ovog autora, održanoj prošloga petka u subotičkoj Gradskoj knjižnici.

Karijeru spikera, novinara, a potom i urednika, Milovan Miković ostvario je u srpskohrvatskoj redakciji Radio Subotice i u »Subotičkim novinama«. Uređivao je časopis za književnost, umjetnost i društvena pitanja »Rukovet« i publikacije izdavačke djelatnosti NIP »Subotičke novine«. Od 1992. je urednik, a kasnije i ravnatelj »Subotičkih novina«. Danas je urednik nakladničke djelatnosti NIU »Hrvatska riječ« i časopisa za književnost, umjetnost i znanost »Klasje naših ravni«. Dosad mu je objavljeno sedam zbirki pjesama, tri knjige eseja, a 2008. antologija pod nazivom »Roman u književnosti Hrvata u Vojvodini«.

PROMOCIJA DRUGIH

Govoreći o Mikovićevoj poeziji, književnik Zvonko Sarić je ocijenio kako ona predstavlja tekstualnu potragu za tračkom svjetla, posebice imajući u vidu

Zvonko Sarić, Judita Plankoš i Milovan Miković

širi kontekst vremena u kojem je nastajala, od kraja 80-ih godina naovamo.

»Bez obzira na to što u njegovim knjigama ima puno promišljanja o mučnini, izdaji, gadostima, opsjenama, u svim njegovim pjesmama nalazimo ljudsku težnju za svjetlošću. Iako živimo u vremenima kada se kategorije istine i etike nastoje staviti izvan snage, ljudi će i dalje težiti za nečim što je trajno i nekvarljivo, a Miković također teži tomu«, kazao je Sarić.

Kao posebno značajnu odrednicu njegova rada Sarić je naveo to što je Miković kao urednik davao šansu i poticao mlade autore da se bave knji-

ževnošću. »Uz sav književni rad, Miković je puno radio s drugim piscima, a isto tako ih je i promovirao u svojim knjigama eseja i antologijama. To je dragocjeno i plemenito, posebice u ovim 'pasjim' vremenima«, ocijenio je Sarić, naglasivši kako je poezija i dalje živa, unatoč slabom interesu publike za tu vrstu umjetničkog izričaja.

PROVJERA VLASTITIH GRANICA

Prirodu svojega poetskog djela Miković je odredio stihom kojim kaže da u svojoj pjesmi »definitivno provjerava vlastite granice«, rekla je ovom prigo-

dom profesorica književnosti Judita Plankoš.

»U njegovom cjelokupnom književnom stvaralaštvu, uz mnoga druga raspoloženja, daje se naslutiti izvjesni osjećaj gorčine motiviran različitim, ponekad jasnim, ponekad teže uhvatljivim razlozima. Moglo bi se reći da piše poeziju u kojoj se neprekidno, po nekom unutarnjem ritmu, smjenjuju otisci zlokobne stvarnosti, s tragovima čežnje za minulim, za onim što u nama živi kao uzvišeno, otiscima svega onog što je za pjesnika opojno i uz to onim neuhvatljivim što stalno izmiče«, rekla je Judita Plankoš.

Ona je dodala i kako riječi za Mikovića ne predstavljaju samo sredstvo izražavanja, već da se on njihovom prirodom bavi i kao istraživač, ostvarujući nekoliko ozbiljnih i zapaženih rasprava posvećenih ovoj temi. Promišljanja fenomena grada stalna je tema koja na tisuću načina nalazi mjesta u Mikovićevim proznim tekstovima i stalni je izazov za pronalaženje autentičnoga poetskog izraza kojim se mogu dotaći prednosti i mane ovih prostranih i na prvi pogled privlačnih naselja, zaključila je Judita Plankoš.

D. B. P.

1. ZIDNI KALENDAR

HRVATSKIH PROFESIONALNIH INSTITUCIJA
S VELIKANIMA HRVATA U VOJVODINI,

8 9 10 11 12 13 14

UZ POTPORU HRVATSKOGA NACIONALNOG VIJEĆA

I NIU „HRVATSKA RIJEČ“,

U PRODUKCIJI ZAVODA ZA KULTURU VOJVOĐANSKIH HRVATA,

2012.

ATRAKTIVNO LIKOVNO OPREMLJEN, KALENDAR DONOSI
BIOGRAFIJE I FOTOGRAFIJE 12 GLASOVITIH HRVAT(IC)A
IZ VOJVODINE. 22 23 24 25 26 27 28

U KALENDARU ĆE BITI OZNAČENI SVI BLAGDANI
I PRAZNICI KOJI SE SLAVE I OBILJEŽAVAJU U SRBIJI I HRVATSKOJ
I, PRVI PUTA, PRAZNICI HRVATSKE ZAJEDNICE U SRBIJI.

Mali jezici – bogato književno stvaralaštvo

Na skupu je bilo riječi i o jeziku hrvatske književnosti u autohtonim zajednicama u Srednjoj Europi, tako i u vojvođanskom dijelu Bačke

Ivan Golub, Marija Belošević, Edvige Ackermann, Sanja Vulić, Ljubica Kolarić Dumić i Đuro Vidmarović

U Nadbiskupijskom pastoralnom institutu na zagrebačkom Kaptolu od 30. studenoga do 2. prosinca održan je Međunarodni skup »Mali jezici – bogato književno stvaralaštvo«.

Skup je održan u povodu 20 godina Hrvatskog esperantskog saveza (HES), a u ime organizatora otvorila ga je i pozdravnu riječ uputila njegova tajnica *Marija Belošević*, ujedno i potpredsjednica Međunarodne udruge katolika esperantista.

AUTOHTONE HRVATSKE ZAJEDNICE

Prof. dr. sc. *Sanja Vulić* sa Hrvatskih studija u Zagrebu, pročelnica Odjela za kroatologiju, obradila je temu »Jezik hrvatske književnosti u autohtonim zajednicama u Srednjoj Europi« ustvrdivši kako se odnos pjesnika i proznih pisaca prema jeziku na kojem stvaraju u hrvatskim manjinskim zajednicama razlikuje ne samo od zajednice do zajednice, nego i unutar njih, te da je taj odnos

uvjetovan ponajprije autorovim stavom prema jeziku, ali i sociolingvističkim faktorima koji utječu kako na jezik manjinske zajednice, tako i na jezik pisca. Gradišćanskohrvatski pisci u Austriji u pravilu se priklanjaju svojevrsnom hibridnom književnom jeziku. Na tom se i takvom jeziku pišu, ili se barem pokušavaju pisati i književna djela, više ili manje uspješno, svjesni nedorečenosti gradišćanskohrvatskog književnog jezika, rekla je dr. Vulić navevši primjere Hrvata u Novom Selu u Slovačkoj (pjesnici *Viliam Pokorný* i *Jure Baláž*) i tri

sela u Moravskoj, koja također spadaju u gradišćanskohrvatsko govorno područje (pjesnici *Milo Vašak* i *Jozo Lavička*).

STANDARD I DIJALEKT

Za razliku od Austrije, Slovačke i Moravske, kad se radi o autorima u zapadnoj Mađarskoj, znatno je teže utvrditi što je dijalekatno, a što nedijalekatno, rekla je dr. Vulić, i to ponajprije zato što dio tih književnika usporedno piše (ili je barem pisao) na čakavskom ili pak na arhaičnom štokavskom gradišćanskohrvatskom idiomu

te usporedno na suvremenom hrvatskom standardnom jeziku. Za naše hrvatske štokavske pisce u vojvođanskom dijelu Bačke rekla je kako nastoje pisati na hrvatskom standardnom jeziku. »Neki od njih usporedno pišu i na bunjevačkom novoštokavskom ikavskom dijalektu i na hrvatskom standardnom jeziku (*Milovan Miković*, *Vojislav Sekelj*, *Tomislav Žigmanov*, *Milivoj Prčić*), a upravo ta činjenica usporedne uporabe obaju hrvatskih idioma, njihovo pjesništvo na dijalektu nedvojbeno određuje kao suvremeno hrvatsko dijalekatno pjesništvo«, rekla je dr. Vulić i zaključila kako je u jezičnom pogledu poseban *Ante Vukov* koji piše osebujnom mješavinom današnjeg subotičkog razgovornog idioma s jedne strane, suvremenoga hrvatskog književnog jezika s druge strane, te jezika starije hrvatske književnosti s treće strane.

IZVANDOMOVINSKO PJSNIŠTVO

Hrvatski književnik, povjesničar i književni kritičar prof. *Đuro Vidmarović* iz Zagreba održao je predavanje na temu »Doprinos Hrvatskog esperantskog saveza ubaštinenju hrvatskog izvandomovinskog pjesništva« ustvrdivši kako je taj savez dosad izdao na esperantu antologije pjesništva Hrvata u Mađarskoj, gradišćanskih Hrvata, moliških Hrvata u Italiji te pjesama i proze rumunjskih Hrvata.

Trodnevni Međunarodni skup »Mali jezici – bogato književno stvaralaštvo« zaključila je jezikoslovka i prevoditeljica dr. *Paola Giommoni* iz Italije sa svojim radom »Etrušćanski jezik – mala kultura iz daleke prošlosti utječe na naše europske jezike« u kojem je predstavila nekoliko etrušćanskih pisanih dokumenata iz različitih razdoblja.

Z. Žužić

Poezija Ljubice Kolarić Dumić na esperantu

Na skupu je, između ostalih, sudjelovala i pjesnikinja iz Rijeke, rođena u srijemskom mjestu Kukujevcu, prof. *Ljubica Kolarić Dumić*, koja je govorila o »Odnosu pjesnika i kraja«.

»Veza umjetnika sa svojim rodnim krajem pojačana je njegovim senzibilitetom, odnosno, što su snažnije emocije – jača je i patnja, a iz neprekidne čežnje, kao nepresušnog izvora, nastaju veličanstvene simfonije, najljepše slike, zahvaljujući književni tekstovi, vrhunska poezija. Odnos pjesnika i kraja u kojem je rođen isprepleten je neraskidivim nitima kojima su satkani biseri svjetske literature«, rekla je Kolarić Dumić i izrazila veliko zadovoljstvo činjenicom što su joj pjesme sada prevedene i na esperanto. Naime, na skupu joj je uručena njena knjiga »Ususret svojoj zvijezdi« prevedena na esperanto.

STOLJEĆE I POL OD GRADNJE KAPELE U RIDICI

Mještani obnavljaju groblje

U ovom mjestu na sjeveru Bačke danas živi oko 150 katolika i taj mali broj je jako aktivan, kaže somborski kapelan Gábor Drobina

URidici, malom mjestu na sjeveru Bačke, groblje je bilo zapušteno, kapela se srušila, štacije propale. No, zahvaljujući velikom zalaganju mještana i uz puno dragovoljnog rada, uz potporu Nijemaca podrijetlom iz Ridice, Somborskog dekanata i Mjesne zajednice groblje se obnavlja. Zvono, koje je utihnulo prije pedesetak godina, ponovno se oglasilo i svojim prepoznatljivim zvukom dostojanstveno ispraća pokojnike. Mladi kapelan *Gábor Drobina*, rodом iz ovog mjesta, voli Ridicu i čini sve da biti katolik u Ridici bude ugodan osjećaj.

Evo što Drobina kaže: »Dana 16. rujna 2011. godine proslavljeno je 150 godina postojanja kapele na katoličkom groblju u Ridici. Važno je istaknuti da u

Ridici danas živi oko 150 katolika i taj mali broj je jako aktivan. Prije nekoliko godina probudila se želja kod njih da očuvaju svoje povijesne spomenike i ne dopuste njihovu daljnju propast.«

Radovi su započeli na zapuštenom groblju, kapela je bila napola srušena, a spomenici zarasli u korov. Štacije kalvarije i kipovi koji prikazuju križni put i raspeće Isusovo u jako su lošem stanju.

Godine 2005., uz pomoć Mjesne zajednice Ridica, kapela je obnovljena. Uslijedila je obnova porušenih kipova kalvarije i jednog križa iz 1854. godine. Zvono, koje je nekada zvonilo u tornju kapele, pronađeno je u crkvi, a sad je postavljeno na nov zvonik pokraj kapele.

Kapela Žalosne Gospe sagrađena je 1861. godine. Ridički vjernici odlučili su da proslava 150 godina postojanja ove kapele bude dostojno proslavljena. Stavili su pred sebe velik zadatak obnove štacija kalvarije i vraćanja stare kapije na ulaz u groblje koja je bila prenesena u crkvu. Poslije dva mjeseca upornoga rada Ridičani su uspjeli ostvariti svoj cilj.

Obnovljene štacije kalvarije dobile su nove slike koje prikazuju križni put Isusa Krista. Slike je oslikao Gábor Drobina, somborski kapelan, koji je 2. srpnja ove godine proslavio svoju mladu misu u rodnom selu.

Jesen as je proslavljeno 150 godina od gradnje kapele i za ovu prigodu bio je pozvan kaločki nadbiskup dr. Balazs

Babel, koji je blagoslovio obnovljene stacije, skupa sa svećenicima, gostima iz susjednih sela i iz Mađarske (Gara, Bácszentgyörgy, Katymár), koji su došli u pratnji vjernika.

Glavni pokretač i organizator svih tih radova je *Tibor Rabata* koji, skupa sa svojom suprugom *Draganom*, jako puno truda i rada ulaže u to da se vrednote sačuvaju.

J. Raduka

ZBOR COLLEGIUM MUSICUM NASTUPIO NA PRVOM EKUMENSKOM SUSRETU ZBOROVA U ZEMUNU

Savršeni sklad beskrajne energije

U okviru prvog ekumenskog susreta zborova ckvenog pjevanja, 27. studenoga, u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu nastupio je akademski zbor »Collegium musicum«. Zbor je osnovan na inicijativu prof. *Vojislava Ilića* 1971. godine, a čine ga studentice Fakulteta muzičkih umjetnosti u Beogradu.

Od osnutka pa do danas, dirigentica i umjetnička ravnateljica zbora je prof. *Darinka Matić Marović*. Iza nje i velikog broja mladih talentiranih ljudi koji su činili ili čine ovaj zbor je 3000 koncerata u zemlji i inozemstvu. »Collegium musicum« je, nastupajući u gotovo svim europskim zemljama, počeo prezentirati svoj rad i u: Meksiku, Argentini, Ekvadoru, Rusiji, Indiji, Pakistanu, Afganistanu, Iranu, Mongoliji, Kini, Tajvanu, Južnoj Koreji, Kubi i drugdje, na renomiranim svjetskim festivalima kao što su: Praško proljeće, Žorž Ensku, Berlinske festivalske nedjelje, Flandrijski festival u Gentu i drugi.

Program koji je »Collegium musicum« pripremio za drugu večer prvog ekumenskog susreta zborova crkvenog pjevanja obilovao je liturgijskim djelima, a svi članovi zbora učinili su da program bude savršeni sklad beskrajne energije, potpune posvećenosti profesionalnom pristupu izvođenja djela i iznimna glazbenog ugođaja. Od snažnog i impresivnog fortisima do »nebeskog« pijanissima, od apsolutne preciznosti glasova mladih talentiranih članova ansambla i razvijenog smisla za stil i kulturu ekspresije do sugestivne snage prenošenja vizije kompozitorovih ideja na slušatelje.

D. Lukinović

SVETI NIKOLA U ZEMUNU

Radost za sve nazočne mališane

U župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu 4. je prosinca, nakon prijepodneve svete mise, najmlađe župljane čekalo veoma ugodno iznenađenje. Naime, vlč. *Jozo Duspára* je odlučio da ove godine obrađuje mališane dolaskom Svetoga Nikole nešto prije samoga blagdana.

Program koji su za ovu prigodu priredili mladi ministranti s puno ljubavi, započeo je recitacijom koju su izvele dvije djevojčice. U dijelu programa koji je uslijedio one su imale ulogu anđela, koji predstavljaju svu dobru djecu koju Sveti Nikola privija sebi i daruje na svoj blagdan. Zvončići, čiji zvuk je dopirao iz crkvenog dvorišta, najavili su njegov skori dolazak. Dječica, ali i odrasli župljani, pozdravili su ga pljeskom. U pratnji svojih vjernih anđela Sveti Nikola je od srca pozdravio najmlađe župljane i njihove roditelje, kao i sve nazočne. Djeca su ushićeno slušala program. Nakon što je svatko od njih glasno, na zamolbu Svetog Nikole, izgovorio svoje ime, uslijedio je kraj programa, a i taj željno iščekivani trenutak – dječica su prilazila oltaru i preuzimala svoje darove. Moramo napomenuti da je i ova predstava realizirana uz pomoć sestre *Ozane*.

D. Lukinović

VRIJEME, LJUDI, DOGAĐAJI

Priprema: Lazar Merковиć

KRONOLOGIJA od 9. do 15. prosinca

9. PROSINCA 1782.

Na burnoj sjednici Gradskoga vijeća slobodnog kraljevskog grada Subotice odlučeno je da se, unatoč svim prigovorima viših instancija, otvori prvi razred Gramatikalne škole, tj. gimnazije i po cijenu da ona bude tretirana kao privatna ustanova.

9. PROSINCA 1845.

Započela je službena uporaba novog žiga slobodnog kraljevskog grada Subotice – »Szabadka, Szabad Királyi város 1845.« Dotadašnji, s latinskim natpisom »Slobodni kraljevski grad Maria Theresiopolis«, kružnoga oblika, pohranjen je u posebno pripremljeno ležište Arhiva.

9. PROSINCA 1945.

Odlukom vlasti u Subotici raspuštena je »Hrvatska kulturna zajednica«, koju su činili savez prosvjetnih radnika i društava. »Hrvatska kulturna zajednica« je osnovana 8. ožujka 1936. godine, a njezinu upravu su činili: predsjednik *Blaško Rajić*, *Mihovil Katanec*, te odbornici *Ivan Prčić*, dr. *Lajčo Vlašić* i *Ivan Kujundžić*. Ova zajednica je imala i svoju podružnicu u Zagrebu, u kojoj su bili Subotičani i pojedini istaknuti spisatelji i intelektualci s ovog podneblja.

10. PROSINCA 1987.

U »Azotari« su pokrenuta postrojenja za proizvodnju kompleksnih umjetnih gnojiva NPK. Time je označen i početak kraja dugogodišnje izgradnje ovog industrijskog postrojenja, za čije je potpuno dovršenje, na dan otvorenja, nedostajalo 36,5 milijardi dinara.

11. PROSINCA 1870.

Na godišnjoj skupštini Prvog subotičkog ženskog društva odlučeno je da će ono raditi na

zbrinjavanju napuštene ženske djece, te da će utemeljiti Prosvjetni zavod i Djevojačku školu. Ostvarenje ove zamisli provedeno je 1874. godine. Nova ženska škola imala je katolička obilježja, a rukovođenje njome povjereno je časnim sestrama. Ovo žensko društvo utemeljeno je 1868. godine.

11. PROSINCA 1933.

Rođen je *Ivan Pančić*, istaknuti književnik i kulturni djelatnik, po obrazovanju klinički psiholog. Objavio je više pjesničkih knjiga, na srpskom i hrvatskom jeziku, a posebno su mu zapažene stihozbirke »Natpivavanja« (1970., 1972.), pisane bačkom bunjevačkom ikavicom te »Bečarske balade« (1986.), kao i studija »Kolera u Subotici 1873.« (1991.). Zapažena su njegova vrsna književno-prevoditeljska ostvarenja s mađarskog jezika. Umro je pod tražnim okolnostima 16. lipnja 1992. godine.

11. PROSINCA 1998.

Prema rang listi »Ekonomске politike« među 200 najvećih jugoslavenskih poduzeća, od desetaka nekada veoma uspješnih tvrtki iz Subotice, našle su se svega tri, i to u donjem dijelu tablice: »Azotara« (126. mjesto), »Sever holding« (185. mjesto) i »Vodovod i kanalizacija« (186. mjesto).

12. PROSINCA 1922.

Pojavio se prvi broj političkog lista »Istina«. Izlazio je dva puta tjedno – srijedom i petkom. Tijekom 1923., s pojavom inačicom »Igazság«, novine postaju dvojezične. Pokretač, vlasnik i glavni urednik bio je pisac i publicist *Lazar Stipičić*.

12. PROSINCA 1955.

Koncertom »Subotičke filhar-

monije« obilježena je desetogodišnjica njezina poratnog djelovanja. Orkestrom je dirigirao *Zvonimir Ciglić*, novi ravnatelj Muzičke škole. Tijekom minulih desetljeća na koncertima Filharmonije nastupilo je 46 domaćih i solista sa strane, pod ravnanjem sedam dirigenta.

12. PROSINCA 1958.

Obilježena je deseta godišnjica osnutka Gradskog muzeja. Muzejske postave u tom razdoblju vidjelo je preko 30 tisuća posjetitelja, a oko 1.300 učenika sudjelovalo je na praktičnoj nastavi u muzeju.

13. PROSINCA 1687.

U prvu matičnu knjigu rođenih i krštenih u Subotičkom vojnom šancu, nakon protjerivanja Turaka, konačno je ubilježeno i jedno ime muškog djeteta – *Tome*, sin *Jakova Pastorovića* i *Marte*, rođene *Plević*. Kum: *Nikola Meršer*.

13. PROSINCA 1863.

Snažni udari oluje nanijeli su velike štete gradu i okolici. Zimski mraz prorijedio je velike površine pod ozimim usjevima, te ih je na proljeće trebalo presijati. Dvije godine kasnije nezapamćena suša prouzročila je veliku pustoš, glad i bijedu diljem zemlje, pa tako i u Subotici.

13. PROSINCA 1868.

Održana je osnivačka skupština prve banke u Subotici. Novčarsku djelatnost započela je pod nazivom: »Štedionica i narodna banka/Takarékpénztár és Népbank«. Dionički ulozi bili su 50.000, a osnovni ulozi 7.062 forinte. Ukupan promet 1890. godine dostigao je 12.617.633 forinte.

14. PROSINCA 1669.

Poveljom *Lepolda I.* ponovno je

uspostavljena Bačka županija, koja se raspala nakon prodora Turaka u ove krajeve u prvoj polovici XVI. stoljeća. Pouzdanih podataka o prilikama koje su vladale u vrijeme izгона turskih zavojevača iz Bačke uistinu nema, budući da su gradska i županijska pismohrana toga razdoblja uništene – u vrijeme ustanka *Franje II. Rákóczi* (1703.–1711.).

14. PROSINCA 1956.

Na natječaju Saveza židovskih općina Jugoslavije, subotički književnik *István Braun Quasimodo* dobio je prvu nagradu za tročinu tragikomediju »Neobična generalna proba«. Djelo je, kasnije, izvedeno i na mađarskom jeziku na sceni subotičkog kazališta, a kao separat tiskano je u književnom časopisu »Rukovet«.

15. PROSINCA 1855.

Počelo je provođenje uredbe i zemljišnih knjiga, a radi njihova ustrojstva, ovamo je upućen komorski povjerenik *Frigyes Fercsek*. Dvije godine kasnije utemeljen je Sudbeni stol (za katastar). U međuvremenu komesari za klasifikaciju procjenjuju zemljište i posjede, kako bi se što pravičnije izvršila procjena poreskih obveza.

15. PROSINCA 1970.

Kulturno-prosvjetna zajednica Srbije dodijelila je subotičkom kazalištu »Vukovu nagradu« u povodu 25. obljetnice postojanja i postignutih rezultata. Za četvrt stoljeća predstave ovog kazališta vidjelo je oko 3,5 milijuna gledatelja.

15. PROSINCA 2002.

Na skupštini elektora hrvatskih institucija, organizacija i stranke osnovano je Hrvatsko nacionalno vijeće od 35 članova.

Mirisi i okusi hrvatske kuhinje

Dalmacija

Karakteristike tradicionalne kuhinje i njezin identitet stvarani su u doticajima, miješanjima i preklapanjima različitih naroda koji su od 1. stoljeća prolazili ovim krajem: ilirskih i ilirsko-keltskih plemena, starih Rimljana, avarsko-slavenskih plemena, Hrvata, Mlečana, Francuza i Talijana

Od prvih naseljavanja Dalmacije, od neolita (a možda i ranije), stanovnici priobalja i otoka uglavnom su se hranili istim namirnicama kao i mi danas. Arheološki nalazi iz doba Rimskoga Carstva pokazuju da je, uz morske plodove kojima se obilato hranilo, pučanstvo, a osobito aristokracija, rado jelo i divljač i stoku, ali i hranjiva biljna variva.

Lagano, niskokalorično, »na lešo«... Dugovječnost, energičnost i vitka linija »najlipših žena na svitu« živi su dokaz da je ono što unosimo u organizam itekako bitno.

No, čega sve ima na dalmatinskom »pijatu«, tanjuru? Mnoštvo svježeg ili kuhanog povrća, lokalno zelenje, domaći sirevi, naravno puno ribe i svih ostalih morskih plodova (školjke, lignje, hobotnice, jastozi, škampi - na buzaru), a od »jačih« jela razne pašticide ili meso s roštilja.

Ribe (zubatac, lovrata, skuša, srdela) su osnovni izvor proteina. Pripravljaju se na sve zamislive načine: kuha-

ju se, od njih se prave fantastične juhe, brodeti, rižota, bacaju se na gradele, peku u pećnici, mariniraju, usoljavaju.

Od mesa tu je prije svega pršut – dimljeni svinjski but sušen na buri, te janjetina i ovčetina.

DALMATINSKA PAŠTICADA

Potrebni sastojci:

- 1 kg govedine od buta ili pečenice
- 2-3 klinčića
- 4 češnja češnjaka, duguljasto izrezanog
- 5 dag slanine, duguljasto izrezane
- 1 glavica luka, sitno izrezanog
- 2 dl prošeka
- 1 velika žlica pirea od rajčica
- 3 dl vode ili juhe
- sol i papra po okusu

Priprema:

Meso oprati, obrisati i nabosti klinči-

ćima, češnjakom, slaninom – špikanje. Meso posoliti, popapriti i ostaviti ga da stoji cijelu noć. Sutradan zagrijati 4 velike žlice ulja i na njemu dobro prepržiti meso sa svih strana. Dodati luk i pirjati meso dok upije sav sok. Govedinu zaliti prošekom i pireom od rajčica. Kada dobro prokuha, doliti vodu ili juhu i pirjati na laganoj vatri tri sata. Kada je meso gotovo, izrezati ga na tanke ploške, sok ispasirati i preliti preko mesa, kuhati još pola sata. Pašticadu poslužiti s domaćim makaronima ili njokima!

Piše i uređuje: Branka Dulić

ROŽATA

Potrebni sastojci:

- 6 jaja
- 6 žlica šećera
- korica od limuna ili naranče
- malo soka od limuna
- malo ruma
- ½ l mlijeka
- 1 vanilin šećer

Priprema:

Sve sastojke izmiksati i uliti mlijeko. U kalup za pečenje rožate napraviti karamel od 6 žlica šećera. Izmiksane sastojke i mlijeko uliti u karamelizirani kalup za rožatu.

Peći na pari oko 50, 60 minuta na temperaturi od 160 do 180 ° C. Rožatu izvaditi iz kalupa i kad se ohladi poslužiti!

Da bi se kuhinja nazvala dalmatinskom, uz meso i ribu treba poslužiti i dosta povrća: blitve, krumpira, rajčica, artičoka, zelja. Tjestenina, odn. manistra obvezna je u svakodnevnoj kuhinji (njoki, špageti...).

Ako se tomu doda kruh, pečen ispod peke, kako se radio stoljećima unazad, dobiva se jasna slika hedonističkog života Dalmatinaca.

Sa začinima se ne pretjeruje. To se ne odnosi jedino na maslinovo ulje i svježe ili sušeno začinsko bilje, te samonikle trave kojima obiluju mjesta uz obalu. Lovor je gotovo neizbježan, kao i ružmarin, bosiljak, kadulja, dok peršin i češnjak idu uz ribe. Zelene i crne masline, ukiseljene lučice i kapari iznose se na stol pri svakom obroku. Slastice se pojavljuju u obliku rožata, fritula, mandulata, smokvenjaka...

Osobito se raznolikošću vole pohvaliti otočani, tako da s pravom možemo razlikovati bračku kuhinju (specijalitet je vitalac: kobasica od janjećih iznutrica pečena na gradelama ili ražnju), hvarsku (kozji sir u maslinovu ulju, paprenjaci), korčulansku (potušene lignje na šporko), komišku i višku (srdele pečene na štapu; komiška ili viška pogača sa srdelama), pašku kuhinju (paški sir i paška janjetina). Naravno, tu su i kuhinje većih gradova, poput splitske i dubrovačke.

Svi već znaju da riba mora plivati u moru, u ulju i u vinu. Zato je čaša vina dobrodošla kod svakog obroka, a često je i sastavni dio objeda. Hvarski plavac ide uz pečenje i ovčji sir, Primošten proizvodi vrhunsko crveno vino, s Pelješca pak dolaze postup, dingač, carsko vino... Na otoku Korčuli radi se grk. Suhi merlot prija uz većinu jela, a uz deserte, posebice palačinke, najbolje se slaže šibenski prošek.

Naime, desertni liker maraschino, koji se proizvodi u Zadru već stoljećima od autohtone sorte višnje maraske izvezio se na sve carske i kraljevske dvorove još od 18. stoljeća, pa su ga pili i njime nazdravljali najmoćniji vladari svijeta. Po originalnoj, nikada otkrivenoj recepturi proizvodi se i danas u zadarskoj tvornici pića, koja u svojoj arhivi čuva i zanimljive priče iz povijesti toga napitka.

Branka Dulić

POLIKLINIKA

Badaawi

Kardiologija, Ultrazvuk, Gastroskopijska, Laboratorij, Alergotest
Budwig protokol, Akupunktura, Biorezonanca-SCIO, Detox,
Ellman-Radiolalazna kirurgija, EFT, Masaža, Bahove kapi, Bioptron, Magneti i ostalo...

Jelene Čović 28, 24000 Subotica, 024/553-774, 024/567-495, 063/508-813
www.badaawi-su.com, poliklinika@badawi-su.com

Kućni posjeti, prijevoz pacijenata

20 godina sa vama

Novogodišnji popust! od 05.12. do 20. 01. 2012.

PREGLED OPĆE MEDICINE - 900 din, SPECIJALISTIČKI PEDIJATRIJSKI PREGLED - 960 din

SPECIJALISTIČKI GINEKOLOŠKI PREG.: Osnovni (SP+UZV+ KOLP.) - 3150 din. Kompletan (SP+UZV+ KOLP.+PAPA+VS) - 4410 din

Poliklinika za vašu obitelj

OPASNA ZARAZNA BOLEST	UPRAVLJATI PREMA ČEMU; NIŠANITI	POZNATI LITERARNI JUNAK CHARLESA DICKENSA	KEMIJSKI ELEMENT (ZNAK: Ru)	DAŽDEV- NJAK, VODENJAK	SUMPOR	"KONJSKA SNAGA"	ATIFA ODMILA	MAKEDON- SKO KOLO	KUKAC SKARABEJ, BALEGAŠ	TEŠKE PROMETNE NESREĆE	PURETINA U BOSNI	MALA AZIJA (ANADOL, ANATOLIJA)
TENISICE I KOPAČKE												
VRSTA TKANINE					DUBROVAČ- KA ULICA BRODSKE STUBE, SLAZ							
UPALA OČNE ŠARENICE (IRISA)						EPIDEMIJ- SKA BOLEST POREZ						
VELIKA NJIVA								KOLA GLA- DIJATORA ESEDARA KEMIJSKI SPOJEVI				
SUŽENJE KANALA U ORGANIZ- MU							RIJEKA U ANGOLI BIOTOP					
BIVŠI JUBITO MINISTAR, IVICA					RIJEKA U RUSIJI (anagram: MAST) PREVARANT					IVAN LENDL RAVNA POVRŠINA (LAT.)		
PRVO SLOVO ABECEDA		"TO JEST" HOKEJSKA PLOČICA		ISLUŽENI VOJNICI RAZUZ- DANA PIJANKA								
"GENERAL PROGRAM WIPEOUT"			TURSKI GLASNIK JEDVA PRIMJETNA RAZLIKA						MJESTO BLAŽEN- STVA GLAS ŽABE			
... MARIA RILKE						MARKA SPORTSKE OPREME "THE END SECTION"					PRVI VOKAL OBRISALA KRISTA RUPCEM	
KRIŽATI ZNACIMA X, IKSATI								MODEL TOYOTE (...4) CARINAR				ČOVJEK IZ BOSNE
PORTUGAL		MALO TIJELO IZRAZ TJEŠENJA								ENA BEGOVIĆ EVO, ETO		
ZLATO			PO VIDE- NJU (NA MJENICI) AERIRANA VODA						... S ONOGA SVIJETA LUČKI GRAD U JAPANU			
POZNATI FOLKLORNI ANSAMBL IZ SKOPJA ŽIDOVSKO SLOVO (TAV)						ANTIČKA GOZBA S OBOLOM SUDIONIKA CVJETANJE						
UZAK MORSKI PROLAZ							RAČUNAL- NA SLIČICA NJEMAČKI SLIKAR ALTRIPP					
NAŠ BIVŠI MINISTAR, IVAN					NA ZRAKU NADA ŠURJAK					INDIJ RIMSKA ČETVRTICA		
NORVEŠKI MUŠKI POP-TRIO			NAUKA O RAŠĆLA- NJIVANJU "AMPER"									
HIGIJENSKI PAMUK				GOVORNIK ŠTOKA- VICOM								

RJEŠENJE KRIŽALJKE:
sportska obuća, velur, stradun, iritis, kolera, mještina, esed, stenozna, egito, kirin, msta, il, a, tj, veterani, gpw, tatar, raj, rainer, nke, a, iksirati, rav, p, tjelešće, eb, au, a vista, ero, tanec, eranos, lkona, tjesnac, tjesnac, vani, in, a-ha, analitika, vata, štokavac,

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica)
Bruno Anušić, Ljiljana Dulić
Ivan Gregurić, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Josip Stantić,
Thomas Šujić, Tomislav Žigmanov

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

ODGOVORNA UREDNICA:

mr. sc. Jasminka Dulić
e-mail: hrurednik@tippnet.rs

POMOĆNIK I ZAMJENIK

ODGOVORNE UREDNICE:
Zvonko Sarić
e-mail: zsarić@hrvatskarijec.rs

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić (Podunavlje)
Davor Bašić Palković (kultura)
e-mail: dbpalkovic@hrvatskarijec.rs
Dušica Dulić (novinarka)
e-mail: dusicad@hrvatskarijec.rs
Slavica Mamužić (novinarka)
e-mail: smamuzic@hrvatskarijec.rs
Zvonimir Perušić (ekonomija i redaktura)
e-mail: zperusic@hrvatskarijec.rs
Dražen Prčić (sport i zabava)
e-mail: dprcic@hrvatskarijec.rs
Nada Sudarević (fotografije)
Željka Vukov (društvo)
e-mail: zvukov@hrvatskarijec.rs
Mirko Kopunović (dopisništva i korektura)
e-mail: mkopunovic@hrvatskarijec.rs
Jelena Ademi (tehnički prijelom)

TEHNIČKI UREDNIK:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković-Lamić
Josip Horvat

LEKTOR: Vladan Čutura

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78
++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: »Rotografika«
doo Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизација
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

I cokla je svjedočila o statusu

Sve do prije pedesetak godina većina kuća u Sonti građena je od zemljanog naboja. Samo najimućniji, poglavito Švabe, ali i pokoji dobrostojeći Šokac za svoje obitelji su zidali kuće od opeke.

Kuća na fotografiji zidana je 1928. godine. Smještena je na uglu današnjih ulica Marka Oreškovića i Jovana Jovanovića Zmaja, a u vrijeme gradnje bila je jedna od najvećih i najljepših u tadašnjem Trećem sokaku. Poput većine ostalih kuća godinama je, sve do današnjih dana kad u njoj žive i održavaju je ostarjele vlasnice *Marica* i *Kata Zec*, Sonćanima znane kao Roždine, odisala labuđom bjelinom. Bez obzira na veličinu, od početka se od okolnih kuća izdvajala izgledom fasade. Prozori su bili veliki, dvokrilni, zaštićeni kapcima sa žaluzinama, a bojili bi se, kao i vrata, uljanom bojom, kako bi se zaštitili od vanjskih vremenskih utjecaja.

Kako bi u vrijeme jačih oborina kapljice vode, koje su se odbijale od zemlje, ostavljale traga na donjem dijelu fasade, snaše su se dosjetile jadu i počele bojiti coklu uljanom bojom. Samo su rijetki, imućni poput obitelji Zec, uredili fasade na način vidljiv na fotografiji. O njihovom materijalnom

statusu svjedočili su ornamentima oko prozora, pod krovom i između prozora. Ispod prozora su mramorni ispusti, a i cokla je mramorna. S obzirom da na tržištu u vrijeme gradnje ove kuće nije bilo raznih vrsta lijepka, za lijepljenje cikle od mramornih ploča majstori su sami pripremali pomoćne materijale. Cementna smjesa, kako god bila pripravljena, uvijek bi tijekom sušenja povlačila za sobom dio podloge i na taj način bi se ploča ne samo odvajala, nego bi za sobom povukla i sloj zida. Zbog toga su stari majstori smjesu pripremali od gline i vapna. U samo njima znanom omjeru u pripremljenu jamu stavljala se smjesa gline i negašenog vapna.

Dodavanjem potrebne količine vode, uz stalno miješanje, procesom gašenja vapna dobivala bi se kompaktna smjesa žućkaste boje, gustoće meda, koja bi trebala odstojati jedan dan kako bi uzavrela. Tako pripremljena i ponovno dobro promiješana smjesa nanosila bi se na površinu zida, a na nju bi se postavila mramorna ploča, na isti način i druga, vodeći računa da između njih postoji razmak od dva do tri mm, kako bi i tu ušla smjesa za lijepljenje. Tako nalijepljene ploče »potkajlale« bi se daskama i stupićima, koji bi se skidali nakon osam dana.

Mramorna se cokla kasnije lako održavala. Poslije svakog pljuška cokla bi se samo obrisala i uložila petrolejskom smjesom, koja se prodavala za tu namjenu.

Zanimljivost na ovoj fotografiji je što cokla nije jedna cjelina. Na mjestu gdje nema mramorne ploče, a ugrađen je prozor drugačiji od ostalih, nekada su bila vratašca. Ranih

sedamdesetih godina prošloga stoljeća vlasnici su vratašca zazidali. Tako ova kuća nije, poput većine u selu, teret svojih godina pokrila novim slojevima »šminke« i umjetnom ljepotom. Zadržala je stari sjaj, zadržala je patinu svojih godina, ali je zadržala i dušu, udahnutu od više generacija starih gazdarica i mladih udavača iz vremena koja je većina zaboravila.

JP SUBOTICA-TRANS

PUTUJTE S **JP »SUBOTICA-TRANS«** NA MEĐUNARODNOJ LINIJI:
SUBOTICA-NOVI SAD-ZAGREB I OSTVARITE ZNAČAJNE POPUSTE.
POLASCI U 8,00 h SVAKOG DANA IZ SUBOTICE I ZAGREBA.

CIJENA KARATA:

DJECA DO 6 GODINA – VOZE SE BESPLATNO.

DJECA OD 6-12 GODINA (POPUST OD 50%) – 1.425,00 DINARA

STUDENTI:

JEDAN SMJER (POPUST OD 20%) – 2.280,00 DINARA.

POVRATNA (POPUST OD 30%) – 3.990,00 DINARA.

OSTALI:

JEDAN SMJER – 2.850,00 DINARA.

POVRATNA (POPUST OD 15%) – 4.845,00 DINARA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

Tel.: 024/555-566

OBILJEŽEN MIKULAŠ U CRKVAMA, VRTIĆIMA, DOMOVIMA

Bio nam je sveti Nikola...

Utorak je bio veeeeeliki dan. Velik po svim kriterijima. U utorak je bio sveti Nikola. A gdje je bio? Ili je bolje pitati - gdje sve nije bio? Čudo je taj Sveti Nikola. Do svakoga je stigao. Naravno, samo do dobre djece... Mada je i za one »druge« imao pripremljen dar... Ako se to uopće može nazvati darom.

A pripreme su bile duge i vrlo bitne. Čizmice ste predano i zdušno očistili tu večer. Nekoliko dana prije svi ste, vjerujem, napisali pismo, a tjednima prije toga osobito ste se trudili biti dobri. Znam neke koji su tu večer ranije legli kako bi Mikulaš mogao nesmetano doći.

Bilo kako bilo, sveti Nikola je i ove godine došao u naše domove, crkve, škole, udruge. Kako je bilo, pogledajte na fotografijama.

Pismo svetom Nikoli

Dragi sveti Nikola, ja sam očistila svoje roze čizmice da bi mi ti u njih stavio dar. Za poklon želim da uvijek budeš uz mene i pomažeš mi u školi. Daj mi, molim te, i jednu barbiku s kojom ću moći otići kod Dančike i zajedno s Katarinom igrati se barbikama.

Aleksandra Poljaković,
5. razred, OŠ »Pionir« Stari Žednik

Životopis

Svi znamo da Sveti Nikola donosi darove dobroj djeci, ali upoznajmo se malo i s njegovim životopisom.

Nikola je rođen u 3. stoljeću u gradu Patara, na prostoru današnje Turske, u bogatoj obitelji. Njegovi su roditelji umrli od kuge dok je Nikola još bio dječak te su mu ostavili mnogo novca. Bogati dječak otišao je živjeti kod svog ujaka koji je bio svećenik i odgajao ga u vjeri. Svo svoje bogatstvo Nikola je već tada počeo dijeliti sa siromašnima, ali na način da oni nisu znali tko im je dobročinitelj. Sveti Nikola je uvijek vodio brigu o ljudima, pa je tako pomagao siromašnom susjedu ubacujući mu novac kroz prozor, kako bi ovaj uspio udati kćeri.

Ubrzo je Nikola osjetio Božji poziv da postane svećenik. U to doba bio je tek tinejdžer, pa su ga svi hvalili i poznavali kao »svećenika dječaka«. Nastavio je pomagati ljudima, ali uvijek u tajnosti. Nije želio nikakvu slavu, pažnju ni zahvalnost.

Adventski sajam u
OŠ »Matija Gubec«

Učenici Osnovne škole »Matija Gubec« iz Tavankuta svoju su radost zbog dolazećih božićnih blagdana iskazali prigodnim programom i prodajnom izložbom »Adventski vašar«, održanom u ponedjeljak u prostorijama ove škole.

Djeca su plesom, pjesmom i glumom pokazala da u adventsko vrijeme s veseljem očekuju božićne i novogodišnje blagdane.

Izradom božićnih ukrasa pozabavili su se proteklih nekoliko tjedana, a kako je sajam bio prodajnog karaktera, dvoranu za tjelesni odgoj su, osim djece, ispunili članovi njihovih obitelji koji su došli pogledati što se sve na sajmu može kupiti. Prodajne štandove prekrilo je šarenilo božićnih čestitki, kolača, ukrašenih borova, te brojnih drugih zanimljivih prigodnih ukrasa. Cijene su, u odnosu na uloženi dječji trud, bile prava sitnica, a sav prihod od prodaje bit će, kao i proteklih godina, namijenjen nabavi opreme koja će omogućiti suvremeniju nastavu u školi.

Nakon zabavnog programa u tavankutskoj je školi otvoren Klub »Mjesečina 9«, u cilju aktiviranja mladih u selu radi smanjenja maloljetničke delikvencije. Tako će djeca moći svoje slobodno vrijeme iskoristiti za druženje i rekreativne aktivnosti poput pikada, te stolnog tenisa i nogometa.

Marija Matković

TRADICIJA SE NASTAVLJA...

Otvorena izložba božićnjaka i božićna izložba

Na čelu božićnog stola, ispod svake bunjevačke grane bora nalazi se božićnjak, pleteni kolač s figuricama od tijesta.

U vestibulu Gradske kuće otvorena je izložba božićnjaka. Da naši stari nemaju što brinuti - hoće li ovaj divni običaj opstati, pokazuje veliki broj božićnjaka koje su izradili najmlađi. I ove je godine nemali broj djece sudjelovao u radionici izrade božićnjaka. Lijepo ih je bilo vidjeti kako uz majke i mame uče, trude se i prave svoje figurice, ali i one koji su sudjelovali u programu otvorenja. Bravo za svu djecu koja su na bilo koji način doprinijela da uspije ova izložba. Naša »grana« neће usahnuti, a tradicija će se nastaviti.

VIJESTI IZ KNJIŽNICE

Božićno-novogodišnje radionice i obrade lektire

Tijekom prošloga tjedna Dječji odjel Gradske knjižnice bio je u znaku lektire. Naime, učenici III. c razreda OŠ »Ivan Milutinović« su skupa sa svojom učiteljicom **Danijelom Romić** 30. studenoga posjetili knjižnicu, gdje su sudjelovali na satu obrade lektire »Vlak u snijegu« autora **Mate Lovraka**. Dva dana kasnije, nešto stariji njihovi prijatelji iz V. h odjela OŠ »Matko Vuković«, te njihove nastavnice **Sanela Šefer** i **Antonija Borić**, razgovarali su o djelu **Zlatka Krilića** »Zabranjena vrata«.

Uz pomoć informatrice knjižnice **Bernadice Ivanković**, u okruženju prepunom raznovrsnih knjiga, na nešto drugačiji način su obradili nastavnu jedinicu iz lektire.

Pošto im se ovaj način rada svidio, odmah su zakazali i sljedeći susret.

9. prosinca 2011.

Božićno-novogodišnja radionica u Gradskoj knjižnici

Iz Gradske knjižnice pozivaju svu zainteresiranu djecu da sudjeluju u božićno-novogodišnjim kreativnim radionicama koje će biti organizirane u prostorijama knjižnice 17. prosinca 2011. godine, u subotu. Početak je u 9 i 11 sati, a u ovisnosti od zainteresiranosti organizirat će se i treća radionica u 13 sati. Prijave se primaju putem telefona 553-115 ili osobno na Dječjem odjelu. Cijena je 150 dinara, a ograničen je broj mjesta.

Ukoliko volite kreativne radionice, prijavite se na vrijeme!

KALENDAR BITNIH DATUMA KALENDAR za idući tjedan

- 9. prosinca - Međunarodni dan borbe protiv korupcije
- 10. prosinca - Svjetski dan ljudskih prava – UN
- 10. prosinca - Međunarodni dan prava životinja
- 11. prosinca - Svjetski dan UNICEF-a
- 11. prosinca - Međunarodni dan planina

**PETAK
9.12.2011.**

06:07 Najava programa
06:12 Trenutak spoznaje (R)
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:05 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
07:35 Vijesti
07:40 Dobro jutro, Hrvatska
09:12 Vijesti iz kulture (R)
09:20 Vijesti
09:30 Bruxelles: Potpisivanje pristupnog ugovora
11:15 Oprah show
12:00 Dnevnik
12:30 Kad zavolim, vrijeme stane - telenovel
13:20 Sve će biti dobro, serija
14:05 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
14:15 Drugo mišljenje
14:50 Alisa, slušaj svoje srce
15:35 Koreograf Branko Šegović, emisija pučke i predajne kulture
16:05 Skica za portret
16:25 Hrvatska uživo
17:00 Vijesti
17:15 Globalno sijelo
18:00 Iza ekrana
18:30 Od Lark Risea do Candleforda 4, serija
19:30 Dnevnik
20:05 Potpisivanje pristupnog ugovora - posebna emisija
21:05 Dokumentarni film
21:55 Dnevnik 3
22:20 Vijesti iz kulture
22:25 Peti dan, talk show
23:20 Filmski maraton: Upoznajte Joea Blacka, američki film
02:15 Filmski maraton: Probuđeno zlo, britanski film (R)
03:45 Šaptač psima 5
04:35 Reprizni program
05:20 Skica za portret
05:25 Globalno sijelo (R)

06:15 Najava programa
06:20 Kad zavolim, vrijeme stane - telenovela (R)
07:05 Pipi Duga Čarapa, (R)
07:30 Gladijatorska akademija, crtana serija
07:55 Mala TV
--:-- TV vrtić: Mačka
--:-- Zauvijek prijatelji: Svemirci, crtani film
--:-- Tajni dnevnik patke Matilde: Gica rokerica (R)
08:25 Connor na tajnom zadatku 2, serija
08:50 Školski sat: Zdenko Bašić

09:35 Crno proročanstvo, serija za mlade
10:00 Alisa, slušaj svoje srce - telenovela (R)
10:45 Narednik u obitelji, američki film
12:05 Fotografija u Hrvatskoj
12:15 Jelovnici izgubljenog vremena
12:35 Paralele (R)
13:00 Kako je Vojtjeh tražio istinu, dok. film (R)
13:25 Pola ure kulture
13:50 Drugi format (R)
14:35 H2O Uz malo vode! 3
15:00 Edgemont 4, serija
15:25 Školski sat: Zdenko Bašić (R)
15:55 Puni krug (R)
16:10 Rupert, crtana serija
16:20 Mala TV (R)
--:-- TV vrtić: Mačka (R)
--:-- Zauvijek prijatelji: Lavina, crtani film
--:-- Tajni dnevnik patke Matilde: Gica rokerica (R)
16:50 Hej, Kitty - crtana serija
17:05 Šaptač psima 5
18:00 Regionalni dnevnik
18:20 Županijska panorama
18:35 Briljanteen
19:15 Crtani film
19:30 Glazba, glazba... pop
20:00 Premijera tjedna: Moja grčka avantura, američki film
21:35 Prljavi seksi novac 2
22:20 Svjetsko rukometno prvenstvo (Ž): Hrvatska - Argentina, prijenos
00:00 Szczecin: Europsko prvenstvo u plivanju u malim bazenima, snimka
00:45 Vrijeme je za jazz: The Butchers
01:45 Retrovizor: Trava zelena 2, serija (R)
02:15 Retrovizor: Bez traga 7, serija (R)
02:55 Noćni glazbeni program

06:20 Bakugan, crtana serija
06:45 Jagodica Bobica
07:10 Roary, crtana serija
07:25 Bumba, crtana serija
07:40 Ptica trkačica
08:05 TV izlog
08:30 Nate Berkus Show
09:15 Kad lišće pada, serija R
10:10 Ljubav i kazna, serija R
11:10 Inspektor Rex, serija R
12:10 IN magazin R
13:00 Larin izbor, serija R
14:00 Teresa, serija
16:00 Inspektor Rex, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada, serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Ljubav i kazna, serija

22:00 Zločesti dečki 2 film
00:45 Klik - za savršen život, igrani film R
02:45 Poljubac za pamćenje, igrani film
04:20 Ezo TV, tarot show
05:50 Kraj programa

06.40 RTL Danas, informativna emisija (R)
07.15 Imperatriz, telenovela (R)
08.15 Dragon Ball Z, animirani film (R)
08.40 PopPixie, crtani film
08.55 Ekkluziv Tabloid, magazin (R)
09.35 Cobra 11, akcijska serija (dvije epizode)
11.30 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
12.20 Imperatriz, telenovela (dvije epizode)
14.05 Krv nije voda, serija
15.00 Cobra 11, akcijska serija (dvije epizode)
16.55 RTL 5 do 5
17.05 Večera za 5, lifestyle emisija
18.00 Ekkluziv Tabloid, magazin
18.30 RTL Danas
19.05 Krv nije voda, serija
20.00 TV premijera: Step up 2, igrani film, romantična drama
21.55 Zovodnik, igrani film, romantična komedija
00.00 X-Men, igrani film, znanstveno-fantastični
01.55 Astro show, emisija uživo
02.55 RTL Danas, (R)
03.30 Ubojite namjere, film, kriminalistički (R)

**SUBOTA
10.12.2011.**

05:55 Najava programa
06:00 Drugo mišljenje (R)
06:45 Iza ekrana (R)
07:15 Koreograf Branko Šegović, emisija pučke i predajne kulture (R)
07:45 Hrvatska kronika BiH
08:00 Vijesti
08:05 Kinoteka - ciklus klasičnog vesterna: Dva jahača, američki film
09:50 Vijesti iz kulture (R)
10:00 Vijesti
10:10 Kućni ljubimci
10:45 Putopisni dok.film
11:15 Normalan život, emisija
12:00 Dnevnik
12:30 Veterani mira, emisija
13:15 Prizma
13:57 Duhovni izazovi, međureligijski magazin

14:30 Eko zona
14:55 Prirodni svijet 4: Crni medvjedi iz North Woodsa
15:45 Jelovnici izgubljenog vremena
16:05 Euromagazin
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti
17:20 Reporter: Izgubljeni u vjeri
18:25 Lijepom našom: Nedelišće
19:15 LOTO 7/39
19:30 Dnevnik
20:05 Ples sa zvijezdama
22:00 Vijesti
22:20 Vijesti iz kulture
22:30 Che - Argentinac, američko-španjolsko-francuski film
00:45 Filmski maraton: Crveni zmaj, američko-njemački film (R)
02:45 Filmski maraton: Stvor, američki film
04:30 Reporter: Izgubljeni u vjeri (R)
05:30 Skica za portret

07:00 Panorame turističkih središta Hrvatske
07:45 Najava programa
07:50 Patak Frka, crtana serija (R)
08:15 Djevojčica iz budućnosti 2, serija
08:40 Mala TV (R)
--:-- Baltazar: Najveći snjegović, crtani film
--:-- Danica i lasica
--:-- Čarobna ploča - 7 kontinenta: Južna Amerika (R)
09:10 Trolovi, crtana serija
09:35 ni DA ni NE: Smrtna kazna (R)
13:05 Fotografija u Hrvatskoj
13:25 Premijera tjedna: Moja grčka avantura, ameirčki film
15:00 KS automagazin
16:00 4 zida
16:40 Zadar: Vaterpolo, Kup Hrvatske: Primorje EB - Jug CO, prijenos polufinala
18:00 Szczecin: Europsko prvenstvo u plivanju u malim bazenima, prijenos
20:05 Poker u Jalti 1945, dokumentarni film
20:55 Lov u Bosni, američki film
22:35 Fringe - Na rubu 1, serija (R)
23:25 Fringe - Na rubu 1, serija (R)
00:15 Roy Orbison: Crno-bijela večer
01:20 Klasični arhiv: Arthur

Rubinstein
02:35 Noćni glazbeni program

06:00 TV izlog
06:15 U sedmom nebu, serija
08:00 Bakugan, crtana serija R
08:25 Roary, crtana serija R
08:40 Peppa, crtana serija
08:55 Beyblade metal fusion
09:20 Winx, crtana serija
09:45 Božićna vila, crtani film
10:35 Frikovi, serija
11:35 Larin izbor, serija R
13:35 Pustolovine Plutona Nasha, igrani film
15:30 Slatki Božić, kulinarski show
16:00 Proverjeno, R
17:00 Vijesti Nove TV
17:10 Supertalent, show R
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 MEGA HIT: Spider-man 3, igrani film
22:25 Boks, uvodna emisija
22:55 Boks: V. Kličević vs. J.M. Mormeck, prijenos
00:00 Boks - odjavna emisija
00:05 Zločesti dečki 2 film R
02:45 Grih, igrani film
04:25 Ezo TV, tarot show
05:50 Kraj programa

05.40 RTL Danas, informativna emisija (R)
06.15 Crvene kapice, animirani film
06.40 X-Men, animirani film
07.05 PopPixie, animirani film (dvije epizode) (R)
07.45 Učilica, kviz za djecu
08.20 Ruža vjetrova, dramska serija (dvije epizode) (R)
11.20 Rent-a-kid, igrani film, komedija
12.05 TV event: Stupovi zemlje, povijesna drama (dvije epizode) (R)
14.15 Roditelji, igrani film, humorna drama
16.35 Na visokoj nozi, dramska serija (dvije epizode)
18.30 RTL Danas
19.10 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
20.00 D-War, igrani film, akcijski/fantazija
21.50 TV premijera: Ubrzanje 2: Visoki napon, igrani film, akcijski
23.35 Uljezova odmazda, igrani film, akcijski
01.40 Astro show, emisija uživo
02.40 RTL Danas, (R)
03.15 X-Men, igrani film, znanstveno-fantastični

**NEDJELJA
11.12.2011.**

05:50 Najava programa
 05:55 Duhovni izazovi, (R)
 06:20 Euromagazin (R)
 07:00 Pipi Duga Čarapa, crtana serija (R)
 07:25 Mala TV (R)
 ---: TV vrtić: Krtica papučarica
 ---: Brllog: Kormorani
 ---: Tajni dnevnik patke
 Matilde: Gica rokerica (R)
 07:55 Vijesti iz kulture (R)
 08:00 Vijesti
 08:05 Prijatelji 3
 09:00 Vesele trojke
 09:25 Hamtaro, crtana serija (R)
 10:00 Vijesti
 10:15 Poirot 2, serija
 11:10 Opera box
 11:40 manjinski MOZAIK
 12:00 Dnevnik
 12:25 Plodovi zemlje
 13:25 Split: More
 14:00 Nedjeljom u dva
 14:55 Mir i dobro
 15:25 David, mini-serija
 17:00 Vijesti
 17:20 Vrtlarica
 17:45 Pjevaj moju pjesmu, glazbeni game show
 19:15 LOTO 6/45
 19:30 Dnevnik
 20:05 Sve u 7!, kviz
 21:00 Loza, TV serija
 21:50 Vijesti
 22:05 Vijesti iz kulture
 22:15 Oko globusa, vanjsko politički magazin
 22:50 Šetnja gradom: Beč, dokumentarni film
 23:35 Nedjeljom u dva
 00:35 Poirot 2, serija (R)
 01:30 David, mini-serija
 03:00 Vrtlarica
 03:25 Lijepom našom: Nedelišće (R)
 04:20 Oko globusa, vanjsko politički magazin (R)
 04:50 Plodovi zemlje (R)

06:50 Najava programa
 06:55 Zlatna kinoteka: Biblija... U početku, američko-talijanski film (R)
 09:50 Portret Crkve i mjesta
 10:00 Subotica: Misa, prijenos (Dan majki)
 11:30 Filmska matineja: Zmajevno srce, američki film
 13:55 Magazin nogometne lige prvaka
 15:05 Olimp
 15:55 Zadar: Vaterpolo, Kup Hrvatske - finale
 17:10 Rukomet, Seha liga: CO

Zagreb - Nexa, prijenos
 18:45 Szczecin: Europsko prvenstvo u plivanju u malim bazenima, prijenos
 20:00 Ciklus filmskog spektakla: Anna i kralj, američki film
 22:35 Posebni dodaci
 23:05 Filmski boutique: Smrt gospodina Lazarescu, rumunjski film
 01:35 Noćni glazbeni program

05:50 I tako to..., serija
 06:40 Smallville, serija
 07:35 Bakugan, crtana serija R
 08:00 Roary, crtana serija R
 08:15 Peppa, crtana serija
 08:30 Beyblade metal fusion
 08:55 Winx, crtana serija
 09:20 Mladi Herkul, crtani film
 09:55 Automotiv Lifestyle
 10:25 Magazin Lige prvaka
 10:55 ZelenJava, magazin
 11:25 Televizijska posla, serija
 12:25 Svi mrze Chrisa, serija
 12:55 Savršeni dan, igrani film
 14:35 10 sekundi za bijeg, igrani film
 16:25 Spider-man 3, igrani film R
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:10 Spider-man 3, igrani film R - nastavak
 19:05 INA Plave vijesti
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:05 Supertalent - uživo, show
 22:30 Red Carpet, showbiz magazin
 23:45 Za ljubav je potrebno dvoje, igrani film
 01:35 Grijeh, igrani film R
 03:15 Televizijska posla, serija R
 04:05 Svi mrze Chrisa, serija R
 04:30 Red Carpet, showbiz magazin R
 05:35 I tako to..., serija R
 06:20 Kraj programa

06:00 RTL Danas, informativna emisija (R)
 06:35 Crvene kapice, animirani film
 07:05 X-Men, animirani film
 07:30 PopPixie, crtani film (tri epizode) (R)
 08:25 Ruža vjetrova, dramska serija (dvije epizode) (R)
 10:30 Rijeka, film, drama
 12:50 TV event: Stupovi zemlje, povijesna drama (dvije epizode) (R)
 14:55 Prašćić Babe u gradu, film, obiteljski (R)
 16:45 Discovery: Preživjeti

HRT1 11.12.2011. 17:20, 03:00 VRTLARICA

U Vrtlarici pogledajte:

Zašto je važno hraniti ptice, kako izraditi božićne aranžmane, mogu li se limun i češnjak združiti u borbi protiv prehlade te zašto su ciklame idealne zimske cvjetnice.

Autor: Kornelija Benyovsky

Šoštarić

Snimatelj: Nino Šoštarić

Redatelj: Nino Šoštarić

divljinu - Artički krug, dokumentarna serija
 17.40 Ekkluziv Vikend, magazin
 18.30 RTL Danas
 19.10 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
 20.00 Tesna koža 4, igrani film, komedija
 21.45 CSI: Miami, kriminalistička serija (tri epizode)
 00.25 Astro show, emisija uživo
 01.25 RTL Danas, (R)
 02.00 Uljezova odmazda, igrani film, akcijski

PONEDJELJAK 12.12.2011.

05:37 Najava programa
 05:42 Split: More (R)
 06:12 Mir i dobro (R)
 07:00 Dobro jutro, Hrvatska
 07:05 Vijesti
 07:10 Dobro jutro, Hrvatska
 07:35 Vijesti
 07:40 Dobro jutro, Hrvatska
 09:02 Ludi od ljubavi 1, serija
 09:52 Vijesti iz kulture (R)
 10:00 Vijesti
 10:10 Na vodenome putu 5: Sankt Peterburg, dokumentarna serija
 11:10 Blago svjetskih tržnica, dokumentarna serija
 11:40 Kulturna baština
 12:00 Dnevnik
 12:30 Kad zavolim, vrijeme stane - telenovela
 13:20 Sve će biti dobro, serija

14:05 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
 14:20 Treća dob, emisija za umirovljenike
 14:50 Alisa, slušaj svoje srce
 15:35 Glas domovine
 16:05 Kulturna baština
 16:25 Hrvatska uživo
 17:00 Vijesti
 17:45 8. kat, talk show
 18:30 Od Lark Risea do Candleforda 4, serija
 19:30 Dnevnik
 20:05 TV Bingo
 20:30 Provodi i sprovodi, humoristična serija
 21:05 Puls Hrvatske
 22:20 Svijet profita
 22:55 Dnevnik 3
 23:20 Vijesti iz kulture
 23:25 Neka samo sniježi, dokumentarni film
 00:20 Arthur Rubinstein, glazbeno-dokumentarna emisija
 01:15 Dr. House 6, serija (R)
 02:00 Žica 4, serija (R)
 02:55 Skica za portret
 03:00 Svijet profita
 03:30 Glas domovine (R)
 04:00 Blago svjetskih tržnica, dokumentarna serija (R)
 04:30 Ludi od ljubavi 1, serija
 05:20 8. kat, talk show (R)

06:15 Najava programa
 06:20 Kad zavolim, vrijeme stane - telenovela (R)
 07:05 Pipi Duga čarapa, (R)
 07:30 Gladijatorska akademija, crtana serija
 07:55 Mala TV

08:25 Connor na tajnom zadatku 2, serija za djecu
 08:50 Školski sat: Rijeke Hrvatske
 ---: Ton i ton: Ritam bubnja i sjaj metala
 09:35 Crno proročanstvo, serija
 10:00 Alisa, slušaj svoje srce - telenovela (R)
 10:45 Pjevaj moju pjesmu, glazbeni game show (R)
 12:15 Vrtlarica (R)
 12:40 Jelovnici izgubljenog vremena (R)
 13:00 Gospodica medvjedica, njemačko-kanadski film
 14:30 H2O Uz malo vode! 3
 14:55 Edgemont 4, serija
 15:20 Školski sat: Rijeke Hrvatske (R)
 15:50 Ton i ton: Ritam bubnja i sjaj metala (R)
 16:05 Rupert, crtana serija
 16:20 Mala TV (R)
 16:50 Hej, Kitty - crtana serija
 17:05 Šaptač psima 5
 18:00 Regionalni dnevnik
 18:20 Županijska panorama
 18:35 Mijenjam svijet
 19:05 Pipi Duga Čarapa, (R)
 19:30 Garaža: Zoran Predin i Matija Dedić
 20:00 Život ide dalje 3, serija
 20:45 Dr. House 6, serija
 21:30 CSI: Las Vegas 10
 22:15 CSI: Las Vegas 10
 23:05 Žica 4, serija
 00:15 Traumatologija
 00:40 Retrovizor: Hitna služba 15, serija
 01:25 Retrovizor: Trava zelena 2, serija (R)
 01:55 Retrovizor: Bez traga 7, serija (R)
 02:40 Noćni glazbeni program

06:20 Bakugan, crtana serija
06:45 Jagodica Bobica
07:10 Roary, crtana serija
07:25 Bumba, crtana serija
07:40 Ptica trkačica
08:05 TV izlog
08:20 Nate Berkus Show,
09:15 Kad lišće pada, serija R
10:10 Ljubav i kazna, serija R
12:10 Inspektor Rex, serija R
13:10 IN magazin R
14:00 Teresa, serija
16:00 Inspektor Rex, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada, serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Ljubav i kazna, serija
21:00 Larin izbor, serija
22:05 Večernje vijesti
22:25 Potkupljivač, igrani film
00:30 10 sekundi za bijeg,
igrani film R
02:10 Seinfeld, serija 35/180
02:35 Heroji, serija 16/19
03:20 Ezo TV, tarot show
04:20 Za ljubav je potrebno
dvoje, igrani film R
05:50 IN magazin R
06:20 Kraj programa

06:30 RTL Danas, (R)
07:10 Dragon Ball Z, (R)
07:40 PopPixie, crtani film
07:50 Cobra 11, akcijska serija
(dvije epizode)
10:00 Ekkluziv Vikend,
magazin (R)
10:45 Večera za 5, lifestyle
emisija (R)
11:35 Imperatriz, telenovela
(dvije epizode)
13:15 Ruža vjetrova, serija (R)
14:10 Krv nije voda, serija (R)
15:00 Cobra 11, akcijska serija
(dvije epizode)
16:55 RTL 5 do 5
17:05 Večera za 5, lifestyle
emisija (R)
18:00 Ekkluziv Tabloid,
magazin
18:30 RTL Danas
19:05 Krv nije voda, serija
20:00 Ruža vjetrova, serija
21:00 TV EVENT: Stupovi
zemlje, igrani film,
povijesna drama
22:05 Sahara, igrani film,
avanturistički (R)
00:25 RTL Vijesti
00:40 CSI: Miami, serija
(dvije epizode)
02:20 Astro show, emisija uživo
03:20 CSI: Miami, serija (R)
04:05 RTL Danas, (R)

UTORAK
13.12.2011.

06:02 Najava programa
06:07 Treća dob, emisija za
umirovljenike (R)
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:05 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:57 Ludi od ljubavi 1, serija
09:53 Vijesti iz kulture (R)
10:00 Vijesti
10:10 Na vodenome putu 5,
dokumentarna serija
11:10 Oprah show
12:00 Dnevnik
12:30 Kad zavolim, vrijeme
stane - telenovela
13:20 Sve će biti dobro, serija
14:05 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
14:20 Među nama
14:50 Alisa, slušaj svoje srce
15:35 Znanstvena petica
16:25 Hrvatska uživo
17:00 Vijesti
17:45 8. kat, talk show
18:30 Od Lark Risea do
Candleforda 4, serija
19:30 Dnevnik
20:05 Sve u 7!, kviz
21:00 To je Europa
21:30 U Europi: 1917. -
Rusija, dok. serija
22:10 Otvoreno
22:55 Dnevnik 3
23:30 Ciklus europskog filma
- suvremeni rumunjski
film: California dreamin'

06:15 Najava programa
06:20 Kad zavolim, vrijeme
stane - telenovela (R)
07:05 Pipi Duga čarapa, (R)
07:30 Gladijatorska
akademija, crtana serija
07:55 Mala TV
08:25 Connor na tajnom
zadatku 2, serija za djecu
08:50 Školski sat: Što nam je
ostalo od blagdana
--- Navrh jezika: Treba li
staru hrvatsku
književnost prevoditi?
09:35 Crno proročanstvo, serija
10:00 Alisa, slušaj svoje srce -
telenovela (R)
10:45 Prizma, (R)
11:30 Glas domovine (R)
12:35 Marlowe, pas policajac
- američki film
14:00 H2O Uz malo vode! 3,
serija za mlade
14:25 Edgemont 4, serija
14:50 Michael Bublé

TV Special
15:35 Školski sat: Što nam je
ostalo od blagdana (R)
16:10 Navrh jezika: Treba li
staru hrvatsku
književnost prevoditi? (R)
16:20 Mala TV (R)
16:50 Hej, Kitty - crtana serija
17:05 Šaptač psima 5
18:00 Regionalni dnevnik
18:20 Županijska panorama
18:30 Košarkaški Eurokup:
Cedevita - Spartak,
prijenos
20:25 Čokolada, britanski film
22:30 CSI: Las Vegas 10
23:20 Žica 4, serija
00:15 Retrovizor: Hitna služba
15, serija
01:00 Retrovizor: Trava
zelena 2, serija (R)
01:30 Retrovizor: Bez traga 7,
serija (R)
02:10 Noćni glazbeni program

06:20 Bakugan, crtana serija
06:45 Jagodica Bobica
07:10 Roary, crtana serija
07:25 Bumba, crtana serija
07:40 Ptica trkačica
08:05 TV izlog
08:20 Nate Berkus Show
09:15 Kad lišće pada, serija R
10:10 Ljubav i kazna, serija R
11:10 Inspektor Rex, serija R
12:10 IN magazin R
13:00 Larin izbor, serija R
14:00 Teresa, serija
16:00 Inspektor Rex, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada, serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Ljubav i kazna, serija
21:00 Larin izbor, serija
22:05 Večernje vijesti
22:25 Dozvola za vjenčanje,
igrani film
00:15 Potkupljivač, film R
02:15 Seinfeld, serija
02:40 Heroji, serija
03:25 Ezo TV, tarot show
04:25 Heroji, serija R
05:10 Nate Berkus Show
05:55 IN magazin R
06:20 Kraj programa

06:50 RTL Danas, (R)
07:25 Dragon Ball Z, (R)
07:55 PopPixie, crtani film
08:05 Cobra 11, akcijska serija
(dvije epizode)
10:15 Ekkluziv Tabloid,
magazin (R)
10:45 Večera za 5, lifestyle
emisija (R)
11:35 Imperatriz, telenovela
(dvije epizode)

13:15 Ruža vjetrova, serija (R)
14:10 Krv nije voda, serija (R)
15:00 Cobra 11, akcijska serija
(dvije epizode)
16:55 RTL 5 do 5
17:05 Večera za 5, lifestyle
emisija (R)
18:00 Ekkluziv Tabloid,
magazin
18:30 RTL Danas
19:05 Krv nije voda, serija (R)
20:00 Ruža vjetrova, serija
21:00 TV EVENT: Stupovi
zemlje, igrani film,
povijesna drama
22:00 Golfbreker, igrani film,
komedija
23:55 RTL Vijesti
00:10 Sahara, igrani film,
avanturistički (R)
02:15 Astro show, emisija uživo
03:15 RTL Danas, (R)

SRIJEDA
14.12.2011.

06:02 Najava programa
06:07 Među nama (R)
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:05 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
07:35 Vijesti
09:00 Ludi od ljubavi 1, serija
09:52 Vijesti iz kulture (R)
10:00 Vijesti
10:10 Na vodenome putu 5,
dokumentarna serija
11:10 Dr. Oz, talk show
12:00 Dnevnik
12:30 Kad zavolim, vrijeme
stane - telenovela
13:20 Sve će biti dobro, serija
14:05 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
14:20 Riječ i život
14:50 Alisa, slušaj svoje srce
15:35 Alpe Dunav Jadran
16:05 HAZU Portreti
16:25 Hrvatska uživo
17:00 Vijesti
17:45 8. kat, talk show
18:20 Od Lark Risea do
Candleforda 4, serija
19:15 LOTO 7/39
19:30 Dnevnik
20:05 Stipe u gostima 4, serija
20:45 Misija: Zajedno
21:40 Paralele
22:10 Otvoreno
22:55 Dnevnik 3
23:20 Vijesti iz kulture
23:25 Drugi format
00:15 Osam milja, američko-
njemački film (R)
02:00 Žica 4, serija (R)
03:15 Prekid programa radi
redovnog održavanja
uređaja
04:40 Ludi od ljubavi 1, serija
05:30 8. kat, talk show (R)

06:15 Najava programa
06:20 Kad zavolim, vrijeme
stane - telenovela (R)
07:05 Pipi Duga čarapa, crtana
serija (R)
07:30 Gladijatorska akademija
07:55 Mala TV
08:25 Connor na tajnom
zadatku 2, serija
08:50 Školski sat: Božićne
radionice
09:35 Crno proročanstvo
10:00 Alisa, slušaj svoje srce -
telenovela (R)
10:45 Jedan maleni junak,
američki film
12:10 Čokolada, britanski film
14:05 Briljantee (R)
14:45 H2O Uz malo vode! 3
15:10 Edgemont 4, serija
15:35 Školski sat: Božićne
radionice (R)
16:05 Izazovi: Skolt rock u
Laponiji (R)
16:20 Mala TV (R)
16:50 Hej, Kitty - crtana serija
17:05 Šaptač psima 5
18:00 Regionalni dnevnik
18:20 Županijska panorama
18:35 4 zida (R)
19:05 Pipi Duga Čarapa, (R)
19:30 Glazba, glazba... šansone
20:00 Gavin i Stacey 2, serija
20:30 Zalagaonica,
dokumentarna serija
21:00 Nogomet, Euroliga,
prijenos
23:00 Žica 4, serija
00:15 Retrovizor: Hitna služba
15, serija
01:00 Retrovizor: Trava
zelena 2, serija (R)
01:30 Retrovizor: Bez traga 7,
serija (R)
02:15 Noćni glazbeni program

06:20 Bakugan, crtana serija
06:45 Jagodica Bobica
07:10 Roary, crtana serija
07:25 Bumba, crtana serija
07:40 Ptica trkačica
08:05 TV izlog
08:20 Nate Berkus Show
09:15 Kad lišće pada, serija R
10:10 Ljubav i kazna, serija R
11:10 Inspektor Rex, serija R
12:10 IN magazin R
13:00 Larin izbor, serija R
14:00 Teresa, serija
16:00 Inspektor Rex, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada, serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Ljubav i kazna, serija
21:00 Larin izbor, serija
22:05 Večernje vijesti

22:25 Nema rezervacija, film
00:25 Opasne strasti, film
02:05 Seinfeld, serija
02:30 Nestali, serija
03:15 Ezo TV, tarot show
04:15 Heroji, serija R
05:00 Nate Berkus Show,
05:45 IN magazin R
06:20 Kraj programa

06:50 RTL Danas, (R)
07:25 Dragon Ball Z,
animirani film (R)
07:55 PopPixie, crtani film
08:05 Cobra 11, akcijska serija
(dvije epizode)
10:15 Ekkluziv Tabloid, (R)
10:45 Večera za 5, lifestyle
emisija (R)
11:35 Imperatriz, telenovela
(dvije epizode)
13:15 Ruža vjetrova, serija (R)
14:10 Krv nije voda, serija (R)
15:00 Cobra 11, akcijska serija
(dvije epizode)
16:55 RTL 5 do 5,
informativna emisija
17:05 Večera za 5, lifestyle
emisija (R)
18:00 Ekkluziv Tabloid
18:30 RTL Danas
19:05 Krv nije voda, serija
20:00 Ruža vjetrova, serija
21:00 TV EVENT: Stupovi
zemlje, igrani film,
povijesna drama
22:05 Tjelesna straža, igrani
film, akcijska drama
00:45 RTL Vijesti
01:00 Golfbreker, igrani film,
komedija

02:40 Astro show, emisija uživo
03:40 RTL Danas, (R)

ČETVRTAK 15.12.2011.

06:02 Najava programa
06:07 Riječ i život, religijski
program (R)
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:05 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
07:35 Vijesti
07:40 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Ludi od ljubavi 1, serija
09:52 Vijesti iz kulture (R)
10:00 Vijesti
10:10 Na vodenome putu 5,
dokumentarna serija
11:10 Dr. Oz, talk show
12:00 Dnevnik
12:30 Kad zavlomim, vrijeme
stane - telenovela
13:20 Sve će biti dobro, serija
14:05 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
14:20 Trenutak spoznaje
14:50 Alisa, slušaj svoje srce
15:35 Dokumentarni film
16:05 Fotografija u Hrvatskoj
16:25 Hrvatska uživo
17:00 Vijesti
17:45 8. kat: Ponos Hrvatske,
talk show
18:30 Od Lark Risea do
Candleforda 4, serija
19:30 Dnevnik
20:05 Sve u 7!, kviz
21:00 Otvoreno
21:45 Pola ure kulture
22:15 Dnevnik 3

22:40 Vijesti iz kulture
22:45 Malena, talijansko-
američki film (R)
00:15 Zalagaonica,
dok. serija (R)
00:40 Zalagaonica,
dokumentarna serija (R)
01:05 Šaptač psima 5
01:55 Žica 5, serija (R)
02:50 Skica za portret
03:05 Reprizni program
04:05 Pola ure kulture (R)
04:30 Ludi od ljubavi 1, serija
05:20 8. kat: Ponos Hrvatske,
talk show (R)

06:15 Najava programa
06:20 Kad zavlomim, vrijeme
stane - telenovela (R)
07:05 Pipi Duga čarapa, (R)
07:30 Gladijatorska
akademija, crtana serija
07:55 Mala TV
08:25 Connor na tajnom
zadatku 3, serija za djecu
08:50 Školski sat: Mala
likovna akademija
09:35 Crno proročanstvo
10:00 Alisa, slušaj svoje srce -
telenovela (R)
10:45 Mariken, nizozemsko-
belgijski film
12:15 Reprizni program
13:20 Fotografija u Hrvatskoj
13:30 Oko globusa, vanjsko
politički magazin (R)
14:00 KS automagazin (R)
14:30 H2O Uz malo vode! 3
14:55 Edgemont 4, serija
15:20 Školski sat: Mala likona
akademija (R)

15:50 Kokice (R)
16:05 Rupert, crtana serija
16:20 Mala TV (R)
16:50 Hej, Kitty - crtana serija
17:05 Šaptač psima 5
18:00 Regionalni dnevnik
18:20 Županijska panorama
18:35 Traumatologija (R)
19:05 Pipi Duga Čarapa, (R)
19:30 Glazba, glazba... jazz
20:00 Zalagaonica, dok. serija
20:20 Zalagaonica, dok. serija
20:45 Euroliga, emisija uoči
21:00 Euroliga, prijenos
22:50 Euroliga, emisija nakon
23:15 Žica 5, serija
00:10 Retrovizor: Hitna služba
15, serija
00:55 Retrovizor: Trava
zelena 2, serija (R)
01:40 Retrovizor: Bez traga 7,
serija (R)
02:25 Noćni glazbeni program

06:20 Bakugan, crtana serija
06:45 Jagodica Bobica
07:10 Roary, crtana serija
07:25 Bumba, crtana serija
07:40 Ptica trkačica
08:05 TV izlog
08:30 Nate Berkus Show
09:15 Kad lišće pada, serija R
10:10 Ljubav i kazna, serija R
11:10 Inspektor Rex, serija R
12:10 IN magazin R
13:00 Larin izbor, serija R
14:00 Teresa, serija
16:00 Inspektor Rex, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada, serija

19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Ljubav i kazna, serija
21:00 Larin izbor, serija
22:05 Večernje vijesti
22:25 Provjereno
23:25 Divlja igra 3, igrani film
01:00 Opasne strasti, film R
02:40 Nestali, serija
03:25 Sjedi i šuti!, serija
03:50 Ezo TV, tarot show
04:50 Nestali, serija R
05:35 Nate Berkus Show
06:20 Kraj programa

06:50 RTL Danas, (R)
07:25 Dragon Ball Z, (R)
07:55 PopPixie, crtani film
08:05 Cobra 11, (dvije epizode)
10:15 Ekkluziv Tabloid, (R)
10:45 Večera za 5, (R)
11:35 Emperatriz, telenovela
(dvije epizode)
13:15 Ruža vjetrova, serija (R)
14:10 Krv nije voda, serija (R)
15:00 Cobra 11, (dvije epizode)
16:55 RTL 5 do 5
17:05 Večera za 5, (R)
18:00 Ekkluziv Tabloid
18:30 RTL Danas
19:05 Krv nije voda, serija
20:00 Ruža vjetrova, serija
21:00 TV EVENT: Stupovi
zemlje, igrani film,
povijesna drama
22:00 Pljačka, film, triler
00:25 RTL Vijesti
00:40 Tjelesna straža, film,
akcijska drama (R)
03:10 Astro show
04:10 RTL Danas,
informativna emisija (R)

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku »Dnevnik« emitira se od pone-
djeljka do subote u terminu od 17,45 minuta na Drugom programu Radio-
televizije Vojvodine. Osim novosti iz života hrvatske manjinske zajednice,
emisija donosi i informacije o događajima u zemlji i okruženju.

Emisija »Izravno« - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16
sati a emisija iz kulture »Svjetonik« nedjeljom od 16,30 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija »Glas Hrvata« u produkciji HKUD »Vladimir Nazor« iz
Stanišića emitira se na valovima Radio Sombora nedjeljom od 17 do 18 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrt-
kom u 18 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«,
emitira se na HRT1 ponedjeljkom od 15,35 sati.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18,00 - 19,00

Najava programa • Večernji dnevnik • Anemov
prilog »Bolja Srbija« • Agencijske vijesti iz RH •
Kronologija • Dogodilo se na današnji dan • Jezični
savjetnik »Govorimo hrvatski«

19,00 - 19,30

Poetski predah • Popularne melodije - zabavna
glazba (ponedjeljkom) • Na valovima hrvatske glaz-
bene tradicije - narodna glazba (utorkom) • Veliki
majstori glazbe - ozbiljna glazba (srijedom) • Rock
vremeplov (četvrtkom) • Minute za jazz (petkom)

19,30 - 20,00

Europski magazin - magazin Radija Deutsche
Welle (ponedjeljkom) • Kulturna povijest (utorkom)
• Znanjem do zdravlja (srijedom) • Razmišljanje
dopušteno (četvrtkom) • Tjedni vodič (petkom)

20,00 - 20,30

»U pauzi o poslu« (ponedjeljkom) • »Aktuali-
je« (utorkom) • »Otvoreni studio« (srijedom) • »Kul-
tur café« - magazin iz kulture Radija Deutsche
Welle (četvrtkom) • »Vodič za moderna vremena«
- emisija Hrvatskoga radija (petkom)

20,30 - 21,00

Narodna glazba • Blic vijesti i
odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:
Subota

18,00 Najava programa, Vijesti dana, zabavna glazba
18,15 Vojvodanski tjedan
18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
19,00 Vjerska emisija, duhovna glazba
20,00 Divni novi svijet
20,55 Odjava programa

Nedjelja

18,00 Najava programa, Vijesti dana
18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, zanimljivosti,
zabavna glazba)
18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
19,30 Putnici kroz vrijeme - emisija za djecu
Hrvatskoga radija
20,00 Hrvatima izvan domovine - emisija Pitomog
radija iz Pitomače (RH)
20,55 Odjava programa

104,4 Mhz

KARATE

Otvoreno prvenstvo Vojvodine

NOVI SAD – U organizaciji Karate federacije Vojvodine u Novom Sadu je održano 2. otvoreno prvenstvo Vojvodine u katama i borbama, za sve uzraste, od poletaraca do seniora. U konkurenciji 820 natjecatelja iz 50 klubova iz Mađarske, Crne Gore, Republike Srpske, F BiH i Srbije, uvjerljivo najuspješniji klub je bio Karate klub Enpi iz Subotice s osvojenih 17 zlatnih, 7 srebrnih i 16 brončanih medalja. Posebno su se istakli najmlađi natjecatelji: Srđana Žikić, Darijo Bašić Palković i Danijela Vojnić, koje su u kategorijama u kojima je bilo preko 30 natjecatelja osvojili zlatne medalje. KATE - Zlatne medalje: Srđan Žikić, Darijo Bašić Palković, Danijel Vojnić, Martina Kujundžić, Milica Jerković, Simona Ivković, Maja Svrđlin, kata tim poletaraca (Belina, Belina, Žikić), Kata tim mlađih pionira (Bašić Palković, Jerković, Horvatski)

Srebrne medalje: Sofija Arsić, Stela Ivković (juniorke) kata tim ženskih nada (Ivković, Grbić, Kujundžić)

Brončane medalje: Boris Berić, Nemanja Belina, Antonio Horvatski, Miloš Savić, Stefan Savić, Dario Cipo, Pavle Jerković, Nikola Belina, Jovan Mirković, Nina Bulatović, Natalija Grujić, Anja Bulatović, Stela Ivković (seniorke), kata tim mlađi pioniri (Milić, Savić, Savić)

PLIVANJE

Uspješni nastupi plivača

LJUBLJANA, SOMBOR – Plivači subotičkog Spartaka sudjelovali su prošloga vikenda na dva međunarodna mitinga u Ljubljani i Somboru. Na mitingu »Miklavž 2011« u Ljubljani (Slovenija) nastupila je reprezentacija Vojvodine u koju su bili pozvani i plivači Spartaka: Bojan Rašković, Milica Šoštarec i David Hunjadi. Najuspješniji nastup imao je Bojan Rašković koji je osvojio dvije medalje: srebrnu u disciplini 100 leđno i brončanu u disciplini 100 slobodno.

Na mitingu »Feniks kup 2011« u Somboru sudjelovalo je 22 kluba s 356 plivača iz Srbije, BiH i Mađarske. Ukupno je osvojeno 10 odličja (2 zlatna, 5 srebrnih i 3 brončana). Za najuspješnijeg natjecatelja mitinga u kategoriji 9 godina proglašena je plivačica Spartaka Iva Kujundžić, a za najuspješnijeg plivača u kategoriji 10 godina proglašen je plivač Spartaka Novak Savić. Pojedinačni rezultati. Kategorija 9 godina: Iva Kujundžić (1. mjesto 50 slobodno, 2. mjesto 50 delfin), Adrijel Hajagoš (2. mjesto 50 slobodno, 2. mjesto 50 delfin), Borislav Fermanović (2. mjesto 50 prsno), Aleksa Mavrak (3. mjesto 50 prsno), Tea Skenderović (2. mjesto 50 leđno)

Kategorija 10 godina: Milan Radanović (3. mjesto 50 leđno), Novak Savić (1. mjesto 50 delfin), Aleksandar Morača (3. mjesto 50 delfin).

MAČEVANJE

Trofej pobjednika

BEOGRAD – Kadetska ekipa mačevalačkog kluba Spartak nastupila je na seniorskom natjecanju »Trofej pobjednika« u Beogradu i osvojila dvije zlatne i jednu srebrnu medalju. U konkurenciji discipline sablja u finalnom duelu sastala su se dva Spartakova mačevaoca, a prvo mjesto je osvojio Marko Kljajić koji je bio bolji od Luke Tikvickog, dok je u istoj konkurenciji osmo mjesto zauzeo Martin Nimčević. U ženskoj konkurenciji prvo mjesto je osvojila

Bojana Kljajić, pa je MK Spartak objedinio naslove u obje konkurencije, što je u velikoj mjeri zaslug a trenera Lazara Jaramazovića, koji bilježi lijepe rezultate s mladom ekipom obnovljenog kluba.

NOGOMET

Ždrijeb za Europeadu 2012.

BERLIN – Početkom prosinca član stručnog stožera nogometne reprezentacije Hrvata iz Srbije *Ivan Budinčević* nazočio je u Berlinu ždrijebu skupina za drugo Europsko nogometno prvenstvo nacionalnih i jezičkih manjina, koje će se održati sljedeće godine, od 16. do 24. lipnja, u Lužici (Njemačka). Predstavnici hrvatske manjine, koji su bili postavljeni za nositelje, temeljem uspjeha na prvoj Europeadi, igrat će u skupini C skupa s reprezentacijama turske manjine u Zapadnoj Trakiji (Grčka), Ladinima, jezičkoj manjini koja živi u oblasti Bolzano, Trente i Belluno (Italija), te sjevernim Frizijcima (Njemačka). Plasman u nastavak natjecanja izborit će pet pobjednika skupina i tri najbolje drugoplasirane momčadi.

FLASH VIJESTI

- * NOGOMET, Super liga: Spartak – BSK 1:0
- * KOŠARKA, B liga: Spartak – Napredak 84:60
- * KOŠARKA, Prva A liga, žene: Crvena zvezda – Spartak 74:47
- * RUKOMET, Prva liga: Mladost – Spartak Vojput 21:27
- * ODOJKA, Super liga, žene: Spartak – Varadin 3:0
- * ODOJKA, Prva liga: Spartak – Đerdap 3:1
- * VATERPOLO: Prva B liga: Goč – Spartak 7:5

OČNA KUĆA

optika i ordinacija
na jednom mjestu

551-045

Subotica
Maksima Gorkog 20

KOD GLAVNE POŠTE

NAĐA VIDA KOVIĆ HADNAĐ, KOŠARKAŠICA KK »PROZIVKA« IZ SUBOTICE

Asistencije su moja specijalnost

Igrajući na poziciji playmakera uvijek nastojim što više razigrati svoje suigračice

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Odlučnim igrama u dresu KK »Prozivka« iz Subotice mlada košarkašica Nađa Vidaković Hadnađ sve više skreće pozornost na sebe, a nekoliko poziva u reprezentativnu vrstu Vojvodine za igračice njenog uzrasta potvrđuju njen igrački talenat.

»Moj brat se počeo baviti košarkom još dok sam bila vrlo mala i uvijek sam slušala kada ga je tata dodatno podučavao i nastojao mu ispraviti neke pogreške. Meni se košarka svidjela i već u prvom razredu osnovne škole odlučila sam se upisati u školu košarke 'Čarobnjaci', kod mog prvog trenera Stevana Čupića, i započeti s treniranjem sporta koji jako volim. Tata je bio vrlo iznenađen mojim izborom, jer je mislio kako ću se baviti odbojkom ili tenisom, ali kada je uvidio moju zainteresiranost u redovitim odlascima na treninge u potpunosti me je podržao«, ispričala je Nađa Vidaković Hadnađ kako je započela njezina košarkaška priča.

PLAYMAKER

Nađa igra na poziciji playmakera, s igračkom zadaćom organiziranja igre svojih suigračica u ekipi.

»Više sam u funkciji razigravača, ali kada se stvori prilika za šut često se odlučujem uputiti udarac na protivnički koš, osobito s vrha reketa, kada volim poentirati od table. No, sve ovisi o taktičkoj zamisli pojedinih napada i situaciji na parketu. Igrajući se trudim što više razmišljati o igri, a svoju košarkašku kvalitetu vidim kroz brojne uspješne asistencije svojim suigračicama i brz prodor u situacijama jedan na jedan«.

TRENINZI

»Redovito treniram, četiri puta tjedno, plus što uz ligaške susrete

ponekad imamo i dodatni trening tijekom vikenda. No, ja sam uvijek spremna i dodatno individualno raditi na unapređenju tehnike i igre, jer jednostavno košarku jako volim. Treninge koje vodi trener Ivan Ivković imamo u dvoranama nekoliko subotičkih osnovnih škola, u večernjem terminu, kada se zbog različitih školskih obveza možemo sve okupiti, dok prvenstvene susrete igramo u dvorani OŠ 'Sonja Marinković' na Prozivci«.

EKIPA

Kako sama kaže, dobro se slaže sa svim suigračicama, kako na terenu tako i izvan njega, ali s dvije suigračice se najbolje razumije.

»Najbolje se razumijem s mojom sestrom Jovanom Stešević i Izabelom Prčić i nas tri se uvijek trudimo podići ekipu, doprinoseći što većem angažmanu. Prije sam imala veću minutažu, dok kod novoga trenera igram u prosjeku 20 do 25 minuta, trudeći se maksimalno iskoristiti svaku ukazanu priliku za igru.

KVALITETNA LIGA VOJVODINE

Mlade košarkašice »Prozivke« natječu se u Kvalitetnoj ligi Vojvodine za igračice do četrnaest godina starosti.

»U ovom natjecanju sudjeluje deset ekipa, pet u jednoj i pet u drugoj skupini. Igra se po dvostrukom sustavu svatko sa svakim, jedna domaća i jedna gostujuća utakmica protiv istog suparnika. Prvaci skupina ostvaruju pravo izravnog plasmana na državno prvenstvo, dok drugoplasirane ekipe u međusobnom baražnom duelu odlučuju tko će biti treći sudionik završnog natjecanja. Našu skupinu, uz KK 'Prozivku' čine ekipe Vrbasa, Karađorđeva, Bačke Topole

i Sivca, a trenutačno zauzimate treću poziciju na tablici. S obzirom da Bačka Topola igra izvan konkurencije i neće prenositi bodove u nastavak daljnjeg natjecanja, imamo objektivne šanse za osvajanje drugog mjesta. Pokraj toga, čeka nas i susret protiv prvoplasirane ekipe Vrbasa, koju bi dobrom igrom i pobjedom mogli iznenaditi, pa na koncu, možda, i završiti čak na prvome mjestu. Prvenstvo još traje, a do kraja je sve moguće.«

SUSRET ZA PAMĆENJE

Na pitanje koji bi susret iz dosadašnje igračke karijere izdvojila kao nezaboravan i posebno zabilježen u sportskom sjećanju, Nađa odgovara:

»Prošlosezonski baražni susret protiv Voždovca ostao će mi dugo u sjećanju, jer mislim da sam se posebno igrački istaknula s 25 postignutih poena. Nažalost, taj susret nismo uspjele pobijediti, jer smo bile oslabljene neigranjem našeg kapitena Izabele Prčić i jedne od najboljih igračica u ekipi.

GLEDATELJSKI POSJETI

Pokraj aktivnog treniranja i igranja utakmica, Nađa Vidaković Hadnađ je redovita posjetiteljica mnogih košarkaš-

kih susreta u različitim kategorijama natjecanja.

»Košarku sam isprva zavoљjela gledajući je, a ta ljubav je ostala i do danas, pa sam, ukoliko imam vremena i mogu uskladiti školske obveze, redovito na tribinama kada igraju obje prvoligaške ekipe 'Spartaka'. Gledajući druge nastojim i mnogo toga naučiti, što bih mogla poslije popraviti u svojoj igri«.

ŠKOLA I SPORT

Nađa je učenica osmog razreda OŠ »Kizur Istvan« u Subotici i brojne školske obveze mora uskladiti s napornim, gotovo, svakodnevnim treninzima.

»Ponekad je sve to teško uskladiti, ali nastojim maksimalno odgovoriti svim zadanim obvezama. Nastavnici u školi imaju dosta razumijevanja za povremene izostanke zbog sportskih nastupa, a ja se trudim to opravdati punim zalaganjem i dobrim ocjenama.

Reprezentacija Vojvodine

U prošloj sezoni Nađa Vidaković Hadnađ je dva puta dobila i opravdala poziv u košarkašku reprezentaciju Vojvodine za igračice do četrnaest godina starosti.

POGLED S TRIBINA

Skupina C

Petak, 2. prosinca, donio je dugo očekivani ždrijeb skupina za predstojeće Europsko nogometno prvenstvo, koje će se igrati u Poljskoj i Ukrajini lipnja sljedeće, 2012. godine. Velika gala svečanost u Kijevu (Ukrajina), brojni uglednici iz svijeta nogometa, izbornici zemalja sudionica i njihova stručna pratnja i, na koncu, igra nogometnih kuglica koja je odlučila »euro sudbinu« natjecateljskog dijela summita najboljih reprezentacija Staroga kontinenta. Španjolska, Italija, Republika Irska i Hrvatska smješteni su, voljom ždrijeba, u skupinu C iz koje će dvije prvoplasirane momčadi izboriti prolaz u četvrtfinale. I sada su otvorene brojne kombinacije i špekulacije u pogledu šansi nacionalne momčadi Hrvata, predvođene izbornikom Slavenom Bilićem. Analiziraju se statistike dosadašnjih susreta protiv budućih suparnika i vagaju šanse za potencijalni prolaz u skupini s dvije ekstra momčadi i jednom koja je uvijek neugodna, radilo se o natjecateljskom ili prijateljskom ogledu. Igrati protiv aktualnih svjetskih i europskih prvaka Španjolaca ili bivših svjetskih prvaka Talijana, uvijek predstavlja imperativ za veliku nogometnu predstavu, osobito na natjecanju poput Eura. Svi će se, naravno, odmah sjetiti blistavih pobjedničkih trenutaka protiv Italije (kvalifikacije za EP '96., 2-1, SP 2002. u Japanu i Južnoj Koreji, 2-1), uz respektabilnu bilancu od 3 pobjede i dva neodlučena susreta u ukupno pet dosad odigranih susreta. Jer put do četvrtfinala, realno gledano, vodi samo preko Iraca i Talijana, a svaki rezultat protiv veličanstvene »Furije«, izuzev poraza, činio bi dodatni korak prema ispunjenju željenog plana. Naravno, prije svega trebalo bi pobijediti Republiku Irsku u prvom susretu i pozitivno startati na turniru, gdje bi svaki bod i postignuti gol mogao značiti mnogo. No, do Eura u Poljskoj i Ukrajini ima još mnogo vremena...

D. P.

NOGOMET

Dinamo jesenski prvak

Posljednjim, 17. kolom završen je jesenski dio natjecanja u 1. HNL, a prvak polusezone zagrebački Dinamo bio je poznat već odavno. Istina, posljednja dva neodlučena rezultata (Inter 0-0, Cibalia 2-2) smanjila su bodovnu prednost ispred Hajduka na šest bodova i prvenstvo, donekle, ponovno učinili zanimljivim. Nastavak natjecanja predviđen je za veljaču iduće godine. Ostali rezultati 17. kola: Hajduk – Zadar 1:0, Osijek – Istra 1961 2:1, Varaždin – Šibenik 2:1, Lučko – Rijeka 1:1, Karlovac – Zagreb 3:3, Slaven – Split 2:0, Lokomotiva – Inter 2:0. Tablica: Dinamo 42, Hajduk 36, Split, Slaven 31, Osijek 26, Lokomotiva 25, Rijeka, Inter 24, Cibalia 23, Zagreb, Zadar 22, Istra 1961 17, Lučko, Karlovac 15, Šibenik 14, Varaždin 8.

KOŠARKA

Cedevita bolja od Cibone

Lider regionalne ABA košarkaške lige Cedevita u hrvatskom derbiju svladala je Cibonu (95-69), dok je treći hrvatski predstavnik Zagreb CO bio bolji od Krke (85-80). Nakon deset odigranih kola Cedevita je prva s 18 osvojenih bodova, Cibona šesta s 16, a Zagreb CO zauzima osmu poziciju s 15 bodova.

Ždrijeb kvalifikacija za EP 2013

Hrvatska košarkaška reprezentacija igrat će u kvalifikacijama za Europsko prvenstvo 2013. godine u skupini C protiv Ukrajine, Cipra, Austrije i Mađarske. Plasman za EP izborit će dvije prvoplasirane momčadi iz skupine, te četiri najbolje trećeplasirane ekipe iz ukupno šest kvalifikacijskih skupina.

RUKOMET

Nova pobjeda Zagreba CO

Gostovanje hrvatskog prvaka u Sarajevu završilo je šestom pobjedom Zagreba (26-21) u novoj sezoni Lige prvaka i još više učvrstilo drugu poziciju na tablici skupine A. Najbolji pojedinci u pobjedi protiv Bosne bili su Horvat i Kopljar s devet, odnosno osam postignutih pogodaka i vratar Šego s četrnaest upisanih obrana. U sljedećem, 8. kolu Zagreb gostuje protiv IK Savehofa 12. prosinca.

SP: Hrvatska – Obala Bjelokosti 36:20

Uvodnom pobjedom protiv Obale Bjelokosti (36-20) ženska rukometna reprezentacija Hrvatske je započela nastup na Svjetskom prvenstvu u Brazilu. Pokraj Hrvatske i Obale Bjelokosti u skupini D se još nalaze i ekipe Danske, Švedske, Argentine i Urugvaja.

HOKEJ

Dvanaesta pobjeda Medveščaka

Apsolutni hit EBEL hokej lige, zagrebački Medveščak, ubilježio je i novu, dvanaestu pobjedu u posljednjih trinaest prvenstvenih susreta. Ovoga puta, u 150. nastupu u regionalnoj ligi, »Medvjedi« su slavili protiv Vienna Capitalsa (3-1) i s novim bodovima zauzimaju drugu poziciju na tablici.

NAMA JE DOVOLJNO

DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće
- Subotica, Karađorđev put 2,
- Telefon (danonoćno):
(024) 55-44-33

Raspored sprovoda i umrlice na
Internetu: www.funero.co.rs
e-mail: funero@funero.co.rs

Kod smrti umirovljenika umanjujemo račun
za iznos posmrtno pomoći koju daje PIO.

Prošlo je tužnih šest tjedana od posljednjeg susreta s tobom

Tina

*Život poput pijeska iscuri i u trenu oka
projuri, samo ti si uvijek taj trenutak
vječnosti... Svatko vjeruje u nešto,
bar u teškim danima, a ja oduvijek u tebe,
nosim te u grudima.*

Hodaj, nebo strpljive voli,
Vedran

Izdajem sobu za bruća, ulica Petra Lekovića 13/13.
Tel.: 024 522 794.

Prodajem vikendicu na Paliću u Vikend naselju,
stambeni dio 54 m², a dvorišni oko 400 m². Tel.: 063
502 396 i 063 504 972.

Izdaje se namješten stan od 25 m² za dva učenika ili
studenta u Zemunu. Tel.: (011) 2104 257.

Prodaju se razna bunjevačka ruva, svile, sefiri, žoržet,
svilene i druge marame, kožne muške čizme i ženske
folklor cipele. Tel.: 024/532570

Prodaje se kombajn 780 Zmaj sa adaptacijom za sun-
cokret 142 ili 141. Tel.: 024/532570

Prodajem sveže vrcani med: suncokretov (400 din/
kg) i bagremov (450 din/kg). Tel.: 065/ 505 1957.

Izdajem namješteni jednosobni stan na Proizvci,
Nade Dimić 40. Tel.: 783 209, zvati od 17 do 20 sati.

Slobodan muškarac (45) upoznao bi slobodnu žensku
ozbiljnu osobu bez obveza. Tel.: 063/8533015.

Čamci od bijelog slavonskog hrasta po vašim ili mojim
dimenzijama, prijevoz po dogovoru. Petar Okrugić,
Morović. Tel.: 064-3467056 ; www.okrugic-camci.
co.rs

Izdajem dvosoban namješten stan u centru Subotice.
Tel.: 064-9699933.

Prodajem prirodne rakije od dunje, šljive i miješanog
voća. Tel.: 024-532-179; 0628170152.

Prodajem stan 42 m² u Kerskom naselju. Može
zamjena za poljoprivredno zemljište (okolica Starog
Žednika, Đurđin, Mala Bosna, Verušić). Cijena:
20.500 eura. Tel.: 069 2355039.

Hrvatska glazbena udruga »Festival bunjevački pisa-
ma« iz Subotice moli ljude dobre volje da im daru-
ju polovni pianino ili bolju klavijaturu (sintisajzer)
potrebnu za aktivnosti udruge. Predstavnik udruge
možete kontaktirati na telefon: 060/016-1167.

Kupujem: plinske boce, plaćam 1000 dinara, kru-
njač krupač Odžaci do 70 eura, a Lifam do 50 eura i
kupujem traktor IMT ili Rakovica, priključne strojeve,
motokultivator. Tel.: 063-8131246.

U Subotici na Radijalcu izdajem jednokrevetnu
namještenu sobu s upotrebom kupaonice, CG CATV,
za učenika-cu studenta-cu nepušača. Tel.: 024-558227
ili 061-1979116.

Torte i kolače pravim. POVOLJNO. Tel.: 024-527-
499 i 064-18-39-591.

Prodajem sliku ulje na platnu hrvatskog slikara Ivana
Čorka. Slika je stara 50-60 godina. Tel.: 061-139-19-52.

Prodajem ulje lavande, pomaže kod problema s:
bakterijom eserihije coli, bronhijalne astme glavo-
bolje. Tel.: 064-29-42-338.

Jeftino se prodaje sljedeća dječja oprema: dječji kre-
vetac, dječja kolica, ljetna kolica, hodalica, hranilica,
igračka Kengur, ruksak za nošenje bebe. Tel.: 24-525-
232

Izdaje se konformno namješten stan na Radijalcu na I.
katu, lift, itd. Tel.: 064-288-7213.

U najljepšem dijelu Kertvaroša u Subotici 800 m od
Gradske kuće prodaje se dio obiteljske kuće cca 60
m spremno za adaptaciju za 15.500 eura. Tel.: 063-
8838747 i 024-572-875.

Kupio bih vjetrenjaču za 12V=750W. Može
nekompletna ili neispravna. Tel.: 061 691 92 37.

U Subotici, na Radijalcu, izdajem jednokrevetnu
namještenu sobu s upotrebom kupaonice, CG,
CATV. Za učenika ili učenicu, studenta, nepušača.
Tel.: 024 558 227 ili 061 19 79 116.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz »Hrvatske riječi«

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika,
I dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih
oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve
ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili
darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog
oglasa je priložen kupon kojega objavljuje-
mo u svakom broju »Hrvatske riječi«. **Jedan
poslani kupon važit će za četiri broja.**
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više
od 30 riječi.

Uredništvo

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica)
Bruno Anušić, Ljiljana Dulić
Ivan Gregurić, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Josip Stantić,
Thomas Šujić, Tomislav Žigmanov

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

ODGOVORNA UREDNICA:

mr. sc. Jasminka Dulić
e-mail: hrurednik@tippnet.rs

POMOĆNIK I ZAMJENIK ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić
e-mail: zsarić@hrvatskarijec.rs

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić (Podunavlje)
Davor Bašić Palković (kultura)
e-mail: dbpalkovic@hrvatskarijec.rs
Dušica Dulić (novinarka)
e-mail: dusicad@hrvatskarijec.rs
Slavica Mamužić (novinarka)
e-mail: smamuzic@hrvatskarijec.rs
Zvonimir Perušić (ekonomija i redaktura)
e-mail: zperusic@hrvatskarijec.rs
Dražen Prčić (sport i zabava)
e-mail: dprcic@hrvatskarijec.rs
Nada Sudarević (fotografije)
Željka Vukov (društvo)
e-mail: zvukov@hrvatskarijec.rs
Mirko Kopunović (dopisništva i korektura)
e-mail: mkopunovic@hrvatskarijec.rs
Jelena Ademi (tehnički prijelom)

TEHNIČKI UREDNIK:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković-Lamić
Josip Horvat

LEKTOR: Vladan Čutura

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78
++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: »Rotografika«
doo Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизација
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

IZLOŽBA BOŽIČNJAKA

Uvod u adventsko vrijeme

Veselim se pjesmom mališana iz vrtića »Marija Petković« započelo je otvorenje 13. po redu izložbe božićnih kolača – božićnjaka, upriličene prošloga četvrtka, 1. prosinca, u predvorju Gradske kuće u Subotici. Prigodnim riječima zahvale mnoštvu okupljenih posjetitelja obratili su se u ime organizatora izložbe - Katoličkog instituta za kulturu, duhovnost i povijest »Ivan Antunović« - Katarina Čeliković te Jozefina Skenderović, voditeljica likovno-slamarskog odjela HKPD-a »Matija Gubec« iz Tavankuta, a svečana čast otvorenja pripala je pročelniku izdavačkog odjela Instituta Ivan Antunović preč. mr. Andriji Anišiću. Davorin Horvacki recitirao je pjesmu Alekse Kokića »U noći adventskoj«, a na koncu uvodnog programa zbor župe sv. Roka otpjevao je pjesmu »Dođi, o Isuse«. Sva djeca koja su nazočila otvorenju izložbe božićnjaka dobila su jabuke, dar Branka Horvata, a izložba će biti otvorena do četvrtka, 8. prosinca.

»Tradicionalna izložba božićnjaka u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, duhovnost i povijest 'Ivan Antunović', HKPD-a 'Matija Gubec' iz Tavankuta i HKC-a 'Bunjevačko kolo', ovoga puta je okupila četrdesetak izlagačica iz nekoliko subotičkih župa, te Đurđina i Male Bosne, potvrđujući prošlogodišnja nastojanja za uključivanjem i više mladih ženskih osoba u

njegovanje jedne lijepe obiteljske tradicije na ovim prostorima. Nekoliko izloženih božićnjaka bit će dodijeljeni pojedinim obiteljima kao mali doprinos proslavi predstojećeg Božića i smatram kako veliku vrijednost ove lijepe manifestacije predstavlja okolnost što se njihova izrada preselila iz prošlogodišnjih radionica u domove u kojima su starije žene učile mlađe vještini pravljenja prigodnog božićnog ukrasa, pa su prigodom izrade božićnjaka, primjerice, sudjelovale i po tri generacije jedne obitelji«, rekla je Katarina Čeliković.

Kako je izgledala izrada svečanih božićnih kolača, ispričale su nam Ksenija Horvacki i Klara Dujak, koje su svoj rad izložile na ovogodišnjoj izložbi.

»Već četvrtu godinu sudjelujem na izložbi božićnjaka, zahvaljujući mojoj prijateljici Kseniji Horvacki koja me je uvela u ovu lijepu manifestaciju, a ove godine smo izložile naš zajednički rad.

Ovoga puta smo željele unijeti malo novine i ne držati se striktno starinskog načina. Za izradu našeg božićnjaka utrošile smo dvanaestak sati zajedničkog rada i drago nam je što smo osobno doprinijele obilježavanju i očuvanju jedne lijepe obiteljske tradicije«.

D. P.

9. prosinca 2011.

MOJ HOBI

Starinsko elfranje

U brojnim dragovoljnim akcijama uređivanja Šokačkog doma u Sonti sudjelovao je i jedan od podupirućih članova KPZH »Šokadija«, šezdesetogodišnji *Marinko Đanić*. Po zanimanju ličilac, radio je na finalnom uređivanju zidova »pridnje sobe i kuhine« budućeg muzejskog dijela kuće. Đanić je jedan od rijetkih kojima je posao, ili dio posla kojega rade profesionalno, istodobno i hobi.

»Zanat ličioca završio sam zbog toga što taj posao volim, a istinski hobi mi je proučavanje starinskih 'moleraja' u kućama koje nestaju. Stare 'mustre' skidam na paus papir, pa kod kuće pokušavam sam izraditi šablone za njih. Imam i nekoliko starinskih mehanizama s valjcima, tako da mogu bez problema uraditi sve vrste ličenja koje su bile popularne u sončanskim kućama u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošloga stoljeća. Upravo starinskim materijalima i tehnologijom 'omolovo' sam ove dvije prostorije, a na proljeće ću i 'gank' u Šokačkom domu«, kaže Marinko.

Mnogi Sončani znaju za njegovo majstorstvo, a kako sve više ljudi u kući želi imati nešto iz vremena nostalgije, sve je više potražnje za Marinkovim hobbijem. Neizostavno ga pozovu oni koji bi rado uredili staru šokačku sobu, pa je, po njihovom, neizbježan i starinski 'moleraj'.

»Puno ljudi ne poznaje najbolje našu tradiciju, vjerojatno jer rani-je nije zapisivana, nego se temelji na pričama prenošenim s koljena na koljeno. Kad sam 1967. godine počeo s izučavanjem zanata, ličile su se samo 'kuhine i gankovi', a sobe i sobice su žene 'krečale' u bijelo. 'Molovanje' svih prostorija karakteristično je tek od polovice 70-ih godina i to je već na neki način novostvorena tradicija«, kaže Marinko. Još jedan segment ovoga posla gazdaricama je bio jako bitan. Pokraj mustre valjka, pogled je najviše plijenila plantika.

»Plantike su se radile po želji - četiri, šest, osam, pa i više u kompletu, najčešće u tonu s 'molerajem', a ponekad sam bio prinuđen raditi protiv svih pravila slaganja boja, jer je tako zahtijevala, a i plaćala, gazdarica. Nije baš svaki ličilac imao oko za plantike, pa bi na koncu visile. No, nisu uvijek ni majstori bili krivi. U mnogim kućama strop baš i nije išao 'u vinklu', tako da smo često bili na velikim mukama. Ukoliko bismo plantiku uradili 'u vaservagu', na jednom kraju zida bila bi udaljenija od stropa nego na drugom, pa bi naoko izgledala kriva. Stalno smo morali voditi računa o takvim sitnicama, kako gazdarice ne bi proglasile da nam plantike vise. U pojedinim kućama plantike su se vukle bez prekida oko cijele sobe, a u većini slučajeva prekidaše bi se u kutovima. Na taj dio stavljao bi se 'mali cimer', koji bi povezivao dvije plantike, a 'oslikavo' bi se uporabom papirnih šablona. 'Veliki cimer' vukao bi se po cijeloj duljini zidova, odnosno oko cijele sobe bez prekida«, kaže Marinko i odlazi na nastavak svojega posla, kojega danas možemo nazvati pravom umjetnošću.

9. prosinca 2011.

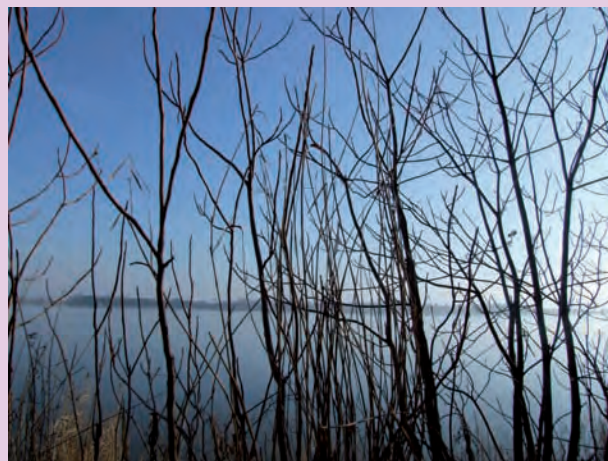
U NEKOLIKO REDAKA

Nadi vremena za rad, rad je cijena uspjeha.
Nadi vremena za razmišljanje, razmišljanje je ključ moći.
Nadi vremena za igru, igra je tajna vječite mladosti.
Nadi vremena za šutnju, šutnja je osnova mudrosti.
Nadi vremena za ljubaznost, ljubaznost otvara put prema sreći.
Nadi vremena za smijeh, smijeh je glazba duše.

Nepoznati autor

FOTO KUTAK

Foto: Z. Sanić

Golo jezero!

POZIVAMO ČITATELJE DA NAM POŠALJU
NEKU SVOJU ZANIMLJIVU FOTOGRAFIJU

KVIZ

Stjepan Gradić

Koje godine i gdje se rodio hrvatski filozof i znanstvenik Stjepan Gradić?

Gdje je stekao osnovnu, a gdje akademsku naobrazbu?

Na kojoj visokoj dužnosti je bio u Rimu?

Čega je bio upravitelj od 1682. godine?

Čiju biografiju je pisao?

Kojim se znanostima bavio uz filozofiju?

Kako se zove njegovo čuvjeno djelo?

Kada i gdje je umro Stjepan Gradić?

Rodio se 6. travnja 1613. godine u Dubrovniku.
Osnovnu školu je završio u Dubrovniku, a studij u Rimu.
Diplomatski predstavnik pri Svetoj stolici.
Vatikanске knjižnice.
Junija Palmotića.
Matematikom, fizikom, astronomijom, književnošću.
Zasade peripatetičke filozofije.
Umro je 12. svibnja 1683. godine u Rimu.

VIGEMI

- Razgovaraju dva prijatelja u bolnici: Kako si ti dobio te ozljede na glavi?
- Žena je htjela automobil, a ja joj ga nisam htio kupiti. A ti?
- Ja sam ga kupio!

Pita jedan haker drugoga:

- Znaš li da postoji život i izvan interneta?
- Stvarno. Daj mi link...

Posjet psihijatrijskoj bolnici. Jedan posjetitelj se okuraži i upita ravnatelja:

- Kako znate koga treba primiti na liječenje?
- Jednostavno. Stavimo dotičnu osobu ispred kade pune vode, pokraj stavimo kantu i kavenu žličicu, te joj kažemo da isprazni kadu na najbrži mogući način.
- Aha, onaj tko je normalan uzet će kantu – zaključio posjetitelj.
- Ne, izvući će čep iz kade. Želite li sobu s balkonom ili bez?

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

**MILENIJUM
OSIGURANJE**

- Registracija i osiguranje motornih vozila,
- Najpovoljnije osiguranje imovine,
- Kasko osiguranja motornih vozila i radnih strojeva plaćanjem na 12 rata
- Osiguranje robe u transportu i osiguranje nezgode
- Putna zdravstvena osiguranja
- Sigurna i brza isplata štete

POSTANITE I VI ČLAN VELIKE PORODICE »CROATIA OSIGURANJA« D.D. IZ ZAGREBA

»Milenijum osiguranje« A.D.O. Beograd-Filijala Subotica
24000 Subotica, Karađorđev put 38, telefon +381(24) 555-867 i 552-406
e-mail: mios@tippnet.rs
www.milenijum-osiguranje.rs
Radno vrijeme: od 8 do 16 sati

SVE NA JEDNOM MJESTU

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

VIKEND AKCIJA

09.12-
12.12.2011.

Brašno oštro T400 1kg

~~47.90din~~
41.90din

Šećer TE-TO 1kg

SAMO U SUBOTU

~~96.50din~~
91.00din

Lignja kalifornijska rinfuzno 1kg

~~299.90din~~
269.90din

Orasi rinfuzno 1kg

~~699.90din~~
589.90din

Vino Ždrebac, Smederevka
brik 1L

~~141.90din~~
129.90din

Kiselo vrhnje 20 % mliječne
masti, 1kg

~~177.90din~~
149.90din

Deterdžent za rublje Persil Gold
Brilliance 3kg

-27 %

~~659.90din~~
479.90din

Deterdžent za rublje Rubel
Nature Fresh 9,9 kg

+10% GRATIS -22 %

~~1.190.00din~~
929.90din

Posteljina pamučna lux 3/1

~~1.599.00din~~
1.399.00din

Posteljina pamučna lux 4/1

~~2.799.00din~~
2.399.00din

VELIKI BOŽIĆNI I NOVOGODIŠNJI POPUST

Nakladnička djelatnost NIU Hrvatska riječ

2005.

1. Vojislav Sekelj, U izmučenim riječima (rasprodano)
2. Jasna Melvinger, Vaga s anđelima, 140 dinara
3. Petko Vojnić Purčar, Kult kornjače, 140 dinara
4. Milivoj Prčić, I nakon desetljeća, 140 dinara
5. Balint Vujkov, Krilati momak, 210 dinara
6. Dražen Prčić, Wild card, (rasprodano)

2006.

7. Ljubica Kolarić-Dumić, Igrajmo se radosti, 140 dinara
8. Vladimir Bošnjak, Svršetak vražjeg stoljeća, 140 dinara
9. Željka Zelić, Bezdan, 140 dinara
10. Milivoj Prčić, Južno od tranšeja, 140 dinara
11. Andrija Kopilović, Okom svećenika I., 210 dinara
12. Andrija Kopilović, Okom svećenika II., 210 dinara
13. Dražen Prčić, Wild card, drugo izdanje, (rasprodano)
14. Ante Sekulić, Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata, (rasprodano)
15. Lazo Vojnić Hajduk, Andrija Kopilović, Alojzije Stantić, Dužijanica, 1400 dinara

2007.

16. Tomislav Ketig, Velebitski orao, 140 dinara
17. Lazar Merković, U ime pravde, 210 dinara
18. Zvonko Sarić, Prosjački banket, 140 dinara
19. Branko Jegić, Ja, hodočasnik, 140 dinara
20. Ilija Okrugić Srijemac, Glasinke, 140 dinara
21. Ilija Okrugić Srijemac, Tri povijesne drame, 245 dinara
22. Stjepan Bartoš, Upoznavanje, 140 dinara
23. Naco Zelić, Monografija Nešto Orčić, 210 dinara
24. Marija Šeremešić, Tragom sjećanja, 280 dinara
25. Ruža Silađev, Divani iz Sonte, (rasprodano)

2008.

26. Matija Poljaković, Izabrane drame, 210 dinara
27. Ivan Pančić, Natpivavanja, 140 dinara
28. Balint Vujkov, Šaljive narodne pripovijetke, 210 dinara
29. Andrija Kopilović, Okom svećenika III., 280 dinara
30. Vojislav Sekelj, U izmučenim riječima, drugo izdanje, 210 dinara
31. Ruža Silađev, Divani iz Sonte, drugo izdanje, 280 dinara

2009.

32. Sanja Vulić, Vitezovi hrvatskoga jezika u Bačkoj, 280 dinara
33. Antun Kovač, Na dvoru Pašinog Tune, 245 dinara

2010.

34. Matija Poljaković, Izabrane drame II., 280 dinara
35. Matija Evetović, Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata, rasprodano
36. Ilija Okrugić Srijemac, Šaljive poeme, 280 dinara
37. Stjepan Bartoš, Igra opasnih pojedinosti, 280 dinara
38. Ante Sekulić, Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata, 280 dinara
39. Balint Vujkov, Bunjevačke narodne pripovijetke, 350 dinara
40. Zsombor Szabo, Crtice iz povijesti naselja Bačke u srednjem vijeku, 280 dinara

2011.

41. Matija Poljaković, Izabrane drame III., 280 dinara
42. Ilija Okrugić Srijemac, Hunjkava komedija, 210 dinara
43. Ljubica Kolarić-Dumić, Uz baku je raslo moje djetinjstvo, 210 din.
44. Stjepan Bartoš, Kuća koja plovi, 210 dinara
45. Dražen Prčić i grupa autora, Priča o fotografiji, 350 dinara

30%

Naručite knjigu!

HRVATSKA
RIJEČ

Dostava preporučenom poštom,
plaćanje poštaru po primitku.

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Poštanski broj, mjesto i država: _____

Telefon i e-mail: _____

Ovim neopozivo naručujem:

1. _____, komada _____
2. _____, komada _____
3. _____, komada _____
4. _____, komada _____
5. _____, komada _____
6. Komplet knjiga s popustom 30% UKUPNO: 9520,00

Vlastoručni potpis: _____